

KÜLFÖLDI REGÉNYÍRÓK

SELMA LAGERLÖF

A CSÁSZÁR

FORDÍTOTTA LEFFLER BÉLA

FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA, BUDAPEST

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest : Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2017
Készült az Internet Szolgáltatók Tanácsa támogatásával.
Készítette az Országos Széchényi Könyvtár E-könyvtári Szolgáltatások Osztálya
ISBN 978-963-417-246-8 (online)
MEK-17569

TARTALOM

I.

A DOBOGÓ SZÍV.
KLÁRA CSILLA ARANKA.
A KERESZTELŐ.
A HIMLŐOLTÁS.
A SZÜLETÉSNAP.
KARÁCSONY REGGELÉN.
A VÖRHENY.
LÁTOGATÁS A TANYÁN.
AZ ELSŐ VIZSGA.
AZ ISKOLAVERSENY.
A HALÁSZAT.
AGRIPPA.
A TILTOTT GYÜMÖLCS.

II.

LARS GUNNARSSON.
A PIROS RUHA.
AZ ÚJ GAZDA.
STORSNIPA.
A BÚCSÚ-ESTE.
A HAJÓÁLLOMÁSON.
A LEVÉL.
A DERÉK GUSZTÁV.
OKTÓBER ELSEJE.
KEZDŐDIK AZ ÁLOM.
AZ ÖRÖKLÖTT JELVÉNYEK.
SELYEMRUHÁBAN.
A CSILLAGOK.
VÁRAKOZÁSBAN.
A «CSÁSZÁRNÉ».
A «CSÁSZÁR».

III.

A CSÁSZÁR-NÓTA.
AUGUSZTUS TIZENHETEDIKÉN.
JAN ÉS KATALIN ASSZONY.
A TEMETÉS.
A HALDOKLÓ SZÍV.
A RANGFOSZTÁS.
A KIKÉRDEZÉS.
EGY ÖREG MANÓ.
A JÁNOSNAP UTÁNI VASÁRNAP.
NYÁRI ÉJ.
A «CSÁSZÁR» FELESÉGE.

IV.

A FOGADTATÁS.
A MENEKÜLÉS.
VISSZATARTVA.
A BÚCSÚSZAVAK.
KATALIN ASSZONY HALÁLA.
A «CSÁSZÁR» TEMETÉSE.

I.

A DOBOGÓ SZÍV.

Jan Andersson - így hívtak egy szegény napszámost Skrolyckában - sohasem tudott belefáradni, ha arról a napról mesélt, amelyen az ő egyetlen kis leánya a világra jött.

Már kora hajnalban elhozta a bábát meg még két asszonyt segítségül és azután az egész délelőtt, de még délután is jó darabig ott üldögélt a fáskamrában és várt, anélkül, hogy csinált volna valamit.

Kint pedig zuhogott az eső, szinte csapkodta a domboldalt és bizony neki is kijutott a része az esőből, pedig hát tető alatt volt. A nedvesség átszivárgott a deszkák között, becsepegett a rozoga tetőn keresztül, a szél pedig olykor-olykor valóságos zuhanyt zúdított rá az ajtó nyílásán át.

Nem is tudom, mit gondolnak ott bent. Azt hiszik, hogy örülök a gyerekeknek, - mormogta magában és a lábával úgy belerugott egy fadarabba, hogy az kirepült az udvarra. - Bizony ez a legnagyobb szerencsétlenség, amibe most belekerültünk. Mikor összeházasodtunk, Katalin meg én, az csak azért volt, mert már meguntuk a szolgálást mint béres és cselédleány az öreg Eriknél és hát a magunk asztalához szerettünk volna ülni. Arra azonban nem is gondoltunk, hogy még gyerekek is lesz.

Tenyerébe támasztva a fejét, nagyot sóhajtott. Természetes, hogy a hideg, azután meg az eső és a hosszú unalmas várakozás nagyon rossz hangulatba hozták, de mindez még nem is volt elég. Komoly oka volt neki a panaszkodásra.

- Dolgozni, - fűzte tovább a gondolatait, dolgozni reggeltől-estig, azt eddig is csináltam, de legalább éjszaka megvolt a nyugalom. Most aztán a gyerek mindig sírni fog és ez sem lesz meg többé.

Erre még jobban elfogta a keserűség. A két tenyerét összezsápta és elkezdte a kezét tördelni, csak úgy ropogtak az ujjai.

- Eddig csak megvoltunk valahogy, mert az asszony is elmehetett a munkába, akárcsak én. Most már azonban otthon kell ülnie és babusgatni a gyereket.

Komoran nézett maga elé, mintha már látná, amint az éhség belopódzkodik a kerítésen át és be akar surranni a kunyhóba.

- Bizony, bizony, - folytatta és mind a két öklével rácsapott a vágótuskóra, hogy nagyobb nyomatékot adjon a szavának, - csak annyit mondom, hogyha tudtam volna akkor, mikor Erik gazda megengedte, hogy a földjén építsek és néhány gerendát is adott a házikóhoz! Bizony, ha akkor tudtam volna, hogy ez lesz a következménye, akkor az egészhez egyszerűen nem-et mondtam volna és életem végéig ott laktam volna a fallai istállóban.

Érezte, hogy kemény szavak ezek, de azért nem volt kedve, hogy visszavonja.

- Hátha mégis történik valami... kezdte el újra és már-már azt akarta kimondani, hogy hátha valami szerencsétlenség történik a gyerekekkel, mielőtt még a világra jönne. De ezt a szót már nem tudta kimondani. A gondolatát ugyanis félbeszakította a szobából kihallatszó gyenge sírány. A fáskamra egybe volt építve a házikóval és amint hallgatódzott, a gyenge gyerek-sírány megismétlődött. Rögtön megértette, mit jelent ez. Most már csendesen ülve maradt, anélkül, hogy búsult vagy örült volna. Végül egyet rándított a vállán.

- Na, most már megtörtént, - mondta, most aztán Isten nevében végre bemehetek a házba, hogy egy kicsit fölmelegedjek.

De hát ez sem ment olyan hamar, hanem még jó darabig ott kellett ülnie és türelmesen várakoznia.

Az eső pedig csak szakadt tovább mint azelőtt, a szél erősödött és bár csak augusztus vége volt, mégis olyan hűvös volt, akár csak novemberben.

Mindehhez még hozzájárult valami, ami csak most jutott az eszébe és ami még jobban elkéséltette. Úgy érezte, mintha lekicsinylenék, mintha nem is törődnének vele.

- Három asszony van bent Katalinnál a bábán kívül, - mondotta félhangosan. - Már csak mégis vehettek volna maguknak annyi fáradságot, hogy valamelyik közülök kijött volna megmondani: fiú-e vagy leány.

Tovább üldögélve hallotta, amint tüzet gyújtottak a kemencében, látta, amint vízárt szaladtak a forráshoz, de azért mindegyik úgy tett, mintha ő nem is léteznék. Két tenyerébe temetve az arcát, himbálódzott a fatuskón előre meg hátra.

- Derék Jan Andersson, - mondta magában, - ugyan mi is van veled? Miért üt ki neked minden balul? Miért megy a te sorod olyan rosszul? Ugyan miért nem tudtál te is egy szép fiatal leányt kapni feleségül, nem pedig az öreges Katalint?

Most már egészen el volt keseredve. Még egy-két könnycsepp is lehullott az ujjai között.

- Miért is van olyan kevés tekintélyed a környéken, derék jó Jan Andersson? Miért szorítanak téged a többiek hátra? Hiszen vannak mások is, akik éppen olyan szegények, mint te és éppen olyan gyengék a nehezebb munkára és mégsem mellőzik őket úgy, mint téged. Mi is lehet hát ennek az oka, derék Jan Andersson?

Ezt a kérdést már annyiszor feltette magában, de mind hiába. Most se volt nagy reménysége, hogy feleletet kap rá. Talán nem is annyira benne volt a hiba, mint inkább körülötte? Talán az volna a helyes megfejtése a dolognak, hogy úgy az Isten, mint az emberek igazságtalanok vele szemben?

Mire erre a gondolatra jutott, levette kezét a szeméről és haragos arcot próbált csinálni.

- Ha majd egyszer ismét bejuthatsz a házádba, derék Jan Andersson, - mondta, akkor rá se hederíts a kis gyerekekre. Egyszerűen odaállsz a kemence elé melegedni, a nélkül, hogy egy szót szólnál. Vagy gondold csak meg, hátha most egyszerűen itt hagynál mindent! Hiszen nem kell továbbra is itt ülnöd, mikor tudod, hogy minden jól megtörtént. Gondold meg, ha most megmutatnád Katalinnak és a többi fehérccselédnek, hogy még legény vagy a talpadon...

Már éppen fel akart kelni, mikor az egyik asszony megjelent a fáskamra előtt. Szépen meghajolt és kérte, hogy jöjjön be a szobába megnézni a kis gyermeket.

Ha nem éppen a fallai gazdáné lett volna, aki hívta, bizony nem igen ment volna be, annyira haragos volt. De már vele csak be kellett mennie. Ám azért nem nagyon sietett. Kissé meg-görnyedt, már amennyire tudott, hogy olyan legyen a járása, mint Erik nagygazdának, mikor a községházán a választó-urnához megy, hogy beledobja a céduláját. Elég jól is sikerült neki, hogy kissé ünnepélyesnek és savanykásnak lássék.

- Tessék Jan! - mondta a fallai gazdáné és ezzel kinyitotta előtte az ajtót, míg maga hátra huzódott, hogy őt előre engedje.

Az első pillantásra meglátta, hogy bent mindent szépen elrendeztek. A kávéskanna a kemence szélére volt húzva, hogy hűljön egy kicsit, az asztalt az ablaknál hófehér kendővel terítették le és rajta a fallai gazdáné kávéscsészéi. Katalin asszony az ágyban feküdt és a másik két asszony, aki segédkezett, hátrahúzódott, hogy jól láthassa az egész elrendezést.

Az asztal előtt a bábaasszony állott valami ruhagöngyöleggel a karján.

Nem tagadhatta, hogy minden úgy van elrendezve, mintha most ő volna a legfontosabb személyiség az egész házban. Katalin asszony olyan szelíd tekintettel nézett feléje, mintha csak azt akarná kérdezni, hogy meg van-e vele elégedve? A többiek is felé fordították tekintetüket, mintha azt várnák, hogy megdicsérje őket azért a fáradságért, amit csak ő miatta csináltak.

De hát nem olyan könnyű egyszerre felvidámodni, ha az ember dühös volt és egész nap fagyoskodott. Még mindig Erik gazda arckifejezése járt a fejében és megállott, a nélkül, hogy egy szót szólt volna.

Ekkor a bába egy lépést tett előre. És az egész szoba nem volt sokkal nagyobb, ezzel az egy lépéssel egészen közel jött hozzá és a karjába tehetette a gyermeket.

- És most nézze meg Jan ezt a csöpp leánykát, derék egy darab, - mondta.

Most aztán ott állott és a karja közt tartott valamit, ami meleg is, lágy is volt és egy nagy kendőbe volt begöngyölve. A kendő csak annyira volt kihajtva, hogy megláthatta a kicsiny ráncos arcocskát és a két pirinyó fonnyadt kezecskét. Ott állott és csodálkozott, hogy mit is gondolhat most itt ez az asszony, mit csináljon ezzel, amit a bába a karjába tett, midőn egyszerre olyan lökést érzett, hogy ő is meg a gyerek is megrázkódott. De ez nem jöhetett mástól, hanem vagy a kis leánytól vagy tőle magától, de azért nem volt biztos benne.

Egyszerre csak elkezdett a szíve a mellében olyan hangosan dobogni, mint azelőtt soha és egyszerre csak nem volt már fázós, sem szomorú, sem haragos, hanem egészen jól érezte magát. Csak azt nem értette, hogy miért is kell annak a mellében úgy dübörögni, mikor sem nem táncolt, sem nem futott, sem nem mászott meredek hegyet.

- Nézze csak lelkem, - szólt a bábaasszonyhoz, - tegye ide a kezét! Úgy érzem, hogy olyan furcsán ver a szívem?

- E bizony igazi szívdobogás, - mondta a bába. - Talán volt már máskor is így?

- Nem, még sohasem éreztem ezt, - erősködött. - Legalább sohasem így.

- Rosszul érzi magát? Talán fáj valamije?

Nem, nem érzett semmi fájdalmat.

Erre a bába sem tudta megérteni, hogy mi a baja.

- De a gyereket azért mégis csak elveszem, - mondta.

Ekkor azonban úgy érezte Jan, hogy a gyerektől nem tud megválni.

- Nem, nem, csak hagyja nálam a kis leánykát! - kérlelte.

Most egyszerre az asszony kiolvashatott valamit a szeméből vagy talán a hangjában volt valami, ami tetszett nekik, mert a bába félrehúzta a száját és a többiek elnevették magukat.

- Hát Jan eddig még sohasem szeretett senkit annyira, hogy szívdobogást kapott volna miatta? - kérdezte a bába.

- N-e-m, - mondta Jan.

Most azonban egyszerre megértette, hogy mi az, ami dobogásba hozta a szívét. És lassanként sejteni kezdte, hogy mi is volt a hiba az ő egész életében. Az, aki nem érzi a szívét sem örömben, sem bánatban, azt alig lehet igaz ember számba venni.

KLÁRA CSILLA ARANKA.

Másnap ott álldogált Jan a pitvarajtóban és várt karján a kis lánykával.

Ez is hosszú várakozás volt, de egészen másfajta, mint a tegnapi. Most olyan jó társasága volt, hogy sem nem fáradt belé, sem nem szomorodott el. Semmiképpen sem tudta volna elmondani, hogy milyen jó érzés azt a kicsi meleg testet magához szorítani. Úgy érezte, hogy bizony eddig meglehetősen komor és kedvetlen volt mindig, de most már tele a lelke boldogsággal és örömmel. Sohasem tudta, hogy valaki annyira boldog lehet csak azért, mert szeret valakit. Természetesen, hogy nem hiában állt oda ki az ajtóba, azt mindenki elgondolhatta. Fontos dolog volt az, mit el kell neki intéznie, mialatt ott állt.

Egész délelőtt egyebet sem csináltak, ő meg Katalin asszony, csak nevet találgattak a gyermeknek. Fölsoroltak száz nevet is, rövidet meg hosszút, de egyikben sem tudtak megállapodni.

- Hát én most már csak azt tanácslom, hogy vedd fel az apróságot és állj ki vele a küszöbre, - mondta végül Katalin asszony. Aztán kérdezd meg az első fehérszemélyt, aki erre jön, hogy hogy hívják. Azt a nevet, amit az mond, adjuk majd a leánykának, akár finom az, akár közönséges.

Bizony a házikó kissé félreesett az országúttól és ritkán került arra felé valaki. Jan is sokáig álldogált a küszöbön, a nélkül, hogy valaki arra vetődött volna. Borus idő volt, de azért nem esett és nem is volt szeles vagy hideg, sőt inkább kissé fülledt meleg.

Bizony, ha a kis leányka nem lett volna a karjában, már régen megunta volna Jan az egészet.

- Jó Jan Andersson, - mondta magával beszélgetve, - hát nem tudod, hogy a Duv-tó mellett az Aske-völgyben lakol, ahol csak egy igazi tanya van, különben csak kis házak és halászkunyhók? Ugyan ki lakhatik itt, kinek olyan finom a neve, hogy a leánykádát róla elnevezhetnéd?

De midőn a lánykájáról volt szó, nem kételkedett Jan, hogy mégis sikerülni fog. Amint ott állott és letekintett a Duv-tóra, a nélkül, hogy észrevette volna, hogy mennyire el van zárva az egész környéktől ebben a völgykatlanban. Megeshetik ugyan, hogy erre csónakázik valami előkelő nevű úriasszony a hámborból, a tó déli partjáról. Már csak a kis lány miatt is biztos volt benne, hogy ez így fog történni.

A gyermek ezalatt jóízűen aludt, úgy hogy miatta állhatott és várhatott, ameddig csak akart. Annál nyugtalanabb volt Katalin asszony. Majdnem minden percben kijött és megkérdezte, hogy nem jött-e már valaki erre? Most már igazán nem érdemes, hogy tovább is kint ácsorogjon.

Jan fölnézett a Storsnipára, mely meredeken emelkedett fel az apró ligetektől és szántóföldektől és mint valami bástyatorony őrizte Aske-völgyét, hogy minden idegent távoltartson onnét. Megeshetik, hogy néhány finom kisasszony, akik fent voltak a hegyen és gyönyörködtek a nagyszerű kilátásban, visszafelé eltévedve erre veszik majd útjukat.

Megnyugtatta tehát Katalin asszonyt úgy, ahogy tudta. Hiszen nem lesz semmi baja sem a gyerekeknek, sem neki. Ha már ennyi ideig álldogált, még várhat egy keveset.

Egy lélek sem látszott sehol sem, de ő azért biztos volt benne, hogyha kitart, akkor segítséget kap. Nem is lehet ez másképen. Egy cseppet sem csodálkoznék, ha aranyos hintóban egy királyné kocsiznék át a hegyen és a völgyön, csak azért, hogy nevet adjon a kis leánykának.

Megint eltelt egy óra, de most már érezte, hogy esteledik és nem állhat kint tovább.

Katalin asszony bent a házban meglátta az órát és megint kérte, hogy jöjjön be.

- Várj csak még egy percre! - mondta. - Úgy tetszik, mintha nyugat felé látnék valamit.

Egész nap borus volt, de ebben a percben előtűnt a nap a felhők mögül és leküldte néhány sugarát a gyermekekre.

- Nem csodálkozom, hogy meg akarod nézni ezt a leánykát, mielőtt lenyugodnál, - mondta Jan a naphoz. - Bizony megérdemli, hogy megnézzék.

A nap mindjobban előtűnt és piros fényt árasztott a gyermekekre meg a házikóra.

- Talán bizony a keresztanya szeretnél lenni ennek a kicsikének? - mondta Jan.

A nap nem válaszolt erre semmit, hanem ragyogó aranyos fényében még egyszer megmutatta magát, aztán magára vonta megint felhőfátylát és eltűnt.

Ekkor megint hallatszott Katalin asszony hangja.

- Volt itt valaki? Úgy tetszett, mintha beszéltél volna valakivel. Most már igazán bejöhetnél.

- Igen megyek már, - mondta Jan és azzal belépett a házba. - Nagyon előkelő asszonyság ment erre. De nagyon sietős volt a dolga, úgy hogy alig tudtam neki jónapot kívánni, máris eltűnt.

- Ejnye, ejnye! Ez már mégis bosszantó, mikor annyi ideig vártál. Így hát nem értél rá megtudakolni a nevét?

- De igen. Klára Csilla Arankának hívták, ennyit mégis megtudtam tőle.

- Klára Csilla Aranka! Ez már aztán nagyon is finom név, a bizony, - mondta Katalin asszony és nem tett semmi ellenvetést.

Jan azonban egészen megijedt önmagától, miképen is tudott ilyen finom dolgot kitalálni, hogy magát a napot kérte fel keresztanyának. Bizony, bizony egészen más ember lett belőle, mióta azt a kis leánykát a karjába tették.

A KERESZTELŐ.

Mikor a kis leánykát Skrolyckából a paphoz kellett elvinni megkeresztelni, Jan, az apja olyan ostobán viselkedett, hogy majdnem szidást kapott úgy Katalin asszonytól, mint a kereszt-szülőktől is.

Úgy volt, hogy a fallai Erik gazda felesége tartja a kisleányt a keresztvíz alá. Ő maga a kocsiban ült, karján a kis leánykával, míg Erik gazda a kocsi mellett ment és hajtott. Az út első része a duvnäsi hámorig olyan rossz volt, hogy alig lehetett útnak nevezni és Erik gazda nagyon elővigyázatos akart lenni, mert hát kereszteletlen gyerek volt a kocsiján.

Jan a ház előtt állott és nézte az indulást. Ő maga hozta ki a gyermeket a szobából és ő tudta a legjobban, hogy micsoda derék népek veszik most pártfogásukba. Tudta, hogy a fallai Erik gazda éppen olyan biztos kezű volt a hajtásban, mint minden másban és hogy a gazdáné hét gyermeket szült és nevelt föl, tehát nem volt semmi oka a nyugtalankodásra.

De mikor már elmentek és Jan ismét hozzáfogott a tűzegéséhez Erik gazda tanyáján, egyszerre csak nagy félelem vett rajta erőt. Elgondolta, hátha megbokrosodik Erik gazda lova vagy a pap elejti a gyermeket, mikor átveszi a keresztanyától, vagy hátha a fallai gazdáné annyi nagy kendőbe csavarta be a kis leányt, hogy az megfullad, mire a paplakhoz érnek vele.

Azt mondogatta ugyan magában, hogy nincsen oka semmi aggodalomra, mikor Erik gazda és a felesége a keresztszülék. De a nyugtalanság csak nem akarta elhagyni. És így egyszeriben csak letette az ásót és úgy ahogy volt, nekiindult a paplak felé. Átvágott a dombon és annyira sietett, hogy mikor Erik gazda behajtott a parókia udvarára, az akit látott, Jan volt Skrolyckából.

Az nem igen illik, hogy az anya vagy az apa is jelen legyen, mikor a gyereket keresztelik és Jan rögtön észrevette, hogy a fallaiak bosszankodnak, hogy ő is odaszalad a paplakhoz. Erik gazda nem is intett neki, hogy segítsen a lónál, hanem maga fogta ki és a gazdáné karjában tartva a gyermeket, nem szólt egy szót sem Janhoz, hanem megindult a dombon a konyha-épület felé.

Ha már a keresztszülők nem akarták észrevenni, úgy Jan sem nagyon közeledett feléjük. De amidőn a szomszédasszony elment mellette, sírást hallott a nagykendők alól és így legalább megtudta, hogy a gyermek nem fulladt meg útközben.

Maga is érezte, hogy ostobán viselkedett, hogy nem ment haza azonnal, de még nem volt biztos abban, hogy vajjon a lelkész nem ejti-e el a gyermeket és ezért kénytelen volt ott maradni.

Eleinte az istállóudvaron ácsorgott, de aztán felment a főépületbe és benyitott az előszobába.

Nincs illetlenebb dolog, mintha az apa is bemegy a paphoz, különösen akkor, mikor olyan keresztszülei vannak a gyermeknek, mint Erik gazda és a felesége. Amint tehát a lelkész dolgozószobájának az ajtaja felnyílott és azon Jan Andersson kopott hétköznapi ruhájában halkan besurrant a szobába, mikor a pap már megkezdte a keresztelést, úgy hogy már nem lehetett kiutasítani a belépőt, a keresztszülők megfogadták magukban, hogy csak hazaérjenek, majd meg fogja tudni, milyen rosszul viselkedett.

A keresztelő annak rendje és módja szerint megtörtént minden legkisebb baleset nélkül. Így hát Jan Anderssonnak semmi oka sem volt arra, hogy ide betolakodott. Mikor vége volt a szertartásnak, kinyitotta az ajtót és halkan ismét kisurrant az előszobába.

Nemsokára Erik gazda és a felesége is kijöttek. A konyhán keresztül akartak menni, ahol a gazdáné levette a gyerekről a sok felesleges nagykendőt.

Erik gazda előre ment és kinyitotta a felesége számára a konyhaajtót, de alig hogy ezt tette, két kölyök-macska rohant ki az előszobába és egymáson keresztül bukfencezve a gazdáné lábai alá gurultak, úgyhogy az megbotlott és el akart esni. Éppen midőn azt gondolta: «Na, most elesem a gyerekkel és az agyonüti magát, akkor egész életemre szerencsétlen leszek», egy erőteljes kéz megragadta és fenntartotta. Körülnézett, látta, hogy a megmentő Jan volt, aki ott maradt az előszobában, mintha csak tudta volna, hogy ott még szükség lesz rá.

Alig tért magához, hogy mondjon neki valamit, már elment. És mikor ő meg a férje hazahajtottak, már Jan ott volt és tovább ásott.

Érezte, hogy mikor a szerencsétlenséget már elhárította, akkor nyugodtan visszamehet.

De sem Erik gazda, sem a felesége nem tettek neki szemrehányást, hogy illetlenül viselkedett. Sőt a gazdáné még egy kis kávéra is behívta a házba úgy, ahogy volt, piszkosan és sárosan a tőzegföldről.

A HIMLŐOLTÁS.

Mikor a skrolyckai kis leányt be kellett oltatni, senki sem ellenezte, hogy az apja is vele menjen, ha már úgy akarja. A himlőoltásnak egy késő augusztusi délután kellett volna véghez mennie és ekkor már erősen szürkülni kezdett, úgyhogy Katalin asszony, mikor elindult, örült, hogy van valaki mellette, aki majd a kátyukon, vízmosásokon átsegíti, mert rettentő rossz volt az út.

Az általános himlőoltást Erik gazda tanyáján tartották és a gazdáné egy halom rőzsét gyújtott meg a tűzhelyen és azt gondolta, hogy nem lesz szükség más világításra, mint arra a vékony faggyúgyertyára, amely a kis asztalon égett, ahol a kántor fogja végezni a munkáját.

Természetesen a skrolyckabeliek, mint a többiek is, úgy találták, hogy elég világos van a szobában, pedig a sötétség mint fekete függöny húzódott meg a falak mentén és kisebbé tette a szobát, mint amilyen a valóságban volt. Ebben a sötétségben egy csomó asszony tűnt elő gyermekeikkel, akik alig voltak egyévesek, úgyhogy még ölben kellett őket tartani, etetni meg babusgatni.

A legtöbben már kibontogatták az apróságokat a kendőkből és takarókból. Azután levetették az apró kötött kabátkákat és kicsomózták az ing szalagját, hogy könnyen meztelenné tehessék felsőtestcsekéiket, ha majd a kántor az oltóasztalhoz hívja őket.

Csodálatos csend volt a szobában, pedig ugyancsak sok apró kiabáló torok gyűlt egybe. Úgy látszik, tetszett nekik, hogy egymásra nézhetek és így elfeledkeztek sírálni. Az anyák meg azért voltak csendben, hogy hallják, mit mond a kántor. Az pedig az egész idő alatt fecsegett.

- Bizony nincsen mulatságosabb dolog, mint így tanyáról-tanyára járva oltogatni és nézegetni ezeket a szép apróságokat, - mondta a kántor. - Na hadd lássuk csak, hogy milyen jó az idei évjárat, amit most bemutatnak.

Nemcsak kántor volt, hanem tanító is és mindig ebben a kerületben lakott. Ő oltotta be az anyákat, ő tanította őket olvasni, látta őket konfirmálni, ott volt az esküvőjükön, most pedig a gyerekeiket oltja be. Most először lesz a kicsinyeknek dolguk azzal, aki azután olyan nagy szerepet fog az életükben játszani.

Úgy látta, hogy jól kezdődik az egész. Az egyik anya a másik után ment hozzá, leült az asztal melletti székre, a gyermekét úgy tartotta, hogy a fény a csupasz balkarjára esett. A kántor, mialatt fecsegett, ugyanakkor három keresztet metszett rá a sima fehér bőrre, a nélkül, hogy az apróság felsikoltott volna.

Az anya azután odament a gyerekével a tűzhelyhez és ott maradt a tűznél, míg az oltó-anyag meg nem száradt. Azalatt arra gondolt, hogy mit is mondott a kántor a gyerekéről: hogy az derék és szép, hogy becsületére válik majd a tanyának, olyan dolgos lesz, mint az apja vagy a nagyapja, vagy talán még dolgosabb.

Így ment ez nyugodtan és csendben, mígnem Katalin asszony ült le az oltóasztal mellé a kis Klárával.

Az apró leányka csak nem akart semmit sem tudni a beoltásról. Sírt, hánykolódott és rugdalózott. Katalin asszony csitítgatta, a kántor pedig olyan szeliden és barátságosan szólt hozzá, de bizony a kis leány annál jobban félt.

Végre is Katalin asszony kénytelen volt a gyereket elvinni az asztaltól, hogy megnyugtassa. Erre a kántor egy erős nagy fiút oltott be, aki egy mukkot sem szólt. Most Katalin asszony megint előjött a leányával, de csak ugyanaz történt. Sehogy sem tudta rávenni, hogy legalább addig maradjon csendesen, míg a kántor egy vágást tesz.

Már nem is volt más hátra a kis Klárán kívül és Katalin asszony egészen kétségbe volt esve, hogy ilyen rosszul viselkedik a leánya. Azt sem tudta, hogy mihez fogjon, mikor az ajtó melletti sötét szegletből előlépett Jan.

A karjára vette a gyermeket, Katalin asszony pedig felállott a székről, hogy helyet adjon neki.

- Jó, próbáld csak meg te, hátha neked jobban fog sikerülni! - mondta kissé sértett hangon, mert nem hitte, hogy a kis kopott béres Erik gazdánál, akivel összeházasodott, valamivel is különb volna nála.

De mielőtt Jan leült volna, hátravetette az ujjasát és ekkor kiderült, hogy a sötétben már előre feltúrta az ingujját, úgyhogy balkarja meztelen volt.

Úgy szeretné, ha őt is beoltanák, mondta. Eddig csak egyetlen egyszer oltották be és semmitől sem fél annyira, mint éppen a hólyagos himlőtől.

Amint a kis leányka meglátta az apja meztelen karját, azonnal elcsöndesedett és nagy okos szemeivel az apjára nézett.

Figyelmesen szemlélte, amint a kántor a három piros keresztet oda karcolta. Az egyikről a másikra nézett és észrevette, hogy az apjával nem történt semmi rossz.

Mikor Jan Andersson készen volt, akkor odafordult a kántorhoz.

- Most már a leányka is csendes, talán a kántor úr megpróbálhatja megint.

Igen, a kántor meg is próbálta és most már minden jól ment. A kis leány meg sem moccant az egész idő alatt és egyetlen síró hangot sem ejtett.

A kántor is csendes volt, míg csak be nem fejezte a munkáját.

- Ha Jan csak azért csinálta ezt, hogy megnyugtassa a gyereket, - így szólt, - akkor elég lett volna, ha csak úgy csináljuk...

Erre azonban így szólt Jan:

- Nem, kántor úr, akkor aligha sikerült volna. Nincs ennek a kis leánynak párja. Alig gondolnám, hogy rá lehetett volna szedni olyasmivel, ami nem igazán az, aminek lennie kell.

A SZÜLETÉSNAP.

Azon a napon, amelyen a kis leány az első évét betöltötte, Jan ott dolgozott Erik gazda földjén és tőzeget ástott.

Visszagondolt arra az időre, mikor még senkije sem volt, akire gondja lett volna, mialatt kint dolgozott a szántóföldön, mikor még nem dobogott úgy a szíve a mellében, amikor még nem vágyódott és nem is volt nyugtalan.

- Istenem, hogy is élhet úgy az ember! - mondta és szinte megvetette önmagát.

- Bizony, - folytatta, - ez az egyetlen, ami ér valamit. Ha olyan gazdag volnék, mint Erik gazda Fallában, vagy olyan erős mint Börje, aki itt dolgozik mellettem a mezőn, még az sem érne fel azzal, hogy dobogó szív van a mellemben.

A társa felé nézett, aki szokatlanul erős parasztember volt és kétszer annyit bírt dolgozni, mint ő. Ma azonban úgy vette észre, hogy mégsem megy olyan gyorsan az ásása, mint máskor.

Szakmányba dolgoztak. Börje mindig többet vállalt, mint ő, de azért majdnem egyszerre szoktak elkészülni. Ma azonban nagyon lassan haladt Börje és nem hogy annyit végzett volna, hanem még el is maradt.

Igaz, hogy Jan teljes erővel dolgozott, hogy hamarosan hazamehessen a kis leányához. Ma sokkal jobban vágyódott utána, mint máskor. Esténként a leányka olyan korán elálmosodik, hogyha nem siet, akkor már régen az igazak álmát alussza.

Midőn Jan készen lett, látja, hogy Börje alig a felét végezte el az elvállalt szakmányának. Ilyesmi nem történt már évek óta, amióta csak együtt dolgoznak és Jan annyira csodálkozott ezen, hogy odament hozzá.

Börje bent állott az árokban és éppen egy nagy darab tőzeget akart kiemelni. Egy üveg-cserépbe lépett és most mély sebet kapott a talpán. Csizmát nem tudott a lábára húzni és így el lehet képzelni, milyen keserves volt sebes lábbal nyomkodni az ásót a földbe.

- Hát miért nem hagyod abba? - kérdezte Jan.

- Mindenáron készen kell még ma lennem, - mondta. - Különben nem kapom ki a gabonát Eriktől addig, míg a szakmányt be nem fejeztem. És már nincsen egy kanálnyi rozslisztünk sem odahaza.

- Úgy hát Isten veled mára! - mondta Jan.

Börje nem is válaszolt. Annyira fáradt volt, hogy a szokásos köszönésre sem akart válaszolni.

Jan kiment a mező szélére és ott megállott.

- Ugyan mit használ az a kis leánykámnak, ha korán megyek haza a születése napján? - mondta önmagának. - Jó dolga van nélküled is. De Börjének hét gyermeke van otthon és nincsen kenyerük. Hát éhezni hagynád őket csak azért, hogy hazamehess és játszhas Klára-Csillával?

Visszament és odaállt dolgozni Börje mellé, de már ő is nagyon fáradt volt és azért nem folyt gyorsan a munka. Már majdnem besötétedett, mire elvégezték.

- Most már régóta alszik Klára-Csilla, - gondolta, mikor megtette az utolsó ásónyomást.

- Jóccakát! - kiáltotta oda másodszor is Börjének.

- Jóccakát, - mondta Börje, - és köszönöm a segítséget! Most pedig sietek, hogy kivegyem a rozstot azonnal. Majd legközelebb én segítek neked, biztos lehetsz benne.

- Nem kell nekem ezért fizetség. No, jóccakát!

- Nem akarsz semmit ezért, hogy ma segítettél nekem? Mi lelt, hogy olyan bőkezű lettél?

- Hát... hát tudod, ma van a leányom születésnapja.

- És ezért segítettél nekem az ásásnál?

- Igen ezért és még egy másik dologért is. No, jóccakát!

Gyorsan elsietett, nehogy meg kelljen neki magyarázni, hogy mi is az a másik dolog. Szinte égette a nyelvét, hogy kimondja: «Nemcsak Klára-Csilla születése napja van ma, hanem az én szívemé is.»

De jó, hogy nem mondta ki ezt hangosan, mert Börje azt hihette volna, hogy megbolondult.

KARÁCSONY REGGELÉN.

Midőn a kis leány egy éves és négy hónapos volt, Jan Andersson Skrolyckából levitte magával karácsony reggelén a templomba.

Katalin asszony ugyan úgy vélekedett, hogy a leányka még nagyon kicsi ahhoz, hogy templomba menjen és azután attól is tartott, hogy sírni fog, mint a himlőoltásnál. A férj azonban keresztül vitte az akaratát, mert az már szokás volt, hogy a kis gyerekek is lementek a karácsonyi hajnali istentiszteletre.

Így hát elindultak a gyerekek öt órakor karácsony hajnalán. Az ég felhős volt ugyan és sötét, de nem volt nagyon hideg, inkább langyos volt a levegő és szélcsendes, mint amilyen december vége felé szokott lenni.

Eleinte az Aske-völgyben a szűk ösvényen mentek szántóföldek és cserjések között. Azután rá kellett térniök a meredek téli útra Snipa-hegy gerincén át, hogy végül lejussanak az országútra.

Erik gazda nagy emeletes házának minden ablaka ki volt világítva és ez jó útmutatóul szolgált a templomjárók számára, úgyhogy eltalálhattak Börje házikójáig. Itt néhány szomszédal találkozott, akik fáklyákat csináltak karácsony estére, hogy azzal világítsanak és most hozzájuk csatlakoztak. Minden kis csapat élén egy fáklyavivő haladt. A legtöbben csöndesek voltak, de azért mindannyian vidámak. Úgy tetszett nekik, mintha most ők is úgy vándorolnának, mint a napkeleti bölcsek és a csillag világítana előttük, hogy fölkeressék a zsidók újszülött királyát.

Midőn felértek az erdei magaslatra, egy nagy kő mellett kellett elhaladniok, melyet valamikor a frykerudi óriás dobott a svartsjöi templom felé egy karácsonyi reggelen, de az szerencsésen átrepült a templomtorony felett és leesett itten a Snipa-hegy gerincén. Most, midőn a templomjárók arrafelé közeledtek, a szikladarab ott hevert a rendes helyén, de valamennyien tudták, hogy az éjjel tizenkét aranyoszlop emelte a magasba és manók lakomáztak meg táncoltak alatta.

Bizony nem valami kellemes elhaladni karácsony hajnalán ilyen sziklakő mellett és Jan ránézett Katalin asszonyra, vajjon elég erősen szorítja-e magához a kis leánykát. Katalin asszony azonban biztosan és nyugodtan mendegélt, amint már szokott és beszélgetett a szomszédaival. Úgy látszik, nem is gondolt arra, hogy milyen veszedelmes hely mellett haladnak el.

Öreg mohlepte fenyők álltak itt fent a hegygerincen. És midőn az ember a fáklya fényénél a hóval borított formátlan ágakra nézett, lehetetlen volt észre nem venni, hogy nem is egy közülök, melyeket előbb fenyőfának vélt, gonosz manókká változott át. Szúrós szemük elővillogott a fehér hókalpagok alól és hegyes körmeiket előre nyujtogatták a vastag hókesztyűk alól.

Hiszen addig, míg nyugton maradnak, nincsen semmi baj, de ha valamelyikök kinyujtaná egyik karját és magához ragadná azt, aki elmegy mellette! A nagyokat és az öregeket nem fenyegeti ugyan veszedelem, de Jan mindig azt hallotta, hogy ezek a manók az apró gyermekeket szeretik, minél apróbbak, annál jobban.

Úgy tetszett neki, mintha Katalin asszony meglehetősen gondatlanul tartaná a kis leányt. Mi sem volna könnyebb dolog a nagy éles körmű manókaroknak, hogy elragadják tőle a gyereket. De itt ezen a veszélyes helyen mégsem veheti ki a karjából a gyermeket. Akkor éppen fölhívhatná a manók figyelmét.

Máris kezdett zúgni-búgni az egyik fától a másikig. Recsegték-ropogtak az ágak, mintha éppen nyujtózkodni akarnának.

Azt sem kérdezhetette meg a többiektől, hogy vajjon ők is látják és hallják, amit ő lát és hall. Talán éppen ez a kérdés életre keltené az egész manó-hadat.

Nagy aggodalmában eszébe jutott mégis valami. Belekezdett egy zsoltár éneklésébe az erdő közepén.

Gyenge énekhangja volt és azelőtt sohasem énekelt úgy, hogy valaki hallotta volna. A hangot sem tudta tartani, azért a templomban sem mert énekelni, most azonban mégis csak rákezdett, menjen, ahogy akar.

Látta, hogy a szomszédok elcsodálkoztak. Azok, akik előlmentek, megbökték egymást és körülnéztek. De ez azért nem zavarta meg, hanem csak tovább folytatta.

Csakhamar az egyik asszony odasúgta neki:

- Várjon csak egy kicsit Jan, majd én segítek kendnek! - És erre a helyes hangon rázendített a karácsonyi zsoltárra.

Olyan szépen hangzott ez éjnek idején a fák között. Erre már a többiek sem hagyhatták annyiban, hanem ők is rázendítették: «Légy üdvöz dicső reggeli óra, mit nekünk a próféta szent lelke megjósola!»

Erre aggodalmas susogás támadt a varázsfák között. A manók fülükre húzták hósüvegjüket úgy, hogy nem látszottak többé a villogó manó szemek és körmeiket is visszahúzták a fenyőkéreg és a hótakaró alá. Mire az első verset végig énekelték, már nem látszottak, csak az öreg jámbor fenyőfák az erdőben.

*

A fáklyák, melyek az aske-völgybelieknek az erdőn át világítottak, kiégték, mire az országútra értek. De itten már kivilágított parasztházak között haladtak. Mikor az egyik házat elhagyták, már messziről előtűnt egy másik. Ugyanis mindenki gyertyát tett ki az ablakba, hogy megmutassák a szegény gyalogjáróknak a templomba vezető utat.

Végre felértek egy dombra, ahonnan látni lehetett a templomot, amint az ott feküdt és minden ablakából fény áradt szét, úgy hogy egy hatalmas lámpának látszott. Midőn a vándorok ezt meglátták, önkénytelenül is megálltak és kifújták magukat. Azután a sok apró ablakos kis ház után, amelyek mellett elhaladtak, úgy tetszett előttük, hogy a templom olyan csodálatosan nagy és oly csodálatosan fényes volt.

Midőn Jan a templomra nézett, önkénytelenül eszébe jutott az a szegény palesztinai család, mely egy ilyen éjszaka szintén kint vándorolt és magával vitt egy kicsi gyermeket, egyetlen vigaszukat és örömeiket. Azok Bethlehemből jöttek és Jeruzsálembe igyekeztek, hogy bemutassák a gyermeket a jeruzsálemi templomban. De ők kénytelenek voltak a sötét éjben vándorolni, mert sokan voltak, akik a gyermek életére törtek.

Az aske-völgybeliek azért indultak el korán, hogy megelőzzék azokat, akik kocsin jönnek, de ezek a templom előtt mégis utolérték őket. Prüszkölő lovakkal és csengő szánokon érkeztek és száguldva hajtottak, úgy, hogy kényszerítették a szegény gyaloglókat, hogy kitérjenek a mély hóba.

Most már Jan vitte a gyermeket. Minduntalan félre kellett ugrania a szánkók elől. Bizony nehéz volt gyalogolni a sötét úton, de előttük volt a ragyogó templom és ha odáig eljutnak, akkor minden rendben van.

Hátuk mögött egyszerre nagy csengés-bongás és lódobogás hallatszott. Nagy szánkó közeledett, mely elé két ló volt fogva. Az ülésen egy fiatal uraság ült fekete bundában és prêmes süvegben, mellette pedig fiatal felesége. Ő maga hajtott, míg a kocsis a hátsó ülésen állt égő fáklyával a kezében. A fáklyát magasan fenntartotta, úgy hogy a szél a lángot hátra fújta hosszú szikrázó farkot vonva maga után.

Jan ott állott az útszélén ölében a gyermekkel. Veszedelmes helyzetben volt, mert az egyik lába besüppedt a mély hófúvásba és majdnem, hogy elesett. Az uraság azonban hirtelen meg-rántotta a gyeplőt és odakiáltott neki, akit így leszorított az útról.

- Add csak ide a gyereket, majd elvisszük a templomba! - mondta barátságos hangon. - Veszedelmes egy ilyen aprósággal menni, mikor szánkó hajt fel az úton.

- Köszönöm szépen! - mondta Jan. - Mán annyi csak elviszem magam.

- Majd közibénk ültetjük a kis leányt, Jan, - mondta a fiatal asszonyság.

- Köszönöm! Mán csak legyen így!

- Hát nem mered odaadni - mondta az uraság és nevetve tovább hajtott.

A gyaloglók is tovább folytatták útjukat, de az mindig nehezebb és veszedelemesebb lett. Szánkó szánkót követett. Talán az egész vidék egyetlen egy lova sem maradt otthon az istállóban, hanem valamennyi befogva vágatott karácsony reggelén a templom felé.

- Bizony odaadhattad volna nekik a kis leánykát, - mondta Katalin asszony. - Félek, hogy még leesel vele.

- Már hogy adtam volna nekik a kis leánykát? Te nem tudod, hogy mit beszélsz. Nem láttad, hogy kik voltak?

- Hát ugyan mi baj lett volna, ha odaadod a gyereket a duvnäsi hámososéknak?

Jan Andersson erre hirtelen megállott.

- A duvnäsi hámososék voltak azok? - mondta és úgy látszott, mintha álomból ébredt volna fel.

- Persze, hogy azok voltak! Hát te ugyan mit hittél?

Igen, hová is kalandoztak el Jan gondolatai? Ki is volt az a gyermek, akit a karjában tartott? Hová is indult? Melyik országban is vándorolt mostan?

Kezével végigsimította a homlokát és egészen zavart volt, mikor Katalin asszonynak válaszolt.

- Én azt hittem, hogy az Heródes volt, Judea királya és a felesége Heródiás!

A VÖRHENY.

Mikor a skrolyckai kis leányka hároméves lett, nagy betegséget kapott, ami valószínűleg vörheny volt, mert az egész teste vörös lett és úgy égett, mint a tűz, ha hozzányúltak. Semmit sem akart enni és aludni sem tudott, hanem csak ébren feküdt és félrebeszélt. Jan nem akart elmenni hazulról, míg a kicsike beteg volt, hanem nap-nap mellett ott ült a szobában és úgy látszott, hogy Erik gazdánál a rozs csépeletlenül marad az idén.

Katalin asszony ápolta a kis leányt, ő takargatta be nagy gonddal, valahányszor lerúgta a takarót és ő adott neki felhígított áfonya levelet, amit a fallai gazdánétól kapott kölcsön. Mikor a kicsike egészséges, akkor többnyire Jan foglalkozik vele, abban a percben azonban, mikor beteg lett, nem is mert hozzá közeledni. Attól félt, hogy fájdalmat fog neki okozni és hogy nem lesz elég óvatos. De azért a szobából nem ment volna ki, hanem ott ült a szögletben a tűzhelynél és úgy nézte a kis beteget.

A saját ágyacskájában feküdt, de csak egy szalmazsák volt alatta lepedő nélkül. Bizony kemény és durva volt a finom kis testnek, amely annyira érzékeny és dagadt volt a kiütésektől, ilyen kék ágyhuzaton feküdni.

Olyan különös volt, valahányszor Jan látta, hogy hánykolódik ide-oda az ágyában, kénytelen volt a világon a legfinomabb holmijára, a vasárnapi ingére gondolni.

Csak egy ilyen inge volt, fényes fehér lenvászonból és kemény ingmellel. Olyan szépen volt megvarrva, hogy még a duvnási hámos is magára vehette volna. De büszke is volt rá Jan. A többi inge bizony csak olyan durva szövésű volt, mint a kis leány ágyhuzata, amelyen feküdt.

De hát mégis csak bolondság, hogy mindig erre az egy ingre gondol. Katalin asszony a világ minden kincséért nem engedné meg, hogy azt szétszakítsa, mert ő adta neki vőlegényi ajándékkul.

Katalin különben mindent megtett, amit csak tehetett. Kölcsönkérte Erik gazda lovát, kendőbe és takarókba burkolta a kisleányt és úgy vitte el az orvoshoz. Ezt igazán derekasan csinálta Katalin asszony, de Jan úgy látta, hogy mégsem sokat használt. Bizony nem sok segítség jött abból a nagy orvosságos üvegből, amit a patikából hozott magával, sem pedig az orvos rendelései folytán.

Talán úgy lesz az, hogy nem lehet ilyen ritka ajándékot, mint a kis leányka volt, megtartani anélkül, hogy az ember fel ne áldozza érte a legföltettebb kincsét. De hát ilyesmit nehéz megértetni egy olyan asszonnyal, mint amilyen Katalin.

Az egyik napon az öreg Finn-Karin jött a kunyhóba, mialatt a kis leányka betegen feküdt. Ő jól értett hozzá, hogyan kell meggyógyítani az állatokat, mint a finnek általában és abban is járatos volt, hogyan kell ráolvasni a lábtörésnél, a daganatnál és a harapásnál. Másfajta betegségeknél nem igen mertek bízni benne. Mintha nem is lett volna helyes tanácsot kérni egy kuruzslónőtől, csak kisebb bajoknál.

Mikor belépett a szobába, azonnal észrevette, hogy a gyermek betegen fekszik és Katalin asszony elmondta neki, hogy vörhenyláza van, de senki sem kért tőle jó tanácsot.

Hogy a szülők nyugtalanok és aggódók voltak, ezt azonnal láthatta és amikor Katalin asszony kávéval kínálta meg és Jan egy tekercs dohányt adott neki, úgy egészen magától ezt mondta:

- Ezt a betegséget nem áll hatalmamban meggyógyítani. De arra megtaníthatlak, hogy megtudjátok, vajjon életről vagy halálról van szó. Maradjatok ébren éjfélig, és tegyétek a balkéz mutatóujját a kisujjhoz és nézzetek át azon a kis leányotokhoz! Akkor vigyázzatok, hogy ki fekszik mellette az ágyban, úgy aztán megtudjátok, hogy mit lehet várni.

Katalin asszony szépen megköszönte a jótanácsot, mert mégis jóban kell lenni az ilyen népséggel. De egy percre sem gondolt arra, hogy úgy fog csinálni, ahogy öreg Finn-Karin mondta.

Jan sem sokat törődött a tanáccsal. Ő nem gondolt másra csak a vőlegényingére. Csak merné Katalin asszony miatt! De hát arra igazán nem kérheti meg, hogy tépje szét a vőlegényingét. Ez aligha gyógyítaná meg a kis leánykát és hogyha minden áron meg kell halnia, akkor meg egész hiába való.

Este lett, Katalin asszony lefeküdt a rendes időben. De Jan nem tudott aludni, hanem csak ott üldögélt a szögletben, mint máskor. Nézte, hogy fekszik és hánykódik Klára-Csilla. Kemény és durva volt az ágy alatta. Elgondolta, hogy milyen nagyszerű volna, ha hűvös, síma finom ágyat vethetne számára.

Az ing ott pihent kimosva és használatlanul a ruhás ládában. Rosszul esett neki az a tudat, hogy az ott hever, de hát mégsem volna szép Katalin asszonnyal szemben, hogy az ajándékát lepedőül használja fel a kisleány alá.

Hogy hogy nem, mikor az óra éjfél felé közeledett és Katalin asszony mélyen aludt, odament a ládához és kivette az inget. Először letépte ad kemény ingmellet és azután az egészet kétfelé szakította. Az egyik felét a kis testecske alá csúsztotta és a másik felét pedig szétterítette a kis leányka és a meleg, vastag terítő között.

Azután ismét visszahúzódott a szögletébe és virrasztott, mint azelőtt. Nem sokáig üldögélhetett, midőn az óra éjfél ütött. A nélkül, hogy gondolta volna mit csinál, a balkeze ujjából gyűrűt formált és a szeme elé tartva úgy nézett az ágy felé.

És lám! Ott ült az ágyszélen egy kis meztelen angyalka. A testét egészen feltörte a durva ágynemű és most ott akarta hagyni az egészet. De egyszerre megfordult és megtapintotta a finom inget, végigsimította könnyedén mind a két kezecskéjével és úgy ahogy volt, egyszerre mindkét lábával belebújt az ágyba, hogy tovább virrasszon a gyermek felett.

De ugyanakkor az ágy másik oldalán valami fekete szörnyűség csúszott előre és amint látta, hogy az Úrnak az angyalkája el akarja azt hagyni, kidugta a fejét és vigyorgott, hogy most ő mászhat fel az ágyba és lefoglalhatja annak a helyét.

De midőn látta, hogy az Úrnak az angyalkája ismét elfoglalta az őrhelyet, összehúzta minden tagját, mintha valami rettentő kínos görcs fogta volna elő és visszahúzódott az ágy alá.

Másnap a kis leányka állapota javulni kezdett. Katalin asszony annyira örült, hogy a betegség engedett, hogy nem volt lelke egy szót sem szólni a széttépett vőlegénying miatt, de azért magában azt gondolta, hogy bolond egy férje van.

LÁTOGATÁS A TANYÁN.

Mikor a kis leányka Skrolyckában elérte az ötödik évét, egy szép vasárnap délután Jan kézen fogta és elindult vele felfelé az erdőbe.

Csak elsétáltak az árnyékos nyírfaliget mellett, ahol máskor pedig le szoktak telepedni. El-mellőzték a számócadombot, bizony még a kis kanyargó patakocska mellett is csak elhaladtak, a nélkül, hogy megállottak volna.

Kéz a kézben mendegéltek, hallgatagon és komolyan, mintha meg akarták volna mutatni, hogy valami ünnepélyes dolog előtt állnak.

Azután a keleti oldalon eltűntek a sűrű erdőben, de itt sem állapodtak meg, hanem lassanként kijutottak a Loby előtti erdős dombhoz.

Innen azután lementek a keresztúthoz, ahol az országút és a falusi dülő keresztezik egymást. Most már végre világos volt, hogy hova is szándékoznak menni.

De azért nem mentek Nástába, sem pedig Nystába. Nem néztek azok bizony sem jobbra, sem balra, hanem tovább folytatták az útjukat befelé a faluba. Szinte lehetetlen volt kitalálni, hogy hová is igyekeznek. Csak nem Björn Hindrikssonnál Lobyben akarnak látogatást tenni?

Igaz ugyan, hogy Björn Hindriksson felesége unokatestvére volt Jan anyjának, úgy hogy Jan tényleg rokonságban volt a környék legmódosabb gazdájával és így joga volt Björn Hindrikssont és a feleségét bácsinak, illetőleg néninek szólítani. De eddig Jan senkinek sem szólt erről. Még talán Katalin asszonynak sem árulta el, hogy ilyen nagy rokonsága van. Mindig kikerülte Björn Hindrikssont. Sőt a templom előtti téren sem ment soha hozzá, hogy üdvözlje és kezet fogjon vele.

De mostan, miután ilyen csodálatos kis leánya van, Jan sem volt többé közönséges napszámos. Neki is volt egy kincse, amit megmutathat, egy virágszála, amivel pompázhat. Most már ő is gazdag lett a gazdagokkal és hatalmas a hatalmasokkal. Most már bátran odamehetett a nagy házhoz, Hindrikssonékhoz, hogy üdvözölje az előkelő rokonokat először életében.

*

Nem volt hosszú a látogatás a tanyán. Alig egy óra múlva már visszafelé indult Jan és a kis leánya a nagy udvaron át a kerítés felé.

De midőn Jan ennyire jutott, megállott és visszanézett, mintha kedve lett volna visszamenni.

Nem volt oka megbánni, hogy idejött. Mindenképpen jól fogadták őket. Björn Hindriksson felesége azonnal odavitte az apróságot a nagy kékre festett szekrényhez, mely a fal mentén állott és adott neki kétszersültet és egy darab cukrot. Björn Hindriksson pedig megkérdezte, hogy hány éves és hogy minek hívják, azután kinyitotta az öreg bőrszékényét, amit a nadrágzsebében hordott és adott neki egy fényes ezüst huszast.

Jant kávéval vendégelték meg és az unokanénje kérdezősködött Katalin asszony felől és érdeklődött, hogy van-e tehenük vagy malacuk, hogy a házuk nem hideg-e télen és hogy kap-e annyi napszámot Fallában, hogy abból megélhetnek, a nélkül, hogy adósságba keverednének.

Nem, a látogatás miatt nem is bántotta semmi Jant. Amidőn ott ült és beszélgetett egy darabig Björn Hindrikssonnal, akkor azt mondták, - és ehhez teljes joguk is volt, - hogy meg vannak híva aznap délután ebédre és hogy egy félóra múlva indulniuk kell. Jan megértette, hogy most már hozzá akarnak kezdeni az öltözködéshez és azért felállt és elbúcsúzott.

Ekkor azonban az unokanénje odament az ételszekrényhez, összeszedett egy kis vaját és szalonnát, egy kis zacskó kását, egy kis lisztet és valamennyit batyúba kötötte és Jannak a kezébe nyomta a búcsúzásnál. Egy kis üdvözlét Katalin asszonynak, mondta. Hadd legyen neki is valami jutalma, amiért otthon maradt a házat őrizni.

Ez a batyú volt az, amiért Jan megállt és gondolkozott. Tudta, hogy ebben a batyúban sok jó és nagyszerű dolog van, olyasmi, ami után minden étkezésnél vágyódtak Skrolyckában, de mégis úgy gondolta, hogy valami helytelenséget követ el a kis leánykával szemben, ha ezt elfogadja.

Lám, ő nem koldulni jött el Hindrikssonékhoz, hanem hogy meglátogassa a rokonokat. Nem akarná, hogy valamikép félreértenék.

Már a házban gondolt erre, de Björn Hindriksson és a felesége iránti tisztelete olyan nagy volt, hogy nem mert mást tenni, mint elfogadni a batyút.

Most azután visszament a kerítéstől és letette a batyút az istállósögletnél, ahol a házbeliék mindig járkálnak és így észre kell azt venniük.

Bizony rosszul esett neki, hogy ott kell hagynia, de végre is az ő kis leánya nem valami koldus csemete. Senki se higgye róla és az apjáról, hogy kéregetni járnak.

AZ ELSŐ VIZSGA.

Midőn a kis leánya hat éves lett, Jan elment egy hétköznapon Östanbybe az iskolába, hogy meghallgassa a vizsgát.

Ez volt az első iskolaépület a környéken és mindenki örült neki, hogy sikerült felépíteni. Azelőtt Svartling kántormesternek bizony tanyáról-tanyára kellett vándorolnia a tanítványaival.

Egészen 1860-ig, mikor az új ház felépült, minden két hétben kénytelen volt tantermet változtatni és bizony sokszor abban a szobában volt a tanítványaival, ahol a gazdasszony kenyeret sütött és a gazda a gyalúpadnál dolgozott, ahol az öregek az ágyban feküdtek egész nap és a tyúkoknak a ketrece ott volt a hosszú pad alatt.

De azért mégis jól ment a tanítás, mert Svartling mester olyan ember volt, aki rendet tudott tartani minden időben, de végre mégis boldog volt, hogy olyan szobában taníthat, melyet nem használnak másnak, csak iskolának. Itt nem takarták el a falakat nyoszolyák és edényállványok, sem pedig szerszámok. Itt nem állítottak fel árnyékoló nagy szövöszéket az ablak előtt és ide nem jöhetett be a szomszédasszony beszélgetni meg kávé inni, mikor tanítás folyt.

Nem, itt a falakat bibliai képek, állatképek és a svéd királyok arcképei díszítették. Itt a gyermekeknek igazi kis asztalaik és padjaik voltak és nem kellett összeszorulva ülni egy nagy asztal körül, ahol némelyikük az orrával sem érte fel az asztal lapját. És itten Svartling mesternek is volt egy saját katedrája fiókkal és polcokkal, amelybe a nagy anyakönyveket szokta elrakni és amely előtt ült és tekintélyesen nézett le a leckeórák alatt, nem úgy mint egykor, mikor a kemence szélén kénytelen volt ülni, háta mögött jó meleg tűzzel, míg előtte a gyermeksereg összekuporgott a padlón. Itt megvolt a biztos helye a fekete táblának és a térképnek és nem kellett azt a szekrényajtókra vagy az ágyfejére kiteríteni, mint régente.

Most már tudta, hogy hol vannak a lúdtollak és most már megtaníthatta a gyermekeket, hogy rajzoljanak egyenes vonalakat, meg félköröket, hogy az egész környék megtanuljon olyan szépen írni, mint ő. És most már könnyű volt megtanítani a gyermekeket, hogy egyszerre álljanak fel és úgy menjenek ki sorban, mint a katonák. Most már vége sem volt annak a sok újtásnak, melyet behozhat, mióta az új iskola felépült.

Bár valamennyien örültek az új iskolának, de mégis a szülők úgy érezték, hogy a gyermekek egy kicsit elidegenkednek, mióta ide kezdtek járni. Úgy volt, mintha valami új és előkelő helyre kerültek volna, hova az öregeknek nem volt bejárásuk. De hát mégsem volt helyes, ilyesmit gondolni. Örülni kellett volna nekik, hogy a gyermekeik ilyen sok jóban részesülhetnek, amiben nekik nem volt részük.

Azon a napon, mikor Jan a vizsgára ment, ő és a kis Klára-Csilla kéz-kézben ballagtak az egész úton, mint azt tenni szokták a jó barátok és pajtások. De midőn Klára-Csilla az iskola közelébe ért és látta, amint az iskolás gyerekek kint gyülekeznek, kihúzta a kezét az apjából és átment az út másik oldalára. És alig hogy megérkeztek, egészen elhagyta és odatársult a gyermekcsapathoz.

A vizsga alatt Jan egy széken ült a mester közelében a katedra mellett az uraságok és az iskolafelügyelők között. Kénytelen volt ezt a helyet elfoglalnia, mert különben nem látta volna csak a fejbúbját a kis Klára-Csillának, aki a legelső padban ült jobbra a katedrától, hol a legkisebbeket helyezték el. Hát bizony ő sohasem ült volna ilyen előkelő helyre, de aki egy olyan kis leánynak az apja, mint Klára-Csilla, annak nem kell szégyenkezni.

Az lehetetlen volt, hogy Klára-Csilla ne látta volna az apját, de bizony egyszer sem nézett rá. Mintha csak nem is létezett volna számára.

Annál inkább függött Klára-Csilla szeme a tanítómesteren. Az most a nagyokat hallgatta ki, akik a katedrától balra ültek. Olvasni kellett nekik, azután megmutatni az egyes országokat és városokat a térképen, majd a fekete táblánál számoltak és így alig volt ideje, hogy ránézzen jobbra a kis gyermekekre. Így hát nem lett volna olyan nagy baj, ha Klára-Csilla odanézett volna legalább egyszer az apjára, de még csak a fejét sem fordította arra felé.

Vigasztaló volt ugyan, hogy valamennyi gyerek így csinált. Ott ültek apró világos szemüket a tanítómester felé irányítva. És az apróságok úgy tettek, mintha megértették volna, mikor valami tréfát mondott, mert meglökték egymást könyökükkel és úgy nevettek.

A szülőknek igazi meglepetés volt, hogy a gyerekeik olyan ügyesen viselkedtek a vizsgán. De hát Svartling mester nagyszerű ember volt. Úgy tudta őket vezetni, ahogy akarta.

Jan lassanként a maga részéről zavarba jött és aggódni kezdett. Nem tudta biztosan, hogy az a kis leányka, aki előtte ül, az a saját leánya-e vagy valaki másnak a gyermeke. Úgy, hogy tovább húzódott az iskolafelügyelőktől az ajtóhoz.

Végre a nagy gyerekeket kellőképp levizsgáztatták és sor került az apróságokra, akik még alig tanultak meg folyékonyan olvasni. Bizony nem nagy tudománnyal rendelkeztek, de mégis csak kérdezni kellett valamit tőlük is. Így hát a teremtés történetével kezdték el.

Először arra a kérdésre kellett felelniök, hogy ki volt a világ teremtménye és erre helyesen meg is feleltek, de azután szerencsétlenségre úgy jött, hogy a mester azt kérdezte, hogy nem tudja-e valamelyikük Istennek egy más elnevezését?

Erre elnémultak a kis abécéisták. Kipirult az arcuk és megpróbálták összeráncolni a homlokuikat, de mégsem tudták kiokoskodni a választ erre a nehéz kérdésre.

Azokban a padokban, ahol a nagyobb gyerekek ültek, elkezdtek a kezükkel integetni, susogtak és nevettek. A nyolc kis kezdő csak összeszorította a száját és nem szóltak egy szót sem, még Klára-Csilla sem.

- Van egy imádság, amit naponta elmondunk, - szólalt meg ismét a tanító. - Hogy is hívjuk abban az Istent?

Most eszébe jutott Klára-Csillának. Megértette, hogy a mester azt akarja, hogy azt feleljék, hogy Istent Atyának is hívják és azért felnyújtotta a kezét.

- Hát minek is nevezzük az Istent, Klára-Csilla? - kérdezte a tanító.

Klára-Csilla felállt kipirult két orcával a padban és a kis varkocsa hátul megrándult.

- Mi Jannak nevezzük - mondotta értelmes és csengő hangon.

És erre nevetés futott végig az egész tanteremben. Az uraságok és az iskolafelügyelők, a szülők és a tanulók valamennyien félrehúzták egy kicsit a szájukat és még a tanítómester is mosolyogni kezdett.

Klára-Csilla még jobban elpirult és könny tolt a szemébe, de a mester a mutatópálcával megkopogtatta a padlót és «csendet» kiáltott. Azután egy pár szót szólt, hogy megmagyarázza a dolgot.

Az «Atya» volt az, amit Klára-Csilla mondani akart, de e helyett Jant mondott, mert az ő atyját Jannak hívják. De ne csodálkozzunk azért ezen a kis leánykán, mert én jól tudom, hogy alig van itt egy másik gyerek az iskolában, akinek olyan jó atyja volna, mint neki. Én láttam őt az iskola előtt esőben, hóban reá várni és láttam őt, mikor a karján hozta az iskolába, ha hóvihár volt kint. Nem kell azért csodálkozni, hogy Jant mondott, mert a legjobbat nevezte meg, akit ő csak ismer.

A mester megsimogatta a kis leányka fejét és az emberek mosolyogtak, de mindannyian meg voltak hatva.

Klára-Csilla pedig leült és lenézett és nem tudta, hogy mit is csináljon, de Jan boldog volt, mint egy király, mert most már igazán megtudta, hogy az a kis leány ott egészen az övé és senki másé.

AZ ISKOLAVERSÉNY.

Olyan különös volt az a skrolyckai kis leányka és az apja. Úgy látszott, mintha csak egy-ugyanazon fából lettek volna kimetszve, szinte olvasni tudtak egymás gondolataiban.

Volt Svartsjöben egy tanító, aki valamikor régen katona volt. Ő is tanított a kerületben, bár nem az iskolában, mint a kántor, de azért nagyon szerették a gyermekek. Sohasem érezték, hogy iskolába kell menniök, hanem azt hitték, hogy csak összejöttek, hogy együtt játszanak.

A két tanító között a legjobb barátság uralkodott, de megtörtént néha, hogy a fiatalabb arra próbálta rávenni az öreget, hogy haladjon az idővel és meg akarta vele ismertetni az új hangrendszert és más ilyenfajta újabb dolgokat. Az öreg rendszerint türelmesen meghallgatta, de egyszer mégis csak megharagudott a kántorra.

- Persze te nagyra vagy vele, Svartling, hogy új iskolát kaptál, - mondotta. - Hát én mégis csak azt mondom neked, hogy az én gyerekeim éppen olyan jól olvasnak, mint a tieid, pedig csak a tanyasi kunyhókban ülnek.

- Jól van na, - mondta a kántor, - hiszen nem is mondtam soha mást. Én csak azt akarom, hogy a gyermekek könnyebben tanuljanak meg valamit...

- Ugyan hogy? - kérdezte az öreg.

A kántor észrevette, hogy megsértette és azért vissza szeretett volna vonulni.

- Te mindenesetre olyan könnyűvé teszed a gyerekeidnek a tanulást, hogy azok sohasem panaszkodnak a leckék miatt.

- Talán bizony nagyon is megkönnyítem nekik? Talán bizony nem tanítom őket eléggé? - mondta az öreg és öklével az asztalra ütött.

- Az Istenért, ugyan mi van veled ma, Tyberg? - mondta a kántor. - Mindenért megharagszol, akármit mondok.

- Igen, mert mindig ilyen célozgatásokkal hozakodsz elő.

Erre az emberek is odajöttek és kibékítették a két tanítót, úgy hogy mikor elváltak, ismét a régi jóbarátok voltak. De midőn az öreg Tyberg egyedül ballagott hazafelé, elgondolkozott a kántor szavain és még haragosabb lett, mint azelőtt.

- Ugyan, hogy meri mondani az a gyerkőc, hogy többre tudnám megtanítani a gyerekeket, ha haladnék a korrallal? - gondolta magában. - Azt hiszi persze, hogy már nagyon is öreg vagyok, csak hogy nem akarja őszintén kimondani a szót.

A bosszúság csak nem ment ki a fejéből és mikor hazaért, mindent elmondott a feleségének.

- Ugyan ne törődj vele, amit az a kántor fecseg, - mondta az asszony. - Könnyebb a fiatalabb, de megfontoltabb az öregebb. Mindketten jó tanítók vagytok, te is meg a kántor is.

- Jó, jó, de mit segít az rajtam, hacsak te mondod? - felelte az öreg mester. - A többiek mégis csak azt gondolják, amit akarnak, bizony.

Eltelt néhány nap, de ő még mindig bosszúsán járkált, úgy hogy a feleségének igazán meg-esett rajta a szíve.

- Hát nem tudod megmutatni nekik, hogy nincsen igazuk? - mondta egyszerre.

- Megmutatni nekik? Hát ezt hogy gondold?

- Azt gondolom, hogyha biztos vagy benne, hogy a te tanítványaid éppen olyan ügyesek, mint a kántoré...

- Persze, hogy tudom.

- Na hát akkor kérjed, hogy a gyerekek egyszerre vizsgázzanak.

Az öreg ugyan úgy tett, mintha nem törődne vele, amit az asszony mondott, de azért csak nem ment ki fejéből a dolog. Néhány nap múlva a kántor levelet kapott, melyben a mester azt ajánlotta, hogy a gyerekek a két iskolából mérjék össze erejüket egymással.

A kántornak nem volt ellenére a dolog, csak azt kívánta, hogy a versenyt halasszák el a karácsonyi ünnepekre, mert akkor mulatságosabbá tehetik a gyerekeknek és nem is kell hozzá kikérni az iskolafelügyelés engedélyét.

- Igazán helyes gondolat volt, - mondta a kántor. - Így talán egy gyereket sem fog kellene elmarasztalni ebben a félévben.

Így is történt. Borzasztó, hogy milyen szorgalommal tanultak, írtak és olvastak mind a két iskolában.

Karácsony másodnapjára volt kitűzve a nagy iskolaverseny. A tantermet fenyőgallyakkal díszítették föl és mindenütt gyertyák égtek, amelyek fennmaradtak karácsonyestétől a templomban. Volt alma is elég, hogy minden gyereknek jusson egy pár és arról is suttoztak, hogy a szülőket, meg az öregeket, akik meg akarták hallgatni a gyerekeket, majd kávéval fogják megvendégsélni. De hát mégis csak a nagy verseny volt az, ami mindnyájuk figyelmét lekötötte. A tanterem egyik oldalán Tyberg tanítványai ültek és a másik oldalon a kántor tanítványai. Most aztán arról volt szó, hogy a tanítványok megvédjék mesterük tekintélyét, mert Tyberg mester fogja kihallgatni a kántor tanítványait, a kántor pedig a Tyberg-gyerekeket. Ha valamelyik kérdésre azután az egyik iskola gyerekei nem tudnának megfelelni, akkor a másikhoz fognak fordulni. Minden ilyen kérdést feljegyeznek, hogy ennek alapján eldönthessék, hogy melyik a jobb iskola.

A kántor kezdte el a kérdezést és látni lehetett, hogy eleinte nagyon óvatos volt, de amint kezdte észrevenni, hogy mit tudnak a gyerekek, fokról-fokra szigorúbb lett. Igazán gyönyörűség volt meghallgatni, hogy mi mindent tudtak a Tyberg-gyerekek. Annyira kemény legénykéek voltak, hogy egy kérdést sem hagytak felelet nélkül.

Ezután az öreg Tyberg mesterre került a sor, hogy a kántor tanítványait kihallgassa.

Az öreg már nem haragudott és miután az ő tanítványai megmutatták, hogy tudják a dolgukat, egészen tréfás kedve támadt. Először néhány komoly kérdést adott fel a kántor tanítványainak, de nem tudta magát komolyan tartani, hanem olyan jókedve kerekedett, mint a saját iskolájában.

- Persze, persze tudom, hogy ti többet tanultatok, mint mi, akik olyan eldugott szögletből kerültünk elő, - mondta. - Ti természetrajzot is tanultatok meg mi egymást. De azért szeretném tudni, hogy vajjon van-e köztetek valaki, aki meg tudná nekem mondani, hogy milyen kövek vannak a Motala folyóban?

A kántor tanítványai közül egyetlen egy sem nyújtotta fel a kezét, a másik oldalon ellenben kéz kéz után emelkedett fel. Pedig a kántor oldalán ott ült Olof Olsson, aki azt hitte, hogy a legjobb feje van az egész környéken és a régi paraszt familiából származott Där-Nol Gusztáv és egyikőjük sem tudott választ adni. Azután ott ült Sven Karin, a fürge kis katonaleányka, aki egy napot sem mulasztott az iskolában és ő is éppúgy mint a többiek csodálkoztak és nem tudták elgondolni, hogy miért nem tanította meg őket a kántor arra, hogy milyenek is a kövek a Motala folyóban.

És ott ült Klára-Csilla Skrolyckából, aki egyenesen a nap után neveztek el és az ő kis koponyájában éppen olyan sötét volt, mint a többiében.

Tyberg mester ott állt és nagyon komolynak látszott, a kántor pedig szótlanul ült és mélyen elgondolkozva nézett a padlóra.

- Hát úgy látszik nincsen mit csinálni, minthogy felhagyni ezzel a kérdéssel, - mondta a mester. - Lám ennyi ügyes fiú és leány ül itten és egyik sem tud megfelelni egy ilyen könnyű kérdésre.

Az utolsó pillanatban Klára-Csilla odafordult Jan felé, amit olyankor szokott tenni, midőn tanácstalan. Jan azonban olyan messze állott tőle, hogy nem súghatta meg a feleletet a kérdésre, de Klára-Csilla találkozott apja tekintetével és így azonnal tudta, hogy mit kell felelnie.

Nemcsak a kezét nyújtotta fel, hanem gyorsan, amilyen fürge kis teremtes volt.

Mindnyájan felé fordultak, a pajtások is és a kántor örült, hogy a kérdést mégsem fogják felelet nélkül hagyni a tanítványai.

- Vizesek - kiáltotta, a nélkül, hogy megvárta volna, míg kérdést intéznek hozzá, mert erre már nem volt idő.

De a következő percben már azt gondolta, hogy valami bolondot válaszolt és hogy mindent elrontott. Szinte viaszosult a padba és összekuporodott az asztal előtt, hogy senki se lássa meg.

- Lám ez helyes válasz volt, kis leányom, - mondta a mester. - Derék, hogy volt köztetek mégis egy, aki meg tudott felelni, mert már majdnem elbuktatok, akármilyen ügyesek voltatok eddig.

És erre lett nagy kacagás a gyerekek között mind a két oldalon és a nagyok is velük tartottak. Volt olyan gyerek, hogy felállott, csakhogy igazán kikacaghassa magát, míg mások arccal ráborultak a padra és evvel azután vége is minden rendnek.

- Na mostan azután kihordjuk a padokat és táncolunk egyet a karácsonyfa körül, - mondta az öreg Tyberg.

És soha azelőtt nem volt olyan jókedv az iskolában, mint akkor, de még azután sem.

A HALÁSZAT.

Az természetes, hogy senki sem szerette úgy a skrolyckai kis leánykát, mint az édes apja, de annyit mégis lehet mondani, hogy volt egy jó barátja, akit öreg hálókötő Olának hívtak.

A barátságuk úgy kezdődött, hogy Klára-Csilla tavasszal horgokat tett a patakba, hogy kis pisztrángokat fogjon, melyek akkor húztak arra felé. Az egész jobban sikerült, mint azt gondolni lehetett volna és már az első napon néhány vékony halacskával tért haza.

Büszke is volt erre, ez érthető is, sőt az anyja is megdicsérte, hogy már ennivalót tud szerezni a házhoz, pedig alig több nyolc évesnél. És hogy felbátorítsa, Katalin asszony megtisztította és megsütötte vele a halakat, Jan pedig evett belőlük és azt mondta, hogy ilyen halakat még soha életében nem kóstolt. Ebben színigaza is volt, mert a halacskák annyira szállásak, szárazak és füstösek voltak, hogy maga a kis leány egy harapásnál nem tudott belőlük többet lenyelni.

De azért továbbra is nagy buzgalommal folytatta a halászást. Minden reggel olyan korán kelt fel, mint Jan. A karjára kosarat fűzött, hogy abban hozza haza a halakat, a gilisztákat pedig, melyeket majd a horogra tesz, egy kis bádogskatulyában vitte magával. Így felszerelve ment le a patakhoz, amely ugrálva zugott le a hegyekből nem egy vizesést csinálva, de közben

voltak sötét csendes részei, hol a víz csak lassan folyt és ahol átlátszott a homok és a síma kavics.

De lám, vége volt a halász szerencsének az első hét után. A giliszták ugyan eltűntek a horgokról, de egyszer sem akadt hal a helyükbe. A sebes vízből átvitte a horgokat a csöndesbe, azután a csöndes vízből a vízesés alá, majd kicserélte a horgokat, de hát ez sem használt semmit.

Azután megkérdezte a fiúkat itt is ott is, hogy nem ők kelnek-e fel hajnalban és kifogják a halakat előtte, de azok alig akartak válaszolni ilyesmire, mert nem volt egy fiú sem, aki halat akart volna fogni a kis pataokban. Ott volt nekik az egész Duv-tó, ott szoktak ők horgászni. Az csak olyan kis leányoknak való, akiknek nem szabad lemenni a tóhoz, hogy a hegyi patakokban szaladgáljanak halak után.

De bármennyire is hányivetve válaszolgattak a fiúk, ő mégis csak félig-meddig hitt nekik. Mégis csak kellett valakinek lenni, aki leszedte a halakat a horogról, mert azok igazi horgok voltak, nem pedig csak meggörbített gombostűk. Hogy utána járjon a dolognak, egy reggel korábban kelt fel mint Jan és Katalin asszony és leszaladt a patakhoz. Mikor már közel volt, akkor meglátsította a lépteit és apró léptekkel ment előre vigyázva, hogy meg ne botoljon valami kőben és hogy meg ne zörgesse a bokrokat.

És lám. Azt hitte, hogy sóbálvánnyá mered, mikor leért a patakhoz és látta, hogy igaza volt. Éppen ott, ahová ő tegnap a horgait kirakta, egy orvhalász állt és éppen fosztogatta azokat. Nem valami kis fiú volt, hanem egy felnőtt. A víz felé hajolt és éppen egy halat húzott ki. Látta, hogy villogott, mikor lehúzta a horogról.

Klára-Csilla ugyan nem volt több nyolc évesnél, de azért nem félt senkitől és most is odarohant, hogy tetten érje a tolvajt.

- Úgy hát maga az, aki elveszi az én halaimat! - mondta. - Hát mégis csak jó, hogy rajtacsíptem. Most már aztán vége legyen a tolvajlásnak.

Erre az ember felemelte a fejét, úgy hogy Klára-Csilla megláthatta az arcát. Az öreg hálókötő volt, aki az egyik szomszéd kunyhóban lakott.

- Tudom jól, hogy ezek a tieid itten, - mondta egészen nyugodtan, a nélkül, hogy haragudnék vagy heveskednék, amit különben akkor szoktak az emberek csinálni, ha valami jogtalanságon kapják őket rajta.

- De hát, hogy meri azt elvenni, ami nem a magáé? - kérdezte a kis leány.

Erre az ember ránézett és ezt a tekintetet sohasem fogja elfelejteni. Úgy tetszett neki, mintha két üres nyílt örvénybe nézett volna, hol egy pár félig kialvó szem ült, melyből kihalt már a bánat és az öröm is.

- Látod, én tudom, hogy te megkapod azt a szüleidtől, amire szükséged van és csak mulatságból halászol, de nálam bizony éheznek.

A kis leány egyszerre elpirult és nem tudta, hogy is jött, de most már ő volt az, aki szégyenkezett.

A hálókötő nem is szólt többet. Felemelte a sapkáját, amely leesett, míg a horgok felé hajolt és elment.

Klára-Csilla sem szólt egy szót sem többet. A parton egy-két hal feküdt és ficánkolt, de nem vette fel őket. Amidőn ott állt és nézte egy darabig, a lábával megrugta, hogy azok visszaestek a vízbe.

Egész nap kedvetlen volt a kis leány, a nélkül, hogy tudta volna, miért. Hiszen mégsem ő volt az, aki jogtalanságot követett el. Csak nem ment ki a fejéből az öreg hálókötő. Az emberek azt mesélték felőle, hogy valamikor gazdag volt. Hét tanyája volt, melynek mindegyike annyit ért, mint az Eriké Fallában. De hát valamiképpen mindegyiket elprédálta és most koldus szegény.

Másnap reggel mégis csak lement a patakhoz és utána nézett a horgainak. Most már nem járt ott senki és nem fosztotta ki, mert mindegyiken volt egy-egy hal. Szépen levette a halakat, a kosarába rakta, de nem ment velük haza, hanem elindult egyenesen a hálókötőékhez.

Az öreg kint volt a ház előtt és fát vágott, midőn Klára-Csilla a kosarával odaért. Megállt a kerítés előtt és ránézett, a nélkül, hogy bement volna. Bizony rongyos és szegényes volt a ruhája. Az ő apját sohasem látta ilyen rongyosan.

Hallotta, hogy jobbmódu emberek meghívták, hogy lakjon náluk holta napjáig. Ő azonban inkább a menyéhez költözött, aki itt lakott Aske-völgyben, hogy segítsen rajta, ahogy tud. A menyének sok gyermeke volt és a férje elhagyta, talán meg is halt azóta.

- Ma minden horgon volt hal! - kiáltotta a kis leány, midőn ott állt a kerítésnél.

- Úgy-úgy, - mondta a hálókötő, - hát az derék dolog, bizony.

- Én szívesen odaadom a halakat, csakhogy magam halászhaszak, - mondta a kis leányka.

És avval odament hozzá és kiürítette a kosarát mellé a földre és azt várta, hogy a hálókötő örülni fog és megdicséri, mint azt az apja Jan szokta tenni, aki örült mindennek, amit csak mondott vagy csinált.

De az öreg az egész dolgot egykedvűen fogadta.

- Tartsd csak meg ami a tiéd! - mondta. - Mi már annyira megszoktuk az éhezést, hogy el leszünk e nélkül a néhány apró hal nélkül is.

Olyan különös valami volt ezzel az öreg emberrel. Klára-Csilla kénytelen volt engedni, mert tetszett neki.

- Leveheti a halakat a horgokról és ráteheti a gilisztákat, mindent magának adok, - kínálta a kis leányka.

- Nem, nem akarom elrontani a te mulatságodat, - mondta az öreg.

Klára-Csilla azonban még mindig ott állott. Nem akart addig elmenni, míg ki nem találja a módját, hogy mikép tegye az öreget elégedetté.

- Azt akarja talán, hogy minden reggel kendért jöjjenek és együtt szedjük ki a horgokat és azután megfellezzük a halakat? - kérdezte.

Erre az öreg felhagyott a favágással. Felé fordította csodálatos kialudni akaró szemeit és mosoly vonult végig az arcán.

- Na végre is horogra akadtam, - mondta. - Erre már nem tudok nemet mondani.

AGRIPPA.

A kis leányka mégis csak csodálatos teremtés volt. Alig lett tíz éves, mikor magával Prästberg Agrippával is ki mert kezdeni.

Ha elgondoljuk, milyen is volt ez az Agrippa, sűrű szemöldöke alatti sárga vörös szegélyű szemeivel, rettentő nagy orrával, nagy torzonborz szakállával, mely úgy állott a szája körül, mint valami kefe, ráncokba szedett homlokával, hosszú iromba testével és végül rongyos katonasapkájával a fején, bizony annak el kell ismernie, hogy akárki bátran megijedhetett tőle, ha közelébe került.

Egy napon a kis leányka egyedül ült a kunyhó előtti kőküszöbön és az esti vajaskenyerét eszegette.

Ekkor észreveszi, hogy egy hosszú legény jön az országúton és sok időbe került, mire fölismerte, hogy az Prästberg Agrippa. De azért nem vesztette el lélekjelenlétét. Először is kettétörte a vajaskenyeret és egymásra tette úgy, hogy a vajasz rész ne zsirozzon és azután a köténye zsebébe csúsztatta.

Azután nem szaladt el, sem a házba nem ment be, mert jól tudta, hogy ilyen legénnyel ez úgy sem használt volna, hanem szépen ülve maradt. Az egyedüli, amit csinált, hogy elővette a kötést, amit Katalin asszony felejtett mellette a kőküszöbön mikor Jannak vitte ki a vacsoráját. Elkezdett hát kötni, hogy csak úgy zörögtek a kötőtűk.

Úgy ült ott, mintha nyugodt és megelégedett volna, de azért lopva a kerítés felé tekintgetett. Hát mégis csak igaza volt, Agrippa csakugyan hozzájuk igyekezett. Éppen most emelte le a kerítésajtó kapcsát.

Erre egy kicsit feljebb ült a kövön és szétterítette a szoknyáját, mert most úgy érezte, hogy neki kell helyt állni az otthonért.

Klára-Csilla persze annyit mégis tudott Prästberg Agrippáról, hogy az nem volt olyan, aki lopott, sem nem olyan, aki verekedni szeret, hacsak nem csúfolták «Greppá»-nak (lopónak) és ha nem kínálták meg vajaskenyérrel. Nem is sokáig szokott maradni egy helyen, ha ugyan szerencsétlenségre nem volt a házba egy régi elromlott álló óra.

Ugyanis azért járta a környéket, hogy órákat javítson és ha bement egy házba, hol egy ilyen öreg álló órát látott, nem nyugodott addig, míg ki nem szedte a szerkezetét, hogy megnézze, mi is a baja. Persze mindig volt valami baja. Erre azután kénytelen volt szétszedni az egész szerkezetet. Azután napokba került, míg ismét össze tudta rakni és azalatt kénytelenek voltak vendégül látni.

A legnagyobb baj mégis az volt, hogyha Prästberg egyszer megjavított egy órát, az soha többé nem járt olyan jól, mint azelőtt. És évente legalább egyszer el kellett hívni Prästberget, hogy ismét javítsa meg, különben egészen megállott volna. Az öreg ugyan megpróbálta becsületesen és lelkiismeretesen elvégezni a dolgát, de hát azon már nem lehetett segíteni: az órák elromlottak.

Ezért azután az volt a legokosabb, ha nem engedik őt óra közelébe. Ezt jól tudta Klára-Csilla, de nem jutott semmi sem az eszébe, hogy lehetne megmenteni az álló órát, amely ott ketyegett a szobában. Prästberg tudta, hogy az ott van és már régóta leselkedett rá, de Katalin asszonynak sikerült mindannyiszor megakadályozni az órajavítást.

Mikor az öreg a kunyhóhoz ért, megállott a kis leányka előtt, botját keményen a földhöz ütötte és szavalt:

Itt jön Prästberg János Utter Agrippa, ő felsége a királynak és a kincstárnak dobosa. Kiállotta a golyózáport és a puskaporfüstöt és nem fél sem az ördögöktől, sem az angyaloktól. Van itthon valaki?

Klára-Csillának nem kellett válaszolnia, mert már indult befelé mellette a házba és egyenesen az álló óra felé.

A leányka utána szaladt és megpróbálta elmondani, hogy az milyen jól jár, hogy se nem késik, se nem siet, hogy nincsen szükség semmi javításra.

Hogyan járhatna jól az az óra, melyet Prästberg János Utter Agrippa meg nem javított, - mondta az öreg.

Olyan magas volt, hogy az óraajtót kinyithatta a nélkül, hogy székre kellett volna állnia. A következő percben már levette az óralapot, lekapcsolta a szerkezetet és az egészet az asztalra tette. Klára-Csilla összeszorította az öklét a köténye alatt és könnybe lábbadt a szeme, de mégsem tudta megakadályozni.

Prästbergnek sürgős volt, hogy addig találja ki, mi a baja az órának, míg Jan vagy Katalin haza nem jönnek. Volt vele egy csomag szerszám és olajozó szelence. Hirtelen fölbontotta a csomagot és annyira sietett, hogy a szerszámok egy része a földre esett.

Megparancsolta Klára-Csillának, hogy szedje fel mind ami a földre esett. És mindenki, aki csak ismerte Prästberg Agrippát, belátta, hogy nem lehetett mást tenni, mint engedelmeskedni. Letérdelt tehát a padlóra és felnyújtott neki egy kis fűrész meg egy csavarhúzó.

- Nem volt több? - dörmögte az öreg. - Örülj, hogy kiszolgálhatod a király ő felségének és a kincstárnak a dobosát, te haszontalan kis koldustarisznya.

- Nem látok mást, - mondta a leányka és annyira szerencsétlennek érezte magát, mint soha azelőtt. Neki kellett volna őrizni a házat apa és anya helyett és most ilyesmi történik.

- Na, de a szemüvegem? - kérdezte Prästberg. - Az is leesett a többivel.

- Nem, - mondta a leányka, - itt nincsen semmiféle szemüveg.

Ekkor valami halvány remény fogta el. Hátha az öreg nem tud hozzáfogni szemüveg nélkül az órához! Hátha elvesztette!

Éppen ekkor vette észre a szemüvegtokot, mely az asztallábához esett. Az öreg a szerszámok között kereste a régi kerekek és rugók között, melyet a batyujában összegyűjtött. Talán sikerül, hogy nem találja meg a szemüvegét.

- Nincsen más mód, minthogy magam fekszem le a padlóra és úgy keresem meg, - mondta. - Na, kelj fel csak gyorsan kis haszontalan.

A kis leányka egy szempillantás alatt kinyújtotta a kezét és eldugta a szemüvegtokot a köténye alá.

- Kelj csak fel! - dörmögött az öreg. - Nem nagyon hiszek neked. Mi van a kötőd alatt? Ide vele, mutasd csak!

Azonnal előrenyújtotta az egyik kezét, a másikat azonban továbbra is a köténye alatt tartotta. Most azután a másikat is meg kellett mutatnia és így meglátta a vajaskenyeret.

- Fúj! Hiszen az vajaskenyér, ha jól látom, - mondta Prästberg Agrippa és visszahőkölt, mintha csak viperát mutatott volna fel előtte a kis leányka.

- Éppen ezt ettem, mikor jött és hát eldugtam, mert tudom, hogy nem szereti a vajaskenyeret.

Az öreg erre maga feküdt le a padlóra, de hát mind hiába. A szemüvegét csak nem találta meg.

- Talán ott hagyta, ahol legutoljára volt, - mondta Klára-Csilla.

Ő maga is erre gondolt, de azért nem volt biztos benne.

De hát csak nem foghatott hozzá az órához, ha a szemüvege nem volt vele. Nem volt mit tennie, mint összekötni szépen a batyuját és visszatenni az óraszerkezetet. Amíg hátat fordított, a kis leányka beledugta a szemüveget a batyuba.

És ott találta, mikor visszament Lövdalába, ahol utoljára dolgozott és ahol kérdezősködni akart a szemüvege után. Felbontotta a batyuját, hogy megmutassa, hogy nincsen benne, és az első, amit meglátott, az a szemüveg tokja volt.

Legközelebb, midőn meglátta Jant és Katalint a templom előtt, hozzájuk ment és így szól:

- Az a kis leányotok, hát az ügyes egy teremtés, azt mondom, hogy abban még sok örömotök lesz.

A TILTOTT GYÜMÖLCS.

Sokan voltak, akik azt jósták Jannak Skrolyckában, hogy sok öröme lesz majd a kis leányában, ha az nagyra nő. Persze az emberek nem tudták, hogy az már most is minden nap, minden órában, amit az Isten adott, milyen boldoggá teszi. Csak egyszer történt egész fölnevekedése alatt, hogy megharagította és szégyent hozott rá.

Azon a nyáron, augusztus 17-én, mikor a kis leányka már tizenegyéves volt, Jan elsétált vele a hegyen át Lövdalába, ahol a tulajdonos Liljecrona hadnagy a születésnapját ünnepelte.

Augusztus 17-ike olyan örömnapi volt, mely után egész hosszú éven át vágyódtak úgy Svartsjöben, mint Brobyban. De nemcsak az uraságok, akik résztvettek az ünnepségben, hanem a gyermekek, meg a fiatalság is a körülfekvő tanyákon. Csoportostul vándoroltak át Lövdalába, hogy megbámulják a szépruhás vendégeket és hallgassák az éneket és a táncmuzsikát.

Azután még egy dolog volt, ami a fiatalokat augusztus 17-én Lövdalába csalogatta és ez az a sok gyümölcs, ami ilyenkor már a kertben érni kezdett. Persze jól tudták, hogy mi szabad és mi nem, de ami a bokrokon és a fákon a szabadban függött, abból annyit szedhettek, amennyit akartak, csak éppen hogy rajta ne csípjék őket.

Amikor Jan Klára-Csillával beért a kertbe, észrevette, hogy a kis leányka milyen nagy szemeket meresztett, mikor meglátta a sok szép almafát, melyeken csak úgy csüngtek a zöld érésnek induló gyümölcsök. Hiszen Jan éppen nem tagadta volna meg tőle, hogy egyet meg ne kóstoljon, ha nem látta volna, hogy Söderlind a csősz és egy páran a házbeliak közül ott sétálnak és vigyáznak a gyümölcsfákra, hogy semmi bántódás ne érje azokat.

Elvezette hát Klára-Csillát a pázsitra, hol nem volt semmi, ami kísértetbe ejtse. De észrevette, hogy a kis leányka mégis csak a pöszmétebokrokra és az almafákra gondol. Nem is nézett a szépen felöltözött uraságokra vagy a pompás virágágyakra. Még arra a szép beszédre sem hallgatott, melyet a brói esperes mondott el Liljecrona hadnagy üdvözlétére, de még Svartling kántor szép versére sem akart figyelni.

Nemsokára felhangzott a szobákból Östers Anders klarinetjének a hangja. Olyan vidáman fújta a táncmuzsikát, hogy szinte nehéz volt csöndben maradni. A kis leányka azonban csak azon törte a fejét, hogy minő kifogással kerülhetne vissza a gyümölcsösbe.

Jan az egész idő alatt hűségesen fogta a kezét. Nem eresztette el, bárhogya is kérte. Nem is történt semmi baj, csak mikor estefelé sötétedni kezdett.

Ekkor színes lámpákat akasztottak a fákra, sőt a virágágyak közé és a házra felfutó folyondár közé is tettek néhányat. Ez mind olyan szép volt, hogy Jan, aki még sohasem látott ilyesmit azelőtt, egészen elvesztette a fejét és azt sem tudta igazán, hogy a földön van-e vagy sem.

De azért még mindig szorosan fogta a kis leánya kezét.

Midőn meggyújtották a lámpákat, a kereskedő a templom mellől, a bátyja és Öster Anders meg ennek az öccse összeálltak énekelni, és amíg énekeltek, Jan úgy érezte, hogy valami csodálatos öröm szállt végig a levegőben. Mintha ez mindent elsimított volna, ami az embert nyomta és búsította. Olyan csöndesen és szelíden jött ez a langyos éjszakában, hogy Jan nem tudott neki ellenállni. És így volt valamennyiökkel. Olyan boldogok voltak, hogy léteznek és hogy ilyen szép világban élhetnek.

- Igen, most már érezzük, hogy ez augusztus 17-ike - suttogták körülötte.

- Így érezhették azok magukat, akik a paradicsomban laktak, - mondta egy fiatal legény, aki igazán meghatottnak látszott.

Jan is úgy érezte, de azért még volt annyi lélekjelenléte, hogy nem eresztette el az apró leánykezet.

Az ének után néhány rakétát eresztettek föl. Amint az apró tűzgolyók gyorsan felszökkentek a sötét kék égbe, hogy azután vörös, kék és sárga csillagesőként hulljanak alá, ekkor már Jan is elvesztette a talajt a lába alól és egy pillanatra megfedkezett Klára-Csilláról. Mire magához tért, akkor már eltűnt a leányka.

- Hát most már nincsen mást tenni, - gondolta Jan, - mint hogy bízni abban, hogy minden jól fog menni és hogy sem Söderlind, sem a többi őr el nem csípi.

Alig volt érdemes, hogy keresse a nagy sötét kertben. A legokosabb volt, amit tehetett, hogy helyben marad és ott várja meg.

Nem is sokáig kellett várakoznia. Még egy dalt énekeltek és alig fejezték be, mikor látja, hogy Söderlind csősz jön karján Klára-Csillával.

Liljecrona hadnagy ott állott az urakkal a lépcső legfelső fokán és úgy hallgatta az éneket. Söderlind csősz megállott előtte és letette Klára-Csillát a földre.

Klára-Csilla sem nem sírt, sem nem tett kísérletet, hogy megszökjék. Teleszedte a kötényét zöld almával és nem gondolt másra, csakhogy erősen feltartsa, hogy valahogy ki ne hulljanak az almák.

- Ez a leánygyerek fent ült az almafán, - mondta Söderlind. - A hadnagy úr maga mondta, hogy ha elcsípek egy almatolvajt, avval a hadnagy úr maga akar beszélni.

Liljecrona hadnagy ránézett a kis leánykára és összehúzta a ráncokat a szeme körül, hogy az ember nem tudta, vajjon nevetni vagy sírni fog a legközelebbi pillanatban.

Először néhány komoly szót akart szólni ahhoz, aki ellopta az almáit, de midőn meglátta, hogy a leányka milyen erős marokkal fogja össze a kötőcskáját, egyszerre csak részvétet érzett iránta. Csak azt nem tudta, hogy kellene csinálnia, hogy az almákat megtarthassa. Mert ha elbocsátja, akkor biztos, hogy hamarosan az egész gyümölcsöst elpusztítják.

- Úgy, úgy, tehát te az almafán voltál, - mondta. - Te jártál az iskolába és tanultál Ádámról és Éváról és így tudod, hogy milyen veszedelmes dolog almát lopni.

Ebben a percben Jan is előjött és odaállott Klára-Csilla mellé. Bizony haragudott rá, hogy elrontotta az örömét, de azért mégsem hagyhatta el.

- Ne bántsa hadnagy úr, a kis leánykát, - mondta, - mert én engedtem meg neki, hogy felmásszék a fára néhány alma után.

Alig mondta ezt, mire Klára-Csilla haragosan ránézett az apjára és hirtelen megszólalt:

- Nem, ez nem igaz. Én akartam az almákat. Az apám az egész idő alatt szorosan fogta a kezemet, hogy valahogy ne vegyek le egyet sem.

Most már meg volt elégedve a hadnagy.

- Lám, ez derék volt, kis leányom, - mondta. - Ez derék volt, hogy nem hagyod az édesapádat. Látod, tudod, mikor a Mi Urunk annyira megharagudott Ádámra és Évára, az nem azért volt, mert almát loptak, hanem azért, mert gyávák voltak és egyik a másikára tolta a vétket. Menj hát haza és vidd magaddal az almákat, azért, mert nem féltél megmondani az igazat.

Ezzel hátrafordult az egyik fiához:

- Adj csak Jannak egy pohár puncsot! - mondta. - Hadd igyunk vele, mert a leánykája derekasabban felelt, mint az Éva anyánk a paradicsomban. Jó lett volna mindannyiunknak, ha Klára-Csilla állott volna az ő helyén az éden kertjében.

II.

LARS GUNNARSSON.

Erik és Jan egy hideg téli napon fent voltak a nagyerdőben és fát vágtak. Éppen egy hatalmas törzset fűrészelték át. A fa már dőlni készült és félreugrottak, nehogy az ágak megüssék, mikor a törzs a földre zuhan.

- Vigyázzon kend gazduram! - kiáltotta Jan. - Azt hiszem, hogy a kend oldala felé fog dőlni.

Elég ideje lett volna Eriknek, hogy félreugorjék, míg a fenyő meginogott és dőlni kezdett. Azonban ő már annyi fát döntött le életében, hogy azt hitte, hogy ilyesmihez mégis csak jobban ért, mint Jan, azért csak állva maradt a helyén. A következő pillanatban már a ledőlt fenyő maga alá temette.

Egy kiáltást sem hallatott, midőn a földre esett és a fenyőgallyak annyira sűrűn borították, hogy semmi sem látszott belőle. Jan csak állott és körülnézett és nem tudta, hová tűnt el a gazdája.

Egyszerre csak ismerős hangot hall, melynek már annyi éve engedelmeskedik, de az olyan gyöngye volt, hogy nem értette meg, hogy mit is akar.

- Menj, hozz lovat és embereket Jan, hogy hazavihessenek.

- Ne segítsem ki előbb? - kérdezte Jan. - Hiszen nehéz ott feküdni.

- Csináld, amit mondok Jan! - mondta Erik.

Jan pedig tudta, hogy a gazdája olyan, aki mindenekeelőtt azt akarja, hogy engedelmeskedjenek neki, így hát nem is tett több ellenvetést.

Jan leszaladt Fallába olyan gyorsan, ahogy csak lehetett. De hát az nem feküdt a szomszédban és jó időbe került, míg odaért.

Az első, akivel a tanyán találkozott, Lars Gunnarsson volt, aki Erik gazda legidősebb leányát vette feleségül és ő volt kiszemelve, hogy az öreg gazda után átvegye a tanyát.

Amint Lars Gunnarsson megtudta, hogy mi történt, megparancsolta Jannak, hogy menjen be a házba és mondja el az öregasszonynak, hogy mi történt. Azután Jan induljon vissza a két béressel. Ő maga majd bemegy az istállóba és befogja a lovakat.

- Talán mégsem olyan sürgős, hogy megmondjuk a szerencsétlenséget az asszonynépnek, - mondta Jan. - Könnyen késedelem lehet belőle, ha ott bent elkezdnek sírni az aggodalomtól. Olyan gyöngye volt Erik gazda hangja, mikor a fa alatt feküdt, hogy bizony jobb volna, ha oda sietnénk.

Lars Gunnarsson azonban nem igen tűrt ellenmondást, mióta a tanyára került. Sohasem vonta vissza a parancsát, éppúgy mint az apósa.

- Menj csak be azonnal az anyóhoz! - mondta. - Nem érted, hogy nekik meg kell vetni az ágyat, hogy legyen mibe belefektetni, ha hazahozzuk.

Így hát Jan kénytelen volt bemenni a házba az anyóhoz és bármennyire sietett is, időbe került, míg elbeszélte neki, hogy és mint történt az egész.

Mire Jan ismét kijött az udvarra, hallotta, hogy Lars az istállóban kiabál és káromkodik. Lars kezét sehogy sem tűrték az állatok. A lovak azonnal rúgtak, ahogy csak közelükbe ért. Most sem tudta azokat elhúzni a jászoltól azalatt az egész idő alatt, míg Jan bent volt és beszélt a gazdánéval.

Jan tudta, hogy nem veszi jó néven, ha segít neki, azért nekiindult a béresfiúkat felkeresni. Furcsa volt ugyan, hogy Lars nem azt parancsolta, hogy Börjét hívja, aki ott a magtárban csépett, hanem a fiúk után küldte, akik a nyírjest mentek gallyazni, ami elég messze volt a tanyától.

Az a gyöngye hang a fenyőfa alól még mindig a Jan fülében csengett, mikor ezt a különös parancsot teljesítette. Most már nem is volt olyan parancsoló, inkább könyörgő és kérte, hogy csak siessen.

- Megyek, megyek, - suttogta Jan vissza, de úgy érezte, mintha varázslat alatt állna, mindent megtesz, hogy siessen, de csak nem jut tovább.

Nagynehezen Lars is a kocsi elé fogta a lovakat, de most kijött az asszony nép és arra kérte, hogy vigyen szalmát és takarót is magával, ami persze okos tanács volt, de csak újabb késedelmet okozott, míg elrendezték.

Végre valahára kihajthattak a tanyaudvarról Lars, Jan és a béresek, de alig jutottak el az erdő széléig, mikor Lars megállította a lovakat.

- Az ember egészen megzavarodik, ha ilyen hírt hall, - mondta. - Csak most jutott az eszembe, hogy Börjét ott hagytuk a magtárban.

- Bizony, - mondta Jan, - jó lett volna ha velünk jöhetett volna, mert kétszer olyan erős, mint akármelyikünk.

Erre Lars megparancsolta a béreseknek, hogy szaladjanak vissza a tanyára és hozzák magukkal Börjét és így újabb késedelem támadt.

Míg Jan a szánban ült és nem tudott semmit sem csinálni, úgy érezte, mintha szeme előtt valami nagy üres jéghideg szakadék nyílnék föl, mely olyan sötét volt, hogy rémes volt beletekinteni. Valójában nem is volt ez valami szakadék, hanem csak annak a tudata, hogy későn fognak megérkezni.

Végre Börje és a fiúk is lélekszakadt futással megérkeztek és így hát behajtottak az erdőbe. De azért így sem haladtak gyorsan. Lars az öreg pókos Brunnigét fogta be a szán elé. Úgy látszik mégis csak igaz volt, amit mondott, hogy egészen elvesztette a fejét.

Hamarosan kitűnt, hogy nincsen egészen magánál. Alig hajtottak egy darabig, midőn hamis útra tértek.

- Nem erre, - mondta Jan, - mert ha erre hajtunk, akkor Storsnipára jutunk, pedig nekünk Loby felé kell az erdőt elérni.

- Tudom, tudom, - felelte Lars, - de feljebb van egy dülőút, amelyen jobb hajtani.

- Ugyan melyik dülőút? - kérdezte Jan. - Azt még nem ismerem.

- Várj csak, majd eljutunk odáig!

És avval csak tovább hajtott egyenesen fel a hegyre. Mikor azután Börje is Jannal tartott, sikerült Larsot rábírni, hogy megforduljon. De jó időbe került, míg ezen vitatkoztak és Jan úgy érezte, hogy a fekete üresség egész testében szétterpeszkedik. Úgy érezte, mintha keze-lába üres és béna volna, mintha mozdítani sem bírná.

- Most már úgyis mindegy, - gondolta magában. - Most már igazán későn jövünk, mert Erik gazdának nem lesz szüksége segítségre, mire oda érünk.

Az öreg ló csak nehezen tudott felkapaszkodni az erdei úton, mert nem volt már ereje ilyesmihez. Rosszul is volt megpatkolva és nagyokat botlott lépten-nyomon és mikor a meredekhez értek, a legényeknek le kellett szállani és úgy menni a szán mellett. Mire az úttalan erdőbe értek, akkor a ló inkább teher volt, mint segítség.

Végre mégis csak megérkeztek és Erik gazdát meglehetősen ép állapotban találták. Nem tört össze semmije, csak az egyik csípőjét sértette meg egy ág, és csinált nagy nyílt sebet rajta. De hát ez nem volt olyan nagy dolog, hogy abból föl nem épülhetett volna.

Másnap reggel, mikor Jan munkába indult, hallotta, hogy Erik gazda magas lázban fekszik és hogy nagy fájdalmai vannak. Meghűlt, míg annyi ideig feküdt a fagyos földön. Tüdőgyulladást kapott és tizennégy napra a szerencsétlenség után meghalt.

A PIROS RUHA.

Midőn a skrolyckai fiatal leányka tizenhét éves lett, történt, hogy egy nyári vasárnap délelőtt a szülei társaságában a templomba ment.

Míg az országúton mendegéltek, egy kendő volt a vállán, de levetette, mihelyt a templomdombhoz ért és ekkor mindenki láthatta, hogy olyan volt rajta, aminek nem volt mása az egész környéken.

A vándorkereskedők egyike, akik nagy zsákkal a hátukon járkák be a vidéket, eljutott az Aske-völgybe is és amikor meglátta Klára-Csillát viruló fiatalságában, elővett a zsákjából egy szövetet és mindenáron azt akarta, hogy a szülők azt megvegyék. Piros volt, de több színben játszott és majdnem olyan volt, mint a selyem.

A szövet azonban éppen olyan drága volt, mint amilyen szép és sem Jannak, sem Katalin asszonynak nem volt módjában, hogy ilyen ruhát csináltassanak a leányuknak, pedig hiszen ez természetes is, különösen Jan mitsem szeretett volna jobban.

De lám, midőn a kereskedő egy jó darabig alkudozott és kérlelte őket, egyszerre csak egész magánkívül lett, hogy nem tudja akarátát keresztül vinni. A fejébe vette, mondta, hogy az ő leányuké legyen az a szövet. Az egész környéken nem ismer mást, akinek jobban illenék, mint éppen neki.

És erre lemért a szövetből annyit, amennyi elég egy ruhára és odaadta Klára-Csillának. Nem törődött a fizetéssel, csak azt kérte, hogy megláthassa legközelebb a piros ruhában, ha ismét Skrolycka felé kerül.

A ruhát azután csakugyan megvarrta a legjobb varrónő, aki különben a lövdalai mamzellek ruháit szokta varrni. És midőn Klára-Csilla felp próbálta, olyan jól illett neki, hogy azt gondolta az ember, hogy valahonnan a domboldali vadrózsabokrokból termett elő.

Az első vasárnapon, mikor Klára-Csilla meg akarta magát mutatni a templomban új ruhájában, sem Katalin asszony, sem Jan nem akartak otthon maradni, mert kíváncsiak voltak megtudni, hogy mit is fognak az emberek mondani.

Úgy is történt, mindenki észrevette a piros ruhát és amint meglátták, utána fordultak, hogy még egyszer lássák. De másodszor már nemcsak a ruhát nézték meg, hanem a fiatal leányt is, aki azt viselte.

Egynémelyik hallotta már azelőtt a ruha történetét, de mások kíváncsiak voltak megtudni, hogy hát miképp lehet az, hogy egy szegény napszámos leánya ilyen szép ruhában állhat a templom előtt. Jannak és Katalinnak el kellett egypárszor mesélni, hogy hogyan is volt azzal a

kereskedővel. És az emberek, mikor megtudták az egészet, akkor már többé nem bosszankodhattak, hanem valamennyien örültek, hogy a szerencse egyszer bemosolygott abba a szegény otthonba is ott az Aske-völgyében.

A gazdalegények nyíltan kimondták, hogyha a leány az ő sorukból való lenne és így feleségül vehetnék, akkor bizony eljegyezték volna, mielőtt a templomból kijött volna.

Sőt még a gazdák leányai is azt mondták magukban, hogy egy percig sem haboznának, hogy néhány szántóföldet adjanak cserébe azért a ragyogó rózsás arcért és viruló fiatalságért, milyen Klára-Csilláé volt.

Úgy történt azonban, hogy azon a vasárnapon a brói esperes prédikált Svartsjöben és nem az ottani lelkész. És az esperes szigorú, régimódi férfi volt, aki haragudott minden pazarlásért, akár ruházatban, akár másban.

Mikor meglátta a fiatal leányt piros ruhájában, először azt hitte, hogy selyemből van és utána küldte a kántort azzal az üzenettel, hogy szeretne beszélni a leánnyal meg a szüleivel.

Azt ugyan maga is észrevette, hogy a leányka és a ruha jól összeillik, de mégis nem tetszett neki az egész dolog.

- Hallod leányom, szeretnék neked mondani valamit, - szólt Klára-Csillához és a vállára tette a kezét. - Senki sem gátolhat engem, hogy úgy öltözzek, mint a püspök, aranykeresztrel a nyakamban, ha éppen úgy akarnám. De mégsem teszem, mert nem szeretnék többnek látszani, mint aki vagyok. És éppen azért neked sem kellene úgy kiöltözködni, mint egy gazdag kisasszonynak, mikor csak egy szegény napszámosnak vagy a leánya.

Kemény szavak voltak ezek és Klára-Csilla annyira megijedt, hogy egy szót sem tudott rá felelni. Katalin asszony azonban sietve elmondta, hogy a leánya ajándékba kapta a szövetet.

- Jó, jó, hát ez meglehet, - mondta az esperes. - De nem látjátok be ti szülők, hogyha egy-párszor így kiöltöztetitek a leányotokat, akkor később majd nem akarja magára venni azokat a szegényes ruhákat, amilyeneket nektek módotokban van neki csináltatni.

Ezzel elfordult tőlük, mert világosan megmondta a véleményét. De Jan is készen lett egy válasszal, mielőtt az esperes egy pár lépést tett volna.

- Ha ezt a kis leánykát illő módon akarnám felöltöztetni, - mondta, - akkor napsugárba kéne burkolni, mert ő a mi napfényünk és örömünk, mióta csak megszületett?

Az esperes erre visszafordult és elgondolkozva nézett mindhármukra. Jan meg Katalin asszony olyan öregnek és fáradtnak látszottak, de mindkettőjük szeme fölragyogott barázdás arcukban, midőn a ragyogó fiatalság felé fordultak, mely ott állott kettőjük között.

Ekkor az esperes elgondolta magában, hogy mégis kár volt ennek a két öregnek megzavarni az örömét.

- Ha úgy van a dolog, hogy te szegény szüleidnek az öröme és napsugara voltál, akkor becsülettel viselheted a ruhádat, - mondta szelíd hangon. - Mert az a gyermek, aki boldogságot szerez anyjának-apjának, az a legjobb, amit a földi életünkben megérhetünk.

AZ ÚJ GAZDA.

Mikor a skrolyckabeliek azon a vasárnapon, melyen az esperes ezeket a szép szavakat mondta Klára-Csillának, a templomból hazatértek, két férfi üldögélt a kerítés melletti kőpadon.

Az egyik Lars Gunnarsson volt, aki Erik halála után a gazda lett Fallában, a másik pedig egy kereskedő Brobyből, ahol Katalin asszony szokott cukrot és kávéét vásárolni.

A két férfi közönyösen üldögélt egymás mellett, úgy hogy Jan alig gondolta, hogy talán őt keresik. Megemelte a sapkáját, mikor mellettük elhaladva bement a házba, a nélkül, hogy egy szót is szólt volna hozzájuk.

Azok továbbra is ott maradtak ülve és Jan azt kívánta, hogy bárcsak másutt telepednének le, hogy ne kellene rájuk nézni. Érezte, hogy Lars Gunnarsson, mióta az a szerencsétlenség történt az erdőben, valami rosszat forral ellene. Nem egyszer hallotta, hogy célzást tett, hogy Jan már kezd előregedni és alig tud eleget dolgozni a napszáért.

Katalin asszony feltálalta az ebédet és hamarosan végeztek az evéssel. Lars Gunnarsson és a kereskedősegéd azalatt kint beszélgettek vidáman a ház előtt. Jan úgy érezte, mintha két vércse üldögélt volna ottan. Kényelmesen tollázkodtak és gúnyolódtak az apró madarak felett, melyek azt gondolják, hogy kiszabadulhatnak a körmeik elől.

Végre mégis felálltak a kőpadról, kinyitották a kaput és a ház felé mentek. Tehát mégis csak neki szólt a látogatás.

Egyszerre olyan előérzete támadt, hogy valami rosszat akarnak vele és körülnézett, mintha valami szögletet keresett volna, hová elbujhatna előlük. De azután ránézett Klára-Csillára, aki ott ült és kinézett az ablakon és erre visszakapta a bátorságát.

Ugyan mitől is félhetne, ha egy ilyen leánya van? Ő okos és találékony és nem ijed meg akármitől. És azután szerencsés keze is volt, bármihez is fogott. Így hát nem könnyű dolga lesz Lars Gunnarssonnak, ha vele akar kikezdeni.

Na, midőn Lars Gunnarsson és a kereskedősegéd a kunyhóba léptek, éppen olyan idegenek és közömbösek voltak, mint azelőtt. Lars azt mondta, hogy jó sokáig üldögéltek a kőpadon és nézték a csinos házikót, úgy hogy végre kedvük támadt, hogy betérjenek.

Megdícsérték mindent, amit csak ott láttak és Lars azt mondta, hogy igazán hálásak lehetnek az öreg Erik iránt, mert ő rendezte úgy, hogy a házat felépíthették és összeházashozhattak.

- Most jut csak eszembe egy dolog, - mondta ezután és elfordította a tekintetét, úgy hogy sem Janra, sem Katalin asszonyra nem nézett. - Erik bizonyára elég gondos volt, hogy írást adjon arról, hogy a telek, amin a ház épült, a tiétek?

Sem Jan, sem Katalin nem szólt egy szót sem. Azonnal megértették, hogy Lars végre oda lyukadt ki, amiről tulajdonképpen beszélni akart velük. A legokosabb, ha beszélni hagyják, hogy egészen világosan kifejezhesse magát.

- Hallottam, hogy erről nincsen semmi írás, mondta Lars, - de azért alig hinném, hogy a dolog olyan rosszul állana. Mert hát akkor lehet, hogy az egész kunyhó azé, akinek a telkén áll.

Jan erre sem válaszolt semmit, de Katalin asszony annyira felmérgeződött, hogy nem tudott tovább hallgatni.

- Erik gazda nekünk ajándékozta ezt a telket, ahol a kunyhó áll, - mondta, - és senkinek sincs joga, hogy azt elvegye tőlünk.

- Persze, hiszen nem is gondol ő erre, - mondta az új gazda békítő hangon. Csak éppen azt akarja, hogy minden a maga rendjén legyen. Csak ezt az egyet akarja. Ha Jan neki száz tallért az októberi vásárig...

- Száz tallért! - kiáltott föl Katalin asszony és hangja szinte sikoltássá élesedett ki.

Lars nem szólt tovább egy szót sem. Hátraszegte a fejét és a száját összeszorította.

- Hát te egy szót sem szólsz, Jan! - mondta Katalin asszony. - Nem hallod, hogy Lars száz tallért akar elvenni tőlünk?

- Tán nem lesz olyan könnyű Jannak, hogy száz tallért fizessen, - mondta Lars Gunnarsson. - De hát mégis jogom van hozzá, ami az enyém.

- És ezért akarja elrabolni tőlünk ezt a házikót? - kiáltotta Katalin.

- Dehogy is akarom, dehogy. A ház a tietek. Csak éppen a telket akarom.

- Igen, hát a kunyhónak kell elmenni a kend telkéről, - mondta Katalin asszony.

- De hát nem érdemes olyan dolgot elvinni, amit úgy sem tarthattok meg.

- Vagy úgy, - mondta Katalin asszony, - hát mégis csak rá akarja tenni a kezét.

Lars Gunnarsson azonban tagadólag intett a kezével.

Dehogy, nem akarja ő elvenni ezt a házikót, Isten mentse attól, hiszen az előbb is már megmondta, hogy nem akarja, de hát a brobyi kereskedő ide küldte az egyik segédjét néhány számlával, amit még nem fizettek ki.

A segéd most elő is vette a számlákat. Katalin asszony odatolta Klára-Csilla elé és megkérte, hogy számítsa ki, mennyi az egész.

Bizony az nem volt kevesebb, mint száz tallér, amivel tartoztak és Katalin asszony egészen belesápadt, amint ott ült.

- Látom, hogy már itt kell hagyni a házunkat és mindenünket, - mondta.

- Dehogy, dehogy, - felelte Lars, - szó sincsen ilyesmiről, csak fizessék meg, amivel tartoznak.

- Gondoljon csak kend vissza a saját szüleire, Lars, - mondta Katalin asszony. - Bizony ők is szűköskén voltak, mielőtt kend veje lett egy nagygazdának.

Katalin asszony vitte a szót egész idő alatt, Jan nem szólt egy szót sem. Ott ült és Klára-Csillára nézett, csak nézett és várt. Úgy gondolta, hogy ez az egész csak ő miatta történik, hogy azután megmutathassa, hogy mit is tud.

- Ha elveszik a kunyhót a szegény embertől, akkor vége is van, - siránkozott Katalin asszony.

- Nem akarom én elvenni a házat, - védekezett Lars Gunnarsson. - Csak azt szeretném, ha kiegyenlítenék az adósságukat.

Katalin asszony azonban nem is hallgatott többé rá.

- Amíg a szegény embernek is van egy kunyhója, addig úgy érzi, hogy olyan, mint a többi. De akinek már az sincs, az nem érzi magát többé embernek.

Jan is úgy érezte, hogy Katalin asszonynak igaza van. A kunyhót ugyan kiselejtezett gerendákból tákolták össze, télen hideg volt és meg is rogyant a rossz alapzaton, szűk is volt, kényelmetlen is, de azért ha ezt is elvesztik, akkor igazán végük lesz.

Jan egy percig sem hitte, hogy rosszul fog végződni az egész. Hiszen ott ült előtte Klára-Csilla és látta, hogy kezd ragyogni a két szeme. Hamarosan mond egy-két szót, vagy csinál valamit, hogy elűzze ezeket a kízó szellemeket.

- Hát nem bánom, időt adok, hogy elhatározzák kendtek magukat, - mondta az új gazda. - De ne felejtsek el, hogy vagy elköltöznék innen október elsején, vagy kifizetik a kereskedőt Brobyban! Nekem pedig száz tallért adnak a telekért!

Katalin asszony siránkozva tördelte munkától elgyötört kezét. Annyira magánkívül volt, hogy egyedül beszélt, a nélkül, hogy törődött volna vele, hogy valaki hallgatja.

- Hogyan mehessek a templomba, vagy hogy menjek többé az emberek közé, ha olyan koldus vagyok, hogy még egy kis kunyhóm sincsen.

Jan másra gondolt. Neki eszébe jutott mind az a szép emlék, mely összefüggött ezzel a házikóval. Itt történt, mikor a bábaasszony karjába adta a gyermeket. Itt állott az ajtóban, mikor a nap előbujt a felhők mögül, hogy nevet adjon a kis leányának. A kunyhó annyira összenőtt velük, hogy azt sohasem tudná elhagyni.

Látta, amint Klára-Csilla összekulcsolta a kezét. Most bizonyára segíteni fog rajtuk.

Lars Gunnarsson és a kereskedőseged felállottak és az ajtó felé mentek. Isten velüket mondtak, mikor kimentek, de a kunyhóban levők közül senkisé sem akart visszaköszönni.

Alig hogy eltávoztak, a fiatal leány büszkén hátravetette a fejét és felállott.

- Csak engedjenek ki engem a nagyvilágba! - mondta.

Katalin asszony azonnal felhagyott a sírányozással és a kéztördeléssel. Ezek a szavak halvány reménységet ébresztettek fel benne.

- Hiszen nem olyan lehetetlen dolog kétszáz tallért megszolgálni október elsejéig, - mondta Klára-Csilla. - Alig mult el Szt.-János napja, úgy hogy még három hónapunk van odáig. Csak lemehessek Stockholmba, ott azután szolgálatba állók és ígérem, hogy a házikó a miénk marad.

Midőn Jan Andersson meghallotta ezeket a szavakat, elsápadt, feje hátrahanyatlott, mintha el akarna ájulni.

Ez igazán szép volt a kis leánykától. Erre várt ő az egész idő alatt. De hát mi lesz vele Istenem, mi lesz vele, ha ő elutazik innen?

STORSNIPA.

Jan ugyanazon az erdei ösvényen mendegélt, amelyen alig néhány órával ezelőtt vidáman és boldogan sietett haza a feleségével és a leányával a templomból.

Katalin asszonnyal hosszasan tanácskozott és végül megegyeztek abban, hogy mielőtt a leányukat szolgálni küldenék, Jan elmegy Storvikbe Karl Karlsson képviselőhöz és megkérdezi, hogy van-e joga Lars Gunnarssonnak elvenni tőlük a házukat.

Senki sem volt annyira járatos a törvényben és a rendeletekben az egész Svartsjö kerületben mint éppen a képviselő Storvikben. Az, aki hozzáfordult jó tanácsért akár vételnél vagy eladásnál, akár örökösödésnél vagy árverésnél vagy végrendelet megszerkesztésénél, az biztos lehetett, hogy minden rendben, a törvény értelmében történt és hogy azután nem kell majd pörösködni.

A képviselő azonban szigorú ember volt, szúrós tekintettel és kemény hanggal, úgy hogy Jan nem örült éppen, hogy most hozzá kell menni.

- Az első, amit kérdezni fog, biztos az, hogy van-e írásom, erre azután le fog szidni, hogy miért nem vettem írást, - gondolta magában. - Már nem egyet megijesztett így eleinte, hogy azután egyik sem mert azzal előhozakodni, amiért hozzá ment.

Jan olyan gyorsan jött el hazulról, hogy nem is gondolt hamarjában arra, hogy milyen rettenetes emberhez is kell most mennie. Most, amikor a cserjék között az erdő felé ballagott, egyszerre csak megszálta a félelem. Mégis csak kár, hogy nem hívta magával Klára-Csillát.

Nem is látta a leányt, mikor elindult hazulról. Bizonyára elment és az erdőben leült valami csöndes magányos helyre, hogy kisírja bánatát. Senki előtt sem szerette mutatni, ha el volt keseredve.

Éppen midőn Jan be akart kanyarodni az erdőbe, hallja, hogy valaki trillázik és dalol fent tőle jobbra a hegyen. Megállott és hallgatódzott. Valami fehérchseléd lehetett, aki énekelt. De az igazán aligha lehet, akinek a hangjához az ének annyira hasonlított?

Mégis biztosat szeretne tudni, mielőtt tovább menne. Az éneket tisztán hallotta, de aki énekelt, azt az erdő eltakarta. Lekanyarodott az útról és keresztülvágott a bokrokon, hogy megelőzze. De nem volt olyan közel, amint gondolta. Nem is egy helyben állt, hanem mindig tovább és tovább ment. Mindig messzebb és feljebb ment, néha úgy hallotta, mintha az ének a feje fölött hangzanék.

Biztosan úgy lesz, hogy aki énekel, az a Storsnipára akar felmenni. Megértette, hogy a kanyargós utat választotta, mert a hegy bizony nagyon meredek volt. A hegyoldalt fiatal nyíres borította és azért nem láthatta. De bármennyire meredek volt is az út, mégis gyorsan halad felfelé. Jan úgy gondolta, hogy olyan gyorsan megy, mint a felfelé repülő madár és közben szünet nélkül dalol.

Jan ismét oldalvást ment a hegyen felfelé. De nagy buzgalmában letért az ösvényről és most az erdőn keresztül kellett utat törni magának és így azután nem csoda, hogy jóval elmaradt a daloló mögött. Azután úgy érezte, hogy valami összeszorítja a mellét, úgy hogy alig tudott lélekzeni, amint felfelé haladt és hallgatta az éneklést.

Végül már oly csendesen és lassan haladt előre, hogy alig lehetett volna észrevenni.

De hát nem is olyan könnyű felismerni a hangot az erdőben, ahol minden zizeg és susog, ahol szinte minden együtt énekel. Azért mindenáron olyan közel akart jutni, hogy meglássa azt a fiatal teremtet, aki annyira boldog volt, hogy szinte repült felfelé a magas hegyen, más-különben egész életén át bántani fogja a kétely és bizonytalanság.

Tudta jól, hogy amint felér a hegyhátára, akkor mindent jól fog látni, mert a hegy teteje teljesen kopasz volt és ott már nem bujhat el senki előle.

Valamikor erdő volt a Storsnipa tetején is, de húsz és néhány évvel ezelőtt kigyulladt és azóta kopáron áll a hegy csúcsa. Érika, boróka és izlandi zuzmó ugyan ellepte a sziklahasadékokat, azonban még egy fa sem tudott itt gyökeret verni.

Szép kilátás nyílt a hegyről, mióta az erdő leégett. Jól lehetett látni a hosszú Löven-tavat, az egész zöldelő völgyet, mely körülölelte a tavat és a kéklő hegyeket, melyek a völgyet határolták. Mikor a fiatalság Aske-völgyéből a szűk hegyi úton a Storsnipa tetejére rándult ki, akkor arra a hegyre gondoltak, amelyre a sátán felvitte az Urat, hogy megmutassa neki a világ minden fényét és gazdagságát.

Midőn Jan végre kijutott az erdőből a szabadba, azonnal meglátta, hogy ki énekel. A legmagasabb kiálló sziklán, ahonnan a legszebb volt a kilátás, állott Klára-Csilla piros ruhájában. Annyira tisztán rajzolódott le alakja a sápadt esti égboltra, hogy az emberek lent a völgyben, ha fölnéztek a Storsnipra, megláthatták, amint ott állt színes ruhájában.

Klára-Csilla messze a távolba nézett mérföldeken át. Nézte a fehér templomokat a tópartján, a hámorokat és udvarházakat körülölelve zöldelő kertekkel, a tanyák hosszú sorát az erdőszélén, a szántóföldek tarka szalagjait, a hosszú kanyargós utakat és a végnélküli erdőket.

Eleinte énekelt, de hamar elcsöndesedett és csak nézte az alatta elterülő nagy világot. Végül kitérte mind a két karját. Mintha át akarta volna ölelni az egész nagy gazdag és hatalmas világot, mely egészen a mai napig el volt zárva előle.

*

Késő éjszaka volt, mikor Jan végre hazaérkezett és akkor sem tudott semmiről sem számot adni. Azt mondta ugyan, hogy volt a képviselőnél és beszélt is vele, de hogy hát mit is tanácsolt, arra már sehogy sem tudott visszaemlékezni.

- Nem érdemes semmit sem csinálni - ismételte csak egyre. Ez volt az egyetlen, amit Katalin asszony ki tudott belőle húzni.

Jan erősen meg volt hajolva és halálos betegnek látszott. A kabátja tele volt mohával és földdel. Katalin asszony megkérdezte, hogy talán elesett és megütötte magát.

Nem, nem történt vele semmi, hanem csak leheveredett egy kicsit az erdőben.

Talán beteg?

Dehogy, nem beteg, csak valami megállott. De hogy mi állott meg, abban a pillanatban, mikor megértette, hogy a kis leánya nem szeretetből ajánlotta, hogy megmenti a kis vörös házat, hanem azért, mert vágyódott ki a nagy világba, azt sohasem akarta megmondani.

A BÚCSÚ-ESTE.

Azon az estén, mielőtt Klára-Csillának Stockholmba kellett volna utaznia, Jan, az apja, sehogy sem tudott elkészülni az apró-cseprő munkájával. Alighogy hazajött a napszámból, fel kellett menni az erdőbe gallyat szedni. Azután nagy buzgalommal fogott hozzá, hogy megjavítsa a kerítést, pedig az a rés már egy éve ott tátongott és mikor ezzel is elkészült, akkor a halászszerszámjait és a hálóit akarta rendbe hozni.

Az egész idő alatt azon gondolkozott, hogy milyen csodálatos mégis, hogy nem érez semmi szomorúságot. Most megint ugyanaz lett, mint volt tizennyolc évvel ezelőtt. Nem tudott semminek örülni és semminek szomorkodni. A szíve megállt, mint az óragépezet, ha heves lökést kap, mikor meglátta Klára-Csillát fent a Storsnipa tetején, amint az egész világot a karjaiba akarta volna ölelni.

Most is úgy volt, mint azelőtt. Akkor is azt akarták, hogy örüljön, hogy a kis leányka világra jött. De hát ő nem törődött vele. És most mindnyájan azt várják tőle, hogy kétségbeesett és szomorú legyen. De mégsem az.

A ház tele volt emberekkel, akik eljöttek, hogy búcsút mondjanak Klára-Csillának. Szinte szégyelte magát, hogy most bemenjen és megmutassa, hogy sem nem sírt, sem nem sopánkodott. Legjobb, ha egyszerűen kint marad.

Mégis csak jól van, hogy így történt. Ha úgy lett volna, mint azelőtt, akkor nem tudott volna nagy szomorúságában mit csinálni.

Mikor az ablakhoz ment, látta, hogy a szobát felgallyazták és az asztal kávéscsészékkal volt megterítve, éppen úgy, mint azon a napon, melyre gondolt. Katalin asszony egy kis ünnepet akart rendezni a leányának, aki most kimegy a nagyvilágba, hogy megmentse az otthont.

Bizony úgy sírtak a szobában akik búcsúzni jöttek, mint az otthoniak. Klára-Csilla sírángozását kihallotta egészen az udvarra, de ezzel sem törődött.

- Ugyan jó emberek, - mormogta magában, ahol állott, - ez így van, ahogy annak lennie kell. Nézzétek csak a madárfiókákat! Az öregek kihajintják őket a fészekből, ha nem repülnek ki a maguk jószántából. Vagy nem láttatok még soha kakukfiókát? Nincs rútabb, mint egy ilyen, mikor kövéren ott ül a fészekben és csak étel után sikít, míg a nevelőszülei holtra fáradnak az

ő kedvéért. Nem, ez jól van, ahogy van. A fiatalok nem ülhetnek otthon a mi nyakunkon. Hadd repüljenek csak ki a nagyvilágba, bizony így van ez, jó emberek.

Végre csönd lett a házikóban. Most már bizonynal elmentek a szomszédok és így ő is bemerészkedhetik. De azért csak visszament és egy darabig a hálókat rakosgatta össze. Legszívesebben azt szeretete volna, ha úgy Katalin asszony, mint Klára-Csilla lefeküsznek és elalussznak, mielőtt át kellene lépni a küszöböt.

Midőn már jó darabig nem hallott semmi zajt odabent, lassan mint a tolvaj odalopódkodott a házikóhoz.

Az asszonynép azonban még nem feküdt le. Mikor elment a nyitott ablak mellett, meglátta bent Klára-Csillát. Ott ült az asztal előtt előrenyújtott karral, fejét arra támasztva. Úgy látszott, mintha sírt volna.

Katalin asszony beljebb állott a szobában. Éppen a nagykendőjébe göngyölte Klára-Csilla ruháit.

- Hagyja csak abba az egészet, anyám, - mondta a fiatal leány, a nélkül, hogy a fejét felemelte volna. - Látja, hogy apám haragszik rám, amiért elutazom.

- Majd csak megbékél, - mondta Katalin asszony nyugodtan.

- Igen, ezt kend mondja, aki nem sokat törődik vele, - folytatja Klára-Csilla félig zokogva. - Kend anyám csak a házra gondol. De látja, én és az apám, mi egyek vagyunk. Én nem tudom elhagyni őt!

- De hát mi lesz a házzal? - mondta Katalin asszony.

- Hát lesz, ahogy lesz a házzal, csak az apám szeressen ismét.

Jan halkan elment az ajtótól és leült a pitvar küszöbére. Nem akarta elhinni, hogy Klára-Csilla itthon fog maradni. Nem, ő jobban tudja, mint akár mindenki, hogy neki el kell utazni. De megint úgy érezte, mintha azt a puha csomagot ismét a karjaiba tették volna. És a szíve is nekiindult ismét. Oly gyorsan kezdett dobogni, mintha évek óta csöndesen állt volna és most helyre akarná hozni az elveszett időt. De ugyanakkor érezte, hogy most már nem tud többé védekezni. Most már jön a szomorúság, most már jön a vágýódás. Nézte a fekete árnyakat a fák alatt.

Kitárta mindkét karját és egyszerre mosoly szállt az arcára.

- Isten hozott vissza, Isten hozott! - mondta.

A HAJÓÁLLOMÁSON.

Midőn a gőzhajó Borg hajóállomásról elindult Klára-Csillával a fedélzeten, Jan és Katalin asszony ott álltak a hídon és csak nézték a hajót, míg az teljesen el nem tűnt a leánykával együtt szemük elől. A többiek, akiknek dolguk volt a hajóállomáson, már mind haza ballagtak. Az őr bevonta a zászlót, bezárta a raktárajtót, ők azonban még mindig csak ott álltak a hídon.

Természetes, hogy ők ott maradtak, amíg csak azt képzelték, hogy még láthatják a hajót. De hogy azután mért nem mentek el, azt maguk sem tudták. Talán azért, hogy féltek hazamenni és egyedül belépni az üres házba.

- Most hát már csak neki egyedül kell főznöm, - gondolta Katalin asszony, - most már csak őrá kell várakoznom. De hát mit is törődöm én ő vele? Ő is elutazhatott volna. Hiszen csak a leány értette az ő eszejárását, nem pedig én. Bizony jobb volna egyedül.

- Mennyivel könnyebb is volna a bánatom, ha ez az öreg savanyú Katalin asszony nem ülne a házamban, - gondolta Jan. - A leányka mindig értett hozzá, hogy mindkettőnket felvidámitson. Most már aztán nem hallok többé egy barátságos szót sem.

Egyszerre csak összerázkódott. Előrehajolt és térdre esett az ámulattól. Szeme egyszerre megélnékvült és egész arca felragyogott az örömtől.

Mereven a vízbe nézett és Katalin asszony nem tudta megérteni, hogy mit is néz olyan nagyon, mikor ő maga semmit sem látott. Igazán nem látott egyebet, mint az apró szürkészöld fodros hullámokat, melyek egymást kergették a vízszínen, a nélkül, hogy végét szakítanák a játéknak.

Jan hirtelen felugrott és kiszaladt a híd végére és ottan lehajolt a víz felé olyan arccal, mint amilyennel Klára-Csillát szokta fogadni és amilyen arcot senkivel szemben sem mutatott, bárkivel beszélt is.

A száját felnyitotta, az ajkait mozgatta, de Katalin mégsem hallott egy szót sem. Egyik mosoly a másik után futott át az arcán, mintha csak a kis leány állt volna előtte és vele beszélgetne.

- Ugyan Jan, - szólalt meg végre Katalin asszony, - mi lelt?

Nem felelt, csak a kezével intett, hogy csendben legyen.

Azután lassan felállott, de látszott, hogy tekintetével követ valamit, ami lassan távozik az apró szürke hullámokkal együtt. Mintha ugyanabba az irányba haladna, mint a gőzhajó. Jan már nem hajolt előre, hanem kiegyenesedett és a kezével ernyőt formált a szeme elé, hogy jobban lásson.

Így állt ott, míg végre úgy látszik, hogy semmit sem láthat többé. Ekkor Katalin felé fordult és lassú léptekkel közel ment hozzá.

- Talán te nem láttál semmit? - kérdezte.

- Ugyan mit láttam volna egyebet, mint a hullámozó vizet? - felelte vissza kedvetlenül.

- A kis leányka evezett, vissza - mondta halkan szinte suttogva. - Kölcsön kért egy csónakot a kapitánytól. Láttam, hogy rajta volt a hajó neve. Azt mondta, hogy valamit elfelejtett, mikor elutazott. Valamit még mondani akart nekünk.

- Ugyan lelkem, hiszen te azt sem tudod, hogy mit beszélsz! - mondta Katalin asszony. - Hiszen ha a leány visszajött volna, csak láttam volna én is.

- Csendesen csak, rögtön meghallod, hogy mit is akart tőlünk! - suttogta Jan titokzatosan és ünnepélyesen. - Hát az úgy volt, hogy aggódott nagyon, hogy is leszünk majd ezentúl. Azelőtt, mondta, köztünk ment, az egyik kezével az enyémet fogta, a másikkal pedig a tiedet és így rendben volt minden. De most már nincsen, aki összetartsa minket és ez nagy aggodalomba ejtette. Most már anya és apa talán szét is mennek mindegyik a maga útján, - mondta nekem.

- Istenem, hogy ilyesmire is tudott gondolni, - mondta hirtelen Katalin asszony, akit annyira meghatottak a szavak, melyek az ő gondolatát is visszaadták, hogy egészen megfélekedezett arról, hogy a leányuk nem evezhetett vissza a hajóállomáshoz és nem beszélhetett a férjével, a nélkül, hogy ő észre nem vette volna.

- Így hát visszajöttem, hogy a kezüket egymásba tegyem és ne engedjék el kendtek egymást, hanem tartsanak össze az én kedvemért, míg majd visszajövök, hogy ismét megfogjam az egyik kezüket, mint azelőtt. Ezt mondta. Mikor ezt elmondta, azonnal visszaevezett.

Egy darabig csend lett a hídon.

- Itt van a kezem, - mondta Jan bizonytalan hangon, mintha szégyenlené és odanyujtotta jobbját, melyet mindig finoman tartott, bármilyen kemény munkát végzett is. - A leányka akarja így, - tette hozzá.

- Igen, itt az enyém is, - mondta Katalin asszony. - Nem értem ugyan, hogy mit láthattál, de ha már a leányka úgy akarja, hogy összetartsunk, akkor én is azt akarom.

Azután kéz-kézben haladtak az egész úton hazafelé.

A LEVÉL.

Néhány hétre rá, hogy Klára-Csilla elutazott, az apja egy délelőtt elment, hogy megjavítsa az egyik a nagyerdőhöz közel fekvő legelő kerítését. Nem volt messzebb az erdőtől, hogy hallhatta a fenyőzúgást és láthatta a fajttyúkot, amint a fiókával a fák alatt magot szedegetett.

Már majdnem elkészült a munkájával, midőn keserves bögést hallott az erdő felől. Olyan rettenetesen hangzott, hogy egészen megijedt. Abbahagyva munkáját, hallgatódzott és csakhamar újra felhangzott a bögés. Mikor már másodszor hallotta, akkor már tudta, hogy nincsen oka a félelemre, hanem biztos volt benne, hogy valami állat segítség után kiáltott.

Eldobva a fűrész és a baltát, felsietett a nyíresen át a fenyőerdőbe. Nem sokáig kellett mennie, míg megláthatta, hogy tulajdonképpen mi történt. Fent egy nagy süppedős mocsaras rét terült el és éppen úgy állt a dolog, ahogy azt gondolta. Az egyik tehén Fallából eltévedt és besüppedt az ingoványba. A tanya legszebb tehene volt, éppen az, amelyért már kétszáz tallért is kínálgattak Lars Gunnarssonnak.

Az állat mélyen besüppedt a mocsárba és annyira megijedt, hogy csendesen feküdt és csak olykor-olykor hallatott hosszú nyöszörgést. De látta, hogy mennyire próbálkozott kiszabadulni. Tele volt hányva agyagos sárral egészen a szarva tövéig és a zöld mohos zsombék körös-körül fel volt forgatva.

Jan úgy gondolta, hogy a tehén annyira bögött, hogy az egész Aske-völgy meghallhatta. Mégis csak ő volt az egyetlen, aki feljött az ingoványig. Nem habozott egy percig sem, de miután meglátta a helyzetet, leszaladt a tanyába, hogy segítséget hozzon.

Bizony lassú munka volt, míg kirakták a deszkákat és gerendákat az ingoványra és a kötelet a tehén alá vetették, hogy felhúzhassák. Már egészen a hátáig lesüppedt és csak a feje volt kint a sárból, mikor felértek hozzá.

Mikor végre kihúzták a szilárd talajra és leszállították Fallába, a gazdasszony kiüzent, hogy azok, akik a tehénnel bajlódtak, jöjjenek be a házba megkávézni.

Senki nem fáradott többet a mentésnél, mint éppen Jan. Az ő érdeme volt, hogy a tehenet megmentették. És lám, olyan tehén volt az, mely testvérek közt megért kétszáz tallért.

Mégis csak nagy szerencséje van ennek a Jannak, mert - már mint az ilyenkor szokásos - az új gazda sem fog megfélemlkezni erről a nagy szolgálatról.

Történt egyszer hasonló még az öreg gazda idejében. Akkor egy ló vadult meg és összetörte magát a kerítésben. Az, aki kiszabadította a lovat és hazahozta, tíz tallért kapott Erik gazdától, pedig a ló annyira meg volt sérülve, hogy Erik kénytelen volt azután agyonlőni.

Ez a tehén azonban életben maradt, sőt semmi különösebb baj nem érte. Most már biztos, hogy Jan holnap elmegy a tanítóhoz vagy valamelyik írástudóhoz és megkéri, hogy írjanak egy levelet Klára-Csillának, hogy jöjjön haza.

Mikor Jan belépett a nagy szobába, volt oka rá, hogy kihúzza magát. Az öreg gazdáné járt körül és öntögette a kávé és ő maga adott neki egy csészével, még pedig előbb, mint Lars Gunnarssonnak.

A kávézás közben mindenki csak arról beszélt, hogy milyen ügyes és gyors volt Jan. Csak éppen a házbeliek nem szóltak egy szót sem a dologról. Sem az új gazda, sem a felesége nem nyitotta ki a száját, hogy csak egy szóval is megdicsérje Jant.

De miután Jan maga is úgy érezte, hogy most már vége lesz a rossz időknek és a szerencséje közeledőben van, így nem volt nehéz magyarázatot találni. Lehet, hogy csak azért hallgat most Lars, hogy majd amikor beszélni fog, a szavának annál nagyobb súlya legyen.

De hát csak sokáig nem akart előhozakodni azzal a dícsérettel. A többiek lassankint elhallgattak és kissé tanácstalanul néztek egymásra.

Mikor már az öreg gazdáné a második csésze kávé kezdte kínálgatni, néhányan, köztük Jan is, szabadkoztak.

- Ah, csak igyék kend Jan, - mondta. - Ha nem lett volna kend olyan fürge ma, akkor elveszett volna a tehén, pedig annak kétszáz tallér az ára.

Erre mélyszéles csend lett. Valamennyien a gazda felé néztek, mert most már igazán ideje volt, hogy megköszönje Jannak, amit tett.

Tényleg köhintett is vagy egy-kettőt, mintha ezzel is jelezni akarná, hogy mostan valami fontosat akar mondani.

- Nekem úgy tetszik, hogy kissé különös ez az egész dolog, - mondta. - Mindenki tudja, hogy Jan kétszáz tallérral tartozik nekem és azt is tudják, hogy azért a tehénért a tavasszal éppen kétszáz tallért kínálgattak. Egészen jól jött tehát Jannak, hogy a tehén ma az ingoványba tévedt, hogy így azután megválthatja magát az adósságától.

Lars elhallgatott és megint köhécselt egyet. Jan erre felállt és közelebb jött, de sem ő, sem a többiek nem tudtak hamarjában a gazda szavaira feleletet találni.

- Nem is tudom, hogy történhetett, hogy éppen Jan volt az, aki meghallotta a tehén bölgését az ingoványban, - folytatta Lars Gunnarsson. - Talán Jan közelebb volt, mint ahogy most mondja, mikor a szerencsétlenség megtörtént. Talán úgy gondolta, hogy megszabadulhat az adósságától és talán ő volt az, aki a tehenet oda...

Erre Jan olyat vágott öklével az asztalra, hogy a kávéscsészék csörömpölve ugrottak föl a tálcáról.

- Te magad után ítélsz meg másokat is, Te... - mondta Jan. - Ilyesmit csak Te vagy képes megcselekedni, de nem én. De hát tudd meg, hogy észrevettem a te csalafintaságodat. Emlékszem arra a téli napra, mikor Te...

De éppen mikor Jan olyasmit akart mondani, mely örök ellenségévé tette volna a házigazdát, az öreg gazdáné megrántotta az ujját.

- Nézz csak ki, Jan, - mondta.

Jan úgyis tett és ekkor meglátta Katalin asszonyt, amint egy levéllel a kezében jött át az udvaron a ház felé.

Biztosan Klára-Csilla levele lesz, ami után már annyira vágyódott. Katalin asszony gondolta, hogy fog örülni és azért elhozta ide a levelet.

Jan tévovázva nézett körül. Nem egy haragos szó égette a nyelvét, de most már nem volt ideje, hogy kimondja. Mit törődött most azzal, hogy bosszút álljon Lars Gunnarssonon? Mit törődött azzal, hogy megvédelmezze önmagát? Az a levél olyan erővel húzta kifelé, hogy nem tudott ellentállni és néhány pillanat múlva már kint volt a házból és ott állott Katalin asszony mellett, míg a bentlevők alig tudtak magukhoz jönni a rémülettől, hogy mit is akart Jan mondani az új gazda ellen.

A DERÉK GUSZTÁV.

Midőn Klára-Csilla már egy hónapja volt oda, egy este Där-Nol Gusztáv, akit a környéken csak a «derék Gusztáv»-nak hívtak, az Aske-völgy felé sétált.

Sok éven át iskolatársa volt Klára-Csillának és konfirmációra is ugyanazon a nyáron készültek el együtt. Komoly és derék legény volt, akit mindenki csak dicsért. A szülei jómóduak voltak és így nyugodtan nézhetett a jövő felé.

A tavasszal távol volt és csak visszaérkezésekor tudta meg, hogy Klára-Csilla kiment a nagyvilágba, hogy összegyűjthesse a kétszáz tallért.

Az anyja beszélte el neki az egész dolgot és mielőtt a végit is meghallgatta volna, felvette a sípkáját és kiment az országútra. Addig ment, míg végre ott állott a kerítés ajtónál, mely a skrolyckai kis zöld udvarra nyílt.

Mikor aztán idáig eljutott, nem ment tovább, hanem megállott és a ház felé nézegetett.

Katalin asszony észrevette, hogy ott álldogál és azért úgy tett, mintha dolga akadt volna a pincében. De az nem is köszöntötte és úgy tett, mintha semmi dolga sem volna vele.

Nemsokára Jan jött lefelé az erdőből egy rakás fával. Gusztáv, amint meglátta, hogy közeledik a kertajtóhoz, félrehúzódott, de alig ment be Jan, ismét elfoglalta a régi helyét.

Midőn már egy jó darabja álldogált ottan, a kis ház ablaka kinyílt, alig néhány méternyire tőle. Láthatta, amint Jan bent ült az ablak egyik oldalán pipázgatva, míg a másik oldalon Katalin asszony harisnyát kötött.

- Bizony lelkem Katalinom, - mondta Jan, - most csak megvagyunk valahogy így estefelé, de azért csak egy dolgot szeretnék nagyon.

- Hej, én meg százat, - mondta Katalin asszony, - ha valamennyi teljesülne, még akkor sem volnék igazán boldog.

- Nem, nem, én csak egyet szeretnék, hogy a hálókötő vagy valaki írástudó látogatna el hozzánk, - mondta Jan, - és felolvasná nekünk Klára-Csilla levelét.

- Hiszen azt a levelet már annyiszor hallottad, mióta megkaptad, hogy már kívülről is fel tudnád olvasni, - felelte Katalin asszony.

- Hát az meglehet, - mondta Jan - de mégis olyan jól esik hallani, ha más olvassa. Akkor úgy tetszik nekem, mintha a kis leányka állana előttem és beszélgetne velem és látom, mint ragyog föl a szeme minden egyes szónál.

- Hát hiszen én sem bánnám, ha még egyszer hallhatnám, - mondta Katalin asszony és kinézett az ablakon. - De hát ilyen szép világos estén mindenki másfelé veszi az útját. Az ember nem várhatja, hogy valaki a mi házunk tája felé tévedjen.

- Bizony a kenyér is jobban ízlenék a kávéhoz, ha Klára-Csilla levelét meghallgathatnám, míg itten pipázom, - mondta Jan. - De hát Aske-völgyben talán mindenki megunta már, hogy felolvassa nekem ezt a levelet. Bizony most már nem is tudom, hogy kihez forduljak.

Jan egyszerre összerázkódott a meglepetéstől. Alig fejezte be a mondókáját, mikor az ajtó kinyílt és a prästerudi Gusztáv állott a küszöbön.

- Ejnye, mintha csak az angyal küldött volna, derék jó Guszti, - mondta Jan, miután köszöntötte és üléssel kínálta meg a vendégét. - Van itt egy levelem és arra szeretnék kérni, hogy olvasd azt fel nekünk öregeknek. A volt iskolatársad írta és így talán néked sem lesz ellenedre, hogy hallasz valamit felőle.

Gusztáv szó nélkül elvette a levelet és felolvasta. Minden szót lassan vontatva ejtett ki, mintha magába akarná szívni egyszersmind.

Mikor befejezte, így szólt Jan:

- Milyen különös, hogy olyan szépen tudsz olvasni, derék jó Guszti. Sohasem hallottam, hogy Klára-Csilla szava olyan szépen hangzik, mint a te szádban. Nem szereznéd meg nekem azt az örömet, hogy még egyszer felolvassad a levelet?

A fiú másodszor is olyan áhitattal olvasta fel a levelet. Mintha szomjuhozó torokkal friss forráshoz érkezett volna.

Mikor befejezte, összehajtogatta a levelet és kezével végigsimított rajta. Át akarta adni, de azután észrevette, hogy nem volt jól összehajtván és így még egyszer összehajtogatta.

Azután szó nélkül ülve maradt. Jan megpróbálta, hogy beszédbe elegyedjék vele, de hiában. Végre a fiú felállott és menni készült.

- Milyen jó, ha az ember olykor jó segítséget kap, - mondta Jan. - Még egy másik dologhoz is kéne egy kis segítség. Itt van ez a kis macska, a Klára-Csilláé. Most ez elpusztul, mert nincs módunk megtartani, én magam pedig sehogysem tudok végezni vele és Katalin asszonynak sincsen szíve hozzá, hogy a vízbe fojtsa. Éppen mondtuk, hogy megkérünk valaki idegent.

Gusztáv dadogott néhány szót, amit senki sem értett meg.

- Tedd csak egy kosárba a kis macskát, Katalin, - folytatta Jan, - majd Guszti elviszi magával és gondoskodik róla, hogy többé ne lássuk.

Katalin asszony megfogta a kis fehér macskát, amely ott heverészett az ágyon és betette egy ócska kosárba, kendővel átkötötte és odaadta a fiúnak.

- Igazán örülök, hogy megszabadulok ettől a macskafióktól, - mondta Jan. - Olyan játékos és vidám, hogy nagyon is hasonlít Klára-Csillához. Legjobb, ha elkerül innen.

A fiú az ajtó felé ment, a nélkül, hogy egy szót is szólt volna, de azután hirtelen visszafordult, megragadta Jan kezét és megszorította.

- Köszönöm, - mondta. - Kendtek többet adtak nekem, mint ahogy gondolnák!

- Ne hidd azt, kedves jó Gusztim, - mondta Jan magában, mert a fiú már elment. - Ezek olyan dolgok, mikhez én nem értek. Csak azt tudom, hogy mit adtam neked és hogy ki tanított meg erre.

OKTÓBER ELSEJE.

Október elsején Jan egész délután ruhástól az ágyon feküdt a fal felé fordulva és egy szót sem lehetett kivenni belőle.

Dél előtt Katalin asszonnyal a hajóállomáson volt, hogy fogadja a kis leányt, nem mintha az írta vagy üzenté volna, hogy megérkezik, mert bizony ezt nem tette. Csak Jan számított arra, hogy meg fog érkezni.

Hiszen október elsején kell a pénzt Lars Gunnarssonnak megfizetni és így Klára-Csillának is éppen ezen a napon kell haza érkeznie. Hogy előbb nem jött, azt nem is igen várta. Neki Stockholmban kellett maradni, ameddig csak lehet, hogy megszolgálja ezt a nagy összeget. De hogy tovább is ott maradjon, azt már nem hihette, mert ha már nem sikerült összegyűjteni eddig a tallérokat, akkor nem volt értelme, hogy tovább is ott maradjon, mert október elseje elmúlt.

Mialatt Jan ott állott a hídon és várt, elgondolta magában, hogy majd mikor a kis leányka meglátja őt a hajóról, eleinte szomorú arcot fog csinálni és amint a partra száll, elmondja, hogy nem tudott elegendő pénzt összeszerezni. És mikor ezeket mondja, akkor úgy Katalin asszony, mint Jan is úgy fognak tenni, mintha elhinnék neki és Jan azt fogja neki mondani, hogy hát akkor hogy is mert hazajönni, mikor tudta, hogy úgy az anyja, mint az apja csakis a pénz után fognak kérdezősködni.

Biztos volt benne, hogy alig hagyta volna el a hidat, mielőtt egy csomó bankjegyet elő nem kotorászott volna a szoknyája zsebéből és a kezébe nem nyomta volna.

Azt ő úgy gondolta, hogy majd Katalin asszonynak adja oda a bankókat, hadd számlálja ő meg. Maga pedig csak csendesen ott állott volna és mindig csak Klára-Csillára nézett volna.

Hadd vette volna észre, hogy ő bizony semmi mással nem törődik csak azzal, hogy végre hazajött és a leányka csak hadd mondja, hogy még mindig olyan figurás, mint azelőtt.

Így álmodta Jan az első viszontlátást, de ez az álom nem teljesedett be.

Ezen a napon nem is kellett sem Katalin asszonynak, sem neki olyan sokáig álldogálni a hídon, mert a hajó pontos időben érkezett. De mikor kikötött, annyira tele volt áruval és emberekkel, mintha a brobyi nagyvásárra készültek volna, úgy hogy az első percben nem lehetett látni, hogy Klára-Csilla a fedélzeten van-e vagy sem.

Jan azt várta volna, hogy ő lesz az első, aki leugrik, de néhány legény szaladt le a hídra. Mikor azután nem mutatkozott, Jan kérdezősködni kezdett utána a hajón. De a tolongásban csak nem tudott előre jutni. Annyira biztos volt benne, hogy neki a hajón kell lenni, hogy mikor a kikötőhidat kezdték már felhúzni, odakiáltott a kapitánynak, hogy az Istenért ne siessenek még a hajóval. Még van valaki, aki ki akar szállani.

A kapitány megkérdezte a matrózokat, de azok azt válaszolták, hogy nincs már több utas Svartsjöbe és így a hajó megindult. Ők hát egyedül ballagtak hazafelé, Katalin asszony meg Jan és alig hogy bement a szobába, levetette magát az ágyra. Olyan fáradt volt és úgy érezte, hogy talán soha többé nem lesz ereje felkelni.

Az emberek Aske-völgyében látták, amint hazafelé mentek Klára-Csilla nélkül és mindnyájan csodálkoztak, hogy hát mi is lesz most már velük. Az egyik szomszéd a másik után kopogtatott be Skrolyckába és kérdezte, hogy mint vannak.

Igaz-e, hogy Klára-Csilla nem jött meg a hajóval? És igaz-e, hogy sem levelet, sem semmi hírt nem hallottak felőle egész szeptemberben?

Jan egy szóval sem felelt ezekre a kérdezősködésekre. Ő csak csendben feküdt, akárki is jött be a szobába.

Katalin asszony válaszolgatott, már ahogy tudott. A szomszédok azt hitték, hogy azért fekszik most úgy, mert kétségbe van esve, hogy a házat elveszik tőlük. Hadd higgyék, nem törődik ő senkivel.

A felesége pedig sírt és jajgatott és azok, akik már bejöttek, azt gondolták, hogy ott kell maradniok és kimutatni a részvétüket és olyasmit mondani, amivel megvigasztalhatnák.

Hiszen az mégis lehetetlen, hogy Lars Gunnarsson elvegye tőlük ezt a házikót. Az öreg gazdasszony ezt sohasem engedné meg. Ő mindig igazságos és egyenes szívű asszony volt. Azután még nincsen is vége a napnak. Klára-Csilla még hírt adhat magáról, a nélkül, hogy késő lenne. Persze, hogyha sikerült neki megszolgálni a kétszáz tallért ezalatt a három hónap alatt. De hát ennek a kis leánynak mindig olyan nagy szerencséje volt.

Ott üldögéltek és mérlegelték a dolgot jobbra is meg balra. Katalin asszony megjegyezte, hogy az első hetekben Klára-Csilla nem keresett semmit sem. Egy svartsjöi asszonynál szállott meg, de ott még neki kellett fizetnie a szállásért. De azután szerencséire találkozott azzal a kereskedővel, aki a piros ruhát ajándékozta neki és ez azután segített rajta, sőt még helyet is szerzett neki.

Nem volna olyan lehetetlen, hogy talán pénzt is szerzett neki? Bizony ez nem olyan lehetetlen.

- Bizony ez meglehet, - mondta Katalin asszony, - de hát amikor nem jött haza, azután levelet sem írt. Akkor már mégsem sikerült neki a dolog.

Valamennyien, akik a szobában ültek, percről-percre jobban kezdtek aggodalmaskodni. Szinte érezték, hogy nemsokára valami borzasztó történik azokkal, akik ebben a házban laknak.

Mikor a kétségbeesés a legnagyobb lett, egyszerre kinyílt az ajtó és bejött egy férfi, akit azelőtt alig láttak az Aske-völgyében, mert hát az ilyen félreeső helyeken nem igen szokott megfordulni.

Azonnal néma csend lett a szobában, mihelyt a vendég belépett, mint csak az erdőben téli éjszakán; és valamennyien ránéztek Janon kívül, aki meg sem fordult, pedig Katalin asszony a fülébe súgta, hogy Karl Karlsson képviselő látogatott el hozzájuk.

A képviselőnek papirtekercs volt a kezében és valamennyien azt hitték, hogy a fallai új gazda küldte, hogy hírül adja a skrolyckaiaknak, hogy mi fog velük most már történni, miután nem fizették meg az adósságukat.

Bizony nem egy aggodalmas tekintet szegeződött Karl Karlsson felé, de ő most is megtartotta fölényes komolyságát és senki sem tudta kitalálni, hogy milyen kemény ítéletet fog mostan kimondani.

Először Katalin asszonnyal fogott kezét, azután pedig a többiekkel. Azok egymásután fölállottak és meghajoltak, ahogy rendben következtek. Egyedül csak Jan nem moccant meg.

- Nem vagyok olyan nagyon ismerős ezen a vidéken, - mondta a képviselő. - De úgy-e ez az a hely Aske-völgyben, amit Skrolyckának neveznek?

Igen ez az, ez. Valamennyien igent intettek a fejükkel, de egyik sem volt képes egy hallható szót sem kiejteni. Nagyon csodálkoztak, hogy Katalin asszonynak volt annyi lélekjelenléte, hogy meglökte Börjét, hogy álljon fel és adjon helyet a képviselőnek, hogy az leülhessen.

Az pedig odahúzta a széket az asztalhoz és először is letette a papiros tekercset. Azután elővette a tubákos pikszisét és azt is odatette a papiros mellé. Majd kivette a szemüvegét a tokjából és megtörülte kékcsíkos zsebkendőjében.

Mikor ennyire jutott az előkészületekkel, körül nézett. Akik ott ültek, azok olyan jelentéktelen emberek voltak, hogy bizony nem ismerte őket a nevükön.

- A skrolyckai Jan Anderssonnal szeretnék beszélni, - mondta.

- Az ott fekszik az ágyon, - mondta a hálókötő és az ágy felé mutatott.

- Beteg talán? - kérdezte a képviselő.

- Nem éppen - feleltek egyszerre többen is.

- De nem is részeg, - tette hozzá Börje.

- Nem is alszik, - mondta a hálókötő.

- Azért feküdt le ma olyan korán, mert nagyon fáradt, - mondta Katalin asszony, aki úgy gondolta, hogy legjobb lesz, ha ilyen módon magyarázza meg a dolgot.

Oda is ment az urához, lehajolt hozzá és rá akarta beszélni, hogy keljen fel.

Jan azonban továbbra is mozdulatlanul feküdt.

- Megérti, amit mondani fogok? - kérdezte a képviselő.

- Hogyne, hogyne, - erősítette valamennyi, aki ott ült.

- Talán nem vár valami jó hírt, ha Karl Karlsson képviselő jön látogatóba, - mondta a hálókötő.

A képviselő odafordult és szigorú szemével a hálókötőre nézett.

- Ola Bengsta Ljustersbyből nem mindig félt, ha Karl Karlssonnal kellett találkoznia, - mondta.

Azután ismét az asztal felé fordult és elkezdte a levelet olvasni.

A többiek azonban csodálkoztak, mert a hangja olyan szelíd volt, sőt némelyek úgy látták, mintha mosolygott volna.

- A dolog úgy áll, - mondta a képviselő, - hogy néhány nappal ezelőtt kaptam egy levelet valakitől, aki magát Klára-Csilla Aranka Jansdotternek nevezi és Skrolyckából való, ebben a levélben tudtul adja, hogy elutazott hazulról, hogy megszolgálja azt a kétszáz tallért, amit a szüleinek kell Lars Gunnarssonnak október elsején kifizetni azért a telekért, amelyen a házuk épült.

Itt egy kis szünetet tartott, hogy a hallgatók jobban felfogják az egész dolgot.

- Most aztán elküldi nekem a pénzt, - folytatta a képviselő, és megkér engem, hogy menjek le Aske-völgyébe és rendezzem el a dolgot annak rendjén és módján a fallai új gazdával, hogy azután később ne legyen valami bonyodalom belőle. Okos egy kis leány ez, mondhatom - azzal összehajtogatta a levelet. Ő azonnal hozzám fordul. Ha valamennyien így csináltak volna, akkor jobb világ volna itt ezen a környéken.

Alig, hogy ezt elmondta, Jan hirtelen fölült az ágyban.

- De hát a leányka? Mi van vele?

- Most azután azt akarom kérdezni, hogy a szülők egyetértenek-e a leányukkal és megbíznak engem, hogy a szerződést....

- De hát a leányka, a leányka - szakította Jan félbe. - Hol van ő?

- Hol van? - mondta a képviselő és ismét belenézett a levélbe. - Azt írja, hogy ennyi pénzt nem tudott ilyen rövid idő alatt megkeresni. De kapott egy jó helyet egy derék asszonyságnál, aki előlegezett neki és most már nála kell maradnia addig, míg le nem szolgálja az egészset.

- Hát akkor nem jön vissza? - kérdezte Jan.

- Hát persze, hogy nem jöhet azonnal, ez magától értetődik, - mondta a képviselő.

Erre Jan ismét lefeküdt az ágyra és a fal felé fordult, mint azelőtt. Mit törődött ő többé a házzal és minden mással? Mit törődött ő már az egész világgal, ha a kis leánya nem jön vissza?

KEZDŐDIK AZ ÁLOM.

Az első hetekben a képviselő látogatása után Jan nem tudott semmihez sem hozzáfogni. Csak hevert az ágyán és búslakodott.

Minden reggel felkelt, felöltözött és menni készült napszámba Fallába. De alig lépett ki a kapun, mikor egyszerre olyan halálos fáradtság vett rajta erőt, hogy nem volt mást tenni, mint visszamenni és megint csak lefeküdni.

Katalin asszony nagyon türelmes volt vele szemben, mert tudta, hogy a szomorúság olyan, mint más betegség, hogy annak is idő kell, míg elmúlik. De azért csodálkozott magában, hogy mennyi ideig is fog tartani ez a vágyakozás, amit Jan Klára-Csilla után érez, és hogy mikor fog végtére engedni. Talán egész karácsonyig fog így heverni, talán bizony egész télen át?

Bizony így is lett volna, ha az öreg hálókötő nem néz be hozzájuk egy este megtudakolni, hogy mi van velük.

Az öreg nagyon hallgatag volt, mintha a gondolatai nem is voltak volna ott, hanem valahol másutt. De mikor a kávé a csészébe öntötték és azután ő abból egy kicsit a tányérra öntött, hogy kihűljön, akkor úgy érezte, hogy most már mégis kell valamit mondania.

- Úgy gondolom, hogy ma mégis csak fog jönni levél Klára-Csillától. Legalább úgy érzem, - mondta.

- Hiszen alig két hete köszöntött minket a képviselőnek küldött levélben, - felelte Katalin asszony.

Az öreg megfújta egy-kétszer a kávé, mielőtt megint szólt volna egyet. Azután megint úgy érezte, hogy illő volna megszakítani ezt a nagy csendet néhány szóval.

- De történhetett vele valami olyan érdekes, amit meg kellett írnia.

- Ugyan mi történhetett vele - vetette közbe Katalin asszony. - Ha valaki szolgál, akkor az egyik nap éppen olyan, mint a másik.

Az öreg kettéharapott egy kockacukrot és azután lassú kortyokban nyelte a kávé. Mikor ennek is vége volt, akkor olyan csend lett ismét a szobában, hogy maga is megijedt tőle.

- Megtörténhetett, hogy Klára-Csilla találkozott valakivel az utcán, - mondta és maga elé meredt fátyolozott szemeivel. Szinte azt lehetett gondolni, hogy maga sem tudja, amit mond.

Katalin asszony úgy gondolta, hogy ilyesmire nem is érdemes válaszolni. Megint teletöltötte a kávécsészéjét a nélkül, hogy szólt volna egy szót is.

- Megtörténhetett, hogy az, akivel találkozott, egy öreg asszonyság volt, aki már nehezen tudott jární és elesett, éppen mikor Klára-Csilla elment mellette, - folytatta az öreg.

- Hát aztán érdemes volna megírni az ilyesmit? - kérdezte Katalin asszony szinte haragudva az öreg makacsságán.

- De hát gondoljuk csak meg, Klára-Csilla megállott és felemelte az öreg asszonyt, - folytatta az öreg, - amire az annyira megörült, hogy elővette a pénzes erszényét és tíz tallért adott a kis leánynak! Ez már osztán olyan, amit érdemes megírni.

- Persze, persze, ezt már igen, - mondta Katalin asszony türelmetlenül, - persze, ha az egész igaz volna. De hát semmi sem igaz az egészből, csak kend ül itt és csak úgy képzeli.

- Bizony jó, ha az ember legalább még ilyesmit ki tud gondolni, - mondta az öreg mentegetődzve. - Az ember legalább gondolatban lakomázik és ez még jobban izlik, mint igazánban.

- Persze, persze, kend megpróbálta mind a kettőt, - mondta Katalin asszony. - Az öreg hálókötő azután hamarosan elment és Katalin asszony nem is törődött tovább az egész históriával, mikor már nem volt ott.

Jan is eleinte csak üres fecsegésnek vette az egészet. De amint minden munka nélkül hevert az ágyon, gondolkozni kezdett, hogy hátha van valami értelme az egésznek.

Mégis csak olyan furcsa hangon mondta a hálókötő, mikor a levélről kezdett beszélni. Ugyan hogy is tudna ilyen hosszú mesét magától kitalálni? Talán hallotta valahol? Talán éppen levelet kapott Klára-Csillától?

Lehet, hogy igazánban valami nagy szerencse érte és hogy nem mert nekik erről egyenesen hírt adni. Talán előbb a hálókötőnek írta meg és megkérte, hogy előkészítse őket. Ez volt az, amit ma este meg is tett, csak hogy nem értették meg.

- Holnap megint eljön, akkor aztán meghalljuk az igazságot, - gondolta magában Jan.

De hát a hálókötő csak nem jött vissza sem másnap, sem pedig az azután következő napon. Végre harmadnap olyan erős lett Jan vágyakozása, hogy felkelt és átment a szomszéd házikójába, hogy megtudja, miként is gondolta a multkori beszédét.

Az öreg egyedül volt és valami régi hálót bogozott, amit javításba adtak neki. Megörült, mikor Jant meglátta. Olyan köszvény szállt a lábába, - mondta, - hogy nem bírt eljutni hazulról.

Jan nem merte egyenesen megkérdezni, hogy kapott-e levelet Klára-Csillától. Úgy gondolta, hogy hamarabb célt ér, ha ugyanazt az utat választja, amin az öreg a multkor elindult.

- Gondolkoztam azon a dolgon, amit kend a multkoriban Klára-Csilláról nálunk elbeszélt, - mondta.

Az öreg felnézett a munkájából. Egy darabig nem tudta, hogy mire is céloz Jan.

- Hja, igen, azt csak úgy magamtúl találtam ki, - mondta.

Jan erre már egyenesen a dologra tért.

- Hát azért mégis csak jól esett azt hallgatni, - mondta. - Talán bizony többet is tudott volna mesélni, ha az asszony nem tamaskodott volna.

- Hja, hja, - mondta a hálókötő, - már ez csak olyan multság, amit az ember megengedhet a szomszédaival.

- Én csak úgy gondoltam, - mondta egyszerre Jan egész bátran, - hogy talán a históriának nem is volt vége azzal, hogy az az öreg asszony tíz tallért adott Klára-Csillának. Talán azt is mondta neki, hogy látogassa meg minél előbb?

- Lehet, bizony meglehet, - mondta az öreg hálókötő.

- Az is lehet, hogy olyan gazdag, hogy kőpalotája van Stockholmban, - folytatta Jan.
 - Hát ez nem is olyan bolondság, Jan, - dicsérte meg az öreg.
 - Talán a gazdag öregasszony kifizeti Klára-Csilla adósságát is? - kezdte el megint Jan, de azután hirtelen abban hagyta, mert az öreg menyé jött be a szobába és azt nem akarta beavatni a titokba.
 - Úgy, úgy Jan, ma már felkelt az ágyból? - kérdezte. - Derék, hogy már jobban van.
 - Bizony ezt a jó Ola Bengstának köszönhetem, - mondta Jan titokzatos hangsúlyozással. - Ő gyógyította meg engem.
- Azzal szépen elbúcsúzott és elment. Az öreg még sokáig nézett utána némán gondolkodva.
- Igazán nem tudom, hogy mivel is gyógyította őt, Liza, - mondta. - Csak nem kezd a szegénynek elmenni...

AZ ÖRÖKLÖTT JELVÉNYEK.

Az egyik őszi estén Jan hazafelé ballagott Fallából, ahol egész nap csépett. Lassanként visszanyerte munkakedvét, mióta az öreg hálókötővel azt a beszélgetést folytatta. Úgy gondolta, hogy dolgoznia kell, hogy fenntartsa magát. Ha majd egyszer a kis leánya hazajön, ne érje az a szégyen, hogy a szülei koldus szegénységbe süllyedtek.

Mikor már olyan messzire jutott az úton, hogy a tanya ablakából nem láthatták meg, egy asszony lépett elibe. Már erősen szürkült, de azért Jan azonnal észrevette, hogy ez maga a gazdaasszony volt, nem az új gazdának a felesége, hanem az öreg, az igazi gazdáné.

Nagy bolyhos kendő volt a fején, mely leért egész a derekáig, Jan még sohasem látta ilyen melegen felöltözve és csodálkozva kérdezte, hogy talán beteg. Az utóbbi időben olyan gyengélkedőnek látszott. Mikor Erik gazda a tavasszal meghalt, nem volt egy ősz hajszála sem, most alig egy félév múlva, az ember azt gondolhatta, hogy nincsen egy hajszála sem, ami meg nem őszült volna.

Megállott, köszöntötte Jant és azután beszélgetni kezdtek. Nem mondott semmi olyasmit, amiből azt lehetett volna gondolni, hogy csak azért jött ki a házból, hogy Jant megvárja, de ő mégis érezte, hogy ez úgy volt. Megvillant a fejében, hogy talán Klára-Csilláról akar vele beszélni és nagyon csalódott, mikor egész másról kezdett beszélni.

- Mondja csak kend Jan, - így szólt hozzá, - emlékszik még az öreg gazdára, az apámra, akié volt az egész tanya, mielőtt Erik jött volna?

- Már hogyan emlékeznék rá vissza? - mondta Jan. - Hiszen már majdnem tizenkétéves voltam, mikor meghalt.

- Derék vót kapott, úgye, - mondta a öreg gazdáné.

- Az bizony úgy volt, - erősítette Jan is.

Erre elhallgatott és néhányszor felsóhajtott, mielőtt újra elkezdte volna.

- A tanácsát akartam volna kikérni egy dologban, Jan. Kend ügye nem olyan, aki pletykázni szokott és mindent elmond jobbra-balra?

- Hát én már csak tudok hallgatni.

- Igen, igen, ezt én is észrevettem ebben az évben.

Erre Jan még jobban elcsodálkozott. Talán bizony Klára-Csilla az öreg gazdánéhoz fordult és őt kérte meg, hogy mondja el a szüleinek, hogy micsoda nagy dolog történt vele.

Az öreg hálókötő ugyanis köszvényes lázba esett azután, hogy a menyé félbeszakította a beszélgetésünket és azután annyira oda volt, hogy hetekig nem tudott vele beszélni. Most ugyan fent van már, de még mindig nagyon gyöngye és ami a legnagyobb baj, a betegségében elvesztette az emlékezőtehetségét. Jan várta egy darabig, hogy majd eljön és maga mondja el, hogy levelet kapott Klára-Csillától, de mikor ez nem történt meg, maga ment el hozzá és egyenesen megkérdezte.

Erre az öreg azt mondta, hogy ő sohasem kapott semmi levelet. Sőt még a fiókos szekrényt is kinyitotta, meg a ruhás láda fedelét is felemelte, hogy megmutassa Jannak, hogy nincsen semmi levele.

Természetesen, hogy elfelejtette, hogy mit csinált vele. Így hát nem lehet csodálni, ha a kis leány most a fallai öreg gazdánéhoz fordult. Csak az a kár, hogy mindjárt nem ezt tette.

A fallai gazdáné egy darabig csendesen és gondolkozva állott, úgy hogy Jannak ideje volt átgondolni az egészet és szinte nehéz volt odafigyelni, mikor ismét az apjáról kezdett el beszélni.

- Mikor az apám haldoklott, odahívta az ágyához Eriket és megköszönte neki, hogy olyan jó segítsége volt, mert az utolsó években már annyira erőtlén volt, hogy nem tudott semmihez hozzáfogni. Ne is gondolj most ilyesmire apám, mondta Erik. Mi örülni fogunk, ha az Isten minél tovább megtartja a körünkben. Igen, így mondta és így is gondolta.

- Igen, az biztos, hogy így gondolta, - mondta Jan. - Erik gazdában nem volt semmi hamisság.

- Hagyja csak Jan, - mondta a gazdáné. - Hadd beszéljünk most csak az öregekről. Emlékszik kend a hosszú botjára az ezüst gombbal a végén, amivel az apám szokott járni?

- Hogyne, a botra is meg a magas sipkára, amit akkor tett a fejére, ha a templomba ment.

- Úgy úgy, a sipkára is emlékszik kend? Tudja, hogy mit csinált az apám a halálos ágyán? Igen, elküldött engem, hogy hozzam elő a botot és a sapkát és adjam át Eriknek. Talán nagyobb ajándékot is adhatnék neked, mondta, de azért adom neked ezeket a dolgokat, mert az becsületet hoz rád, mert mindenki tudja, hogy valamikor én viseltem. Ez pedig megtisztel téged.

- Bizony az volt az és pedig jól megérdemlett.

Alig hogy Jan ezeket a szavakat kimondta, észrevette, hogy az öreg gazdáné elővesz valamit a nagykendője alól. Talán eldugott valamit, amit Klára-Csilla küldött. Persze, persze, hát mégis csak ezt akarta. Az apjáról meg az ajándékról való beszéd csak éppen bevezetés volt.

- Ezt elmondtam a gyerekeknek, még mielőtt Lars Gunnarsson jött volna a tanyára, - mondta az öreg gazdáné. - A tavasszal, mikor Erik betegen feküdt, Anna is, meg a többiek azt várták, hogy majd magához hivatja Larsot, mint ahogy az Erikkal történt. Elő is vettem a botot és a sapkát, hogy kéznél legyenek, ha majd Larsnak akarja adni. De nem is gondolt erre.

Az öreg gazdáné hangja egy kicsit bizonytalanná vált, mikor ismét beszélni kezdett, szinte siránkozott.

- Végre, mikor egyedül voltunk, megkérdeztem tőle, hogy akarja-e, hogy a dolgokat Lars kapja meg, ha majd meghal. Azt felelte erre, hogy nincsen elég ereje beszédet mondani.

Erre az öreg gazdáné széttárta a nagykendőt és most megláthatta Jan, hogy az alatt egy szokatlanul hosszú ezüst gombos botot és egy kemény magas süveget takargatott.

- Van egy pár szó, amit olyan nehéz kimondani, - folytatta őszinte komolysággal. - Adjon kend valami jelt, ha éppen akarja, Jan: odaadhatom-e én ezeket a dolgokat Lars Gunnarsson-nak?

Jan egy lépést hátrált. Ez olyasmi volt, amire nem is gondolt. Hiszen elég régen volt, hogy Erik gazda meghalt, hogy alig emlékezik vissza, mint történt az egész.

- Értse meg kend Jan, hogy én nem akarok többet tudni, csak éppen annyit, odaadhatom-e Larsnak éppen olyan joggal ezt a botot és ezt a süveget, mint azt Erik kapta? Hiszen kend kint volt vele az erdőben?

- Én azt hiszem, jó volna, - folytatta, midőn Jan csak tovább hallgatott, - ha odaadnám ezeket Larsnak. Azt hiszem, akkor talán több nyugalom lenne otthon is a fiatalok között.

A hangja ismét ellágyult és most már Jan is kezdte megérteni, hogy miért öregedett meg olyan hirtelen. Maga annyira tele volt más gondolatokkal, hogy eszébe sem jutott, hogy valamikor bosszút akart állni az új gazdán.

- A legjobb szerintem is a kibékülés, - mondta. - Így megyünk a legtöbbre.

Az öregasszony mélyen fölsóhajtott.

- Úgy, azt mondja kend? Hát akkor mégis úgy volt, ahogy gondoltam, - mondta. Főlegyesedett, szinte szokatlanul magasnak látszott.

- Nem kérdezem kendet, hogy történt az egész. Legjobb, ha semmit sem tudok meg. De az az egy biztos, hogy Lars Gunnarsson sohasem fogja az apámnak a botját a kezébe venni.

Megfordult, hogy visszamenjen, mikor egyszerre ismét megállott.

- Hallja csak Jan, - mondta, - vegye át maga a botot meg a süveget. Azt szeretném, ha hű és jó kezekben maradnának. Nem merem most megint hazavinni. Végül kénytelen volnék átadni Larsnak. Fogadja el kend, mint emléket az öreg gazdától, aki mindig a kend javát akarta!

Erre felemelt fővel elsietett és Jan ott maradt kezében a bottal és a süveggel.

Alig értette, hogy is történt az egész. Ilyen nagy tisztességet sohasem várt volna. Az övéi legyenek ezentúl ezek az öröklött jelvények?

De egyszerre csak meglelte a magyarázatot. Biztos, hogy Klára-Csilla keze volt a dologban. A fallai öreg gazdáné tudta, hogy ő nemsokára felmagasztalódik és így nincsen olyan nagy dolog, ami nem volna méltó hozzá. Igaz, ha a bot színezüstből lett volna, a süveg meg színaranyból, az talán még jobban illett volna Klára-Csilla apjához.

SELYEMRUHÁBAN.

Nem jött levél Klára-Csillától, sem az apjához, sem az anyjához, de hát ez nem volt baj, mikor jól tudta, hogy csak azért nem ad hírt magáról, hogy azután annál nagyobb legyen az örömük és a meglepetésük, ha meghallják a nagy újságot.

De azért mégis jó volt, hogy Jan nyomára jött ennek a dolognak, mert különben az emberek könnyen bolonddá tarhatták volna, akik azt hitték, hogy többet tudnak Klára-Csilla útjairól, mint ő.

Hogy csak egy példát említsek. Akkor történt, mikor Katalin asszony a templomba ment.

Katalin asszony advent első vasárnapján a templomban volt és annyira szomorú és zavarodott volt, mikor hazaért.

Néhány fiatal legényt látott a templomdombon, akik az ősszel Stockholmban voltak dolgozni és ezek ott beszélgettek a falusi leányokkal és fiúkkal. Amint Katalin asszony meglátta őket, rögtön azt gondolta, hogy ezek talán hírt tudnának adni Klára-Csilláról és azért odament hozzájuk és megkérdezte őket.

Éppen valami mulatságos dologról beszélgettek. A legények hangosan nevettek és Katalin asszony úgy találta, hogy ez mégsem illik, mikor a templom mellett vannak, ők is észbe kaphattak, mert amint Katalin asszony hozzájuk közeledett, meglökték egymást a könyökükkel és elhallgattak.

Csak éppen néhány szót hallott, amit az egyik legény mondott, aki háttal volt feléje és így nem láthatta.

- Gondoljátok csak, tiszta selyemben sétál! - mondta.

Ebben a pillanatban az egyik fiatal leány őt is oldalba lökte, mire elhallgatott. Körülnézett és egészen elvörösödött, mikor észrevette, hogy Katalin asszony ott áll a háta mögött. De hirtelen egyet biccentett a fejével és hangosan ezt mondta:

- Ugyan mi bajod? Hát miért ne mondhatnám el, hogy a királynő tiszta selyemben sétál?

Erre valamennyien kacagni kezdtek, még hangosabban, mint az előbb. Katalin asszony erre elment mellettük, de nem volt bátorsága, megkérdezni őket.

Nagyon bánatosan jött haza a templomból Katalin asszony, úgy hogy Jan már majdnem el akarta neki mondani, hogy mint is van igazán Klára-Csillával, de azután meggondolta magát és arra kérte, hogy mondja el még egyszer, mit is mondtak a királynőről.

Katalin asszony még egyszer elmesélte az egészet.

- De érted, hogy csak félre akartak vezetni engem, - tette hozzá.

Jan nem szólt egy szót sem. De azért elmosolyodott.

- Mire gondolsz? - kérdezte Katalin asszony. - Olyan furcsán mosolyogsz az utóbbi napokban. Talán bizony tudod, hogy mire értették azok?

- Nem tudom biz én, - mondta Jan, - de annyi bizalmunk lehet a mi kis leányunkban, kedves Katalinom, hogy elhisszük, hogy minden úgy történik, ahogy annak lennie kell.

- De mikor annyira megijedtem...

- Még nem jött el az ideje, hogy akár ő, akár én elbeszéljem, - szakította félbe Jan. - Klára-Csilla kérte meg őket, hogy ne mondják el még nekünk. Így hát legyünk csak nyugodtak, Katalinom, legyünk csak nyugodtak.

A CSILLAGOK.

Midőn már a skrolyckai kis leány nyolc hónapja, hogy távol volt, egy szép napon Balgo-Ingborg jött be a fallai magtárba, ahol éppen Jan csépelte.

Balgo-Ingborg a Jan unokatestvére volt, de nagyon ritkán látta, mert félt Katalin asszonytól. Most is csak azért kereste fel Jant munkaközben, hogy ne kelljen Katalin asszonnyal találkoznia.

Jan sem nagyon örült, mikor meglátta. Balgo-Ingborg nem volt ugyan egészen bolond, de azért hiányzott egy kereke és borzasztó mindenfélét tudott összefecsegni. Jan csak tovább csapkodott a cséplővel, mintha nem is vette volna észre.

- Hadd csak abban ezt a cséplést, Jan, - mondta, - hadd mondjam el, hogy mit is álmodtam az éjtszaka!

- Legjobb lesz, ha majd máskor jössz, Ingborg, - mondta Jan. - Amint Lars Gunnarsson észreveszi, hogy felhagytam a csépléssel, azonnal idejön, hogy megnézze, mi történt.

- Rövid leszek, nagyon rövid, - mondta Balgo-Ingborg. - Hiszen tudod, hogy én voltam otthon a legfürgébb a testvérek között. Persze, azok mind rosszak voltak, így hát nincs mit dicsekedni ezzel.

- Valami álmod akartál elmondani, - emlékeztette Jan.

- Rögtön, rögtön! Csak ne félj. Értem, értem. Szigorú a gazda Fallában, szigorú. De ne félts te engem. Nem lesz bajod én miattam. Akkor nincsen semmi baj, ha valakinek olyan okos személlyel van dolga, amilyen én vagyok.

Jan szerette volna meghallgatni, hogy mit álmodott felőle, mert akármilyen biztos is volt a dolgában, mégis minden oldalról megerősítést keresett. De hát Balgo-Ingborg a saját gondolatainak a vesszőparipáján nyargalt és nem könnyű dolog volt megfékezni.

Egészen közel ment Janhoz, minden mondatnál meghajolt, a szemét össze-összehunyorította, a fejét meg-megrázta és azután beszélt és beszélt, hogy a szavak csak úgy ömlöttek a szájából.

- Csak ne félj, - mondta. - Gondolod, hogy szóba állnék valakivel, aki csépel Fallában, ha nem tudnám, hogy a gazda kiment az erdőbe és a gazdáné kint van a faluban vajdat eladni? Tartsátok nyitva a szemeteket, mondja a kis káté. Jól tudom én ezt, jól tudom. Vigyázok is rá, hogy ne akkor jöjjetek, mikor megláthatnak.

- Menj csak félre, Ingborg, - mondta Jan. - Különben könnyen eltalálhatlak véletlenségből a hadaróval.

- Tudod, mikor ti fiúk egyszer úgy megvertetek? - mondta. - Verést azt még ma is minden nap kapok. De mikor tanulni kellett, akkor én voltam a legelső. Az esperes maga mondta egyszer: «Ingborgot nem lehet rászedni, ő jól tudja a dolgát.» Aztán én jó barátságban vagyok a lövdalai kisasszonyokkal. Én olvasom fel nekik a kis kátét, a kérdéseket és a feleleteket is, eleitől végig. Ha tudnád, milyen emlékezetem van! Tudom az egész bibliát, a zsoltárokat és az esperes minden prédikációját. Elmondjam neked valamelyiket, vagy talán azt akarod inkább, hogy énekeljek?

Jan most már nem válaszolt semmit. Újra hozzáfogott a csépléshez.

De azért ő mégsem ment el. Leült az egyik szalmakévére, elénekelt vagy húsz verses zsoltárt, azután elszavalt néhány fejezetet a bibliából. Azután egyszerűen kiment, a nélkül, hogy búcsút mondott volna és jó ideig távol maradt. De egyszerre csak megint ott állott a magtár-ajtóban.

- Pszt! Pszt! - suttogetta. - Most azután igazán ne beszéljünk másról, csak amiről kell. Csak csendesen, csak csendesen.

Felemelte a mutatóujját, csendben maradt és szemét tágra meresztette.

- Semmi más gondolat, semmi más! - mondta. - Csak a dologra! Most azonban igazán csend legyen!

Megvárta, míg Jan engedelmeskedik.

- Az éjtszaka álmodban hozzám jöttél, igen úgy volt. Amikor hozzám jöttél, azt mondtam neked: Te vagy az Jan az Aske-völgyéből? - Nem, mondtad, most már én Jan vagyok a Vagyódás-völgyéből. - Úgy hát Isten hozott! mondtam. Én ott laktam világéletemben.

Erre megint eltűnt az ajtóból. Jant egészen megzavarta, amit mondott. Nem tudott azonnal hozzáfogni a munkához, hanem ott állt és gondolkozott.

Néhány perc múlva ismét megjelent Balgo-Ingborg.

- Tudod, hogy miért jöttem hozzád, - mondta. - Azért, hogy megmutassam az én csillagjaimat.

Egy kendővel letakart kis kosár volt a karján. Míg a kendőt bogozta, folyton fecsegett.

- Ezek igazi csillagok, bizony. Ha valaki a Vágyódás-völgyében lakik, akkor nem elégedhetik meg egyedül földi dolgokkal, hanem akkor csillagok után is kell néznie. Már ez így van. Neked is ki kell menni és keresni csillagokat.

- Tudod mit, Ingborg, - mondta Jan, - én megleégszem azzal a mi a földön van.

- Csak hallgass! - mondta Balgo-Ingborg. - Azt hiszed, hogy én olyan bolond vagyok és azok után megyek, melyek az égen vannak? Én csak azokat keresem fel, amelyek már lehullottak. Én okos leány vagyok, tudod te azt?

Erre feltakarta a kosarát és Jan megláthatta, hogy az tele van aranyos csillagokkal, melyeket az udvarházakban kéregetett össze. Voltak azok között csillagok cinkből, papirosból, üvegből, milyeneket a karácsonyfára szoktak aggatni.

- Ezek igazi csillagok, - mondta. - Az égből hullottak alá. Te vagy az egyetlen, aki látta ezeket, azért kaphatsz belőlük egypárat, ha szükséged lesz rá.

- Köszönöm szépen, Ingborg! - mondta Jan. - Ha majd eljön az idő, mikor szükségem lesz csillagokra, pedig az nemsokára itt lesz, akkor nem fog kelleni tőled kérni.

Végre igazán elment, de jó darabig tartott, míg Jan ismét hozzáfoghatott a csépléshez.

Ez is ujjmutatás volt. Minden bizonnyal az volt. Nem mintha ilyen eszelős személy, mint Ingborg, ismerhetné Klára-Csilla szándékát, de hát az ilyen megérzi a levegőben, hogy történni fog valami. Az ilyen olyasmit is hall és lát, amiről más okos embernek fogalma sincsen.

VÁRAKOZÁSBAN.

Boraeus mérnök Borgból majdnem minden délelőtt le szokott sétálni a hajóhídhöz, hogy fogadja a gőzhajót és ezen senki sem csodálkozott. Rövid utat kellett csak tennie át a szép fenyvesen és azután mindig jött valaki a hajóval, akivel egy pár szót válthatott s így változattá tette az egyhangú falusi életét.

A fenyves szélén, honnan az út meredeken vezetett le a híd felé, néhány nagy síma kő állott ki a földből és gyakran megesett, hogy a messziről jött emberek ezekre a kövekre telepedtek le, míg a hajóra várakoztak. És mindig sokan voltak, akik vártak a borgi hajóállomásnál, mert sohasem volt biztos, mikor jön a hajó. Tizenkettő előtt ritkán jött, de néha megesett, hogy már tizenegy órakor kikötött. Volt azonban úgy is, hogy késett egészen egy vagy két óráig és ilyenkor azok, akik már tíz órakor kijöttek, ott ülhetek egész délelőtt.

Boraeus mérnöknek szép kilátása volt az egész Löwenre a szobája ablakából. Azonnal megláthatta, amint a gőzhajó előbukkant valamelyik földnyelvénél és így mindig a legjobb időben érkezett le a hídhoz. Így hát neki nem kellett a kövekre leülni és csak sétaközben nézett azokra, akik már ott ültek.

Ezen a nyáron feltűnt neki, hogy egy alacsony, szelíd nézésű emberke nap-nap mellett ott ült és várt a hajóra. Csendesen és egykedvűen ült egészen addig, míg a gőzhajó fel nem tűnt. Akkor felugrott és az egész arca szinte ragyogott az örömtől. Leszaladt a dombról és kiment a

híd szélére, mintha fogadni akarna valakit. De soha senki sem lépett hozzá. Mikor a hajó elindult, éppen olyan egyedül állott ottan, mint azelőtt.

Most már vége volt az örömének, mikor hazafelé ballagott, fáradtnak és öregnek látszott. Szinte attól félt az ember, hogy nem lesz elég ereje felmenni a dombra.

Boraeus mérnök nem ismerte ezt az embert, de az egyik szép napsütéses délelőtt, mikor megint ott látta üldögélni a tóra bámulva, beszédbe elegyedett vele. Hamarosan megtudta, hogy van egy leánya, aki elutazott és most azt várja, mert ma fog megérkezni.

- Biztosan tudja, hogy ma fog megérkezni? - kérdezte a mérnök. - Hiszen én már itt látom kendet üldögélni jó néhány hónapja. Talán bizony hibás napot írt?

- Dehogy, dehogy - mondta az ember nyugodtan. - Hogy írt volna ő hibás napot, dehogy is.

- De az Isten szerelméért, - mondta a mérnök egy kicsit heves hangon, mert könnyen felpattanó úr volt. - Mit gondol kend? Hiszen nap-nap mellett itt ül és várakozik és ő nem jön, hát hogyan adott volna hibás értesítést.

- Nem, - mondta a kis ember és felnézett a mérnökre barátságos tiszta szemével. - Ilyesmit nem is tehetett, mert nem küldött semmi értesítést.

- Mit? Nem kapott kend semmi levelet tőle? - kérdezte a mérnök.

- Nem bizony, tavaly október elsejétől nem kaptunk levelet tőle.

- De hát akkor miért jön le ide naponta? - csodálkozott a mérnök. - Itt üldögél minden délelőtt, a helyett, hogy dolgoznék. Hát otthagyná a munkáját?

- Nem, nem, bizony ezt nem jól teszem, - mondta az ember és mosolygott magában, - de hát majd csak lesz valahogy.

- De hát hogy lehet ilyen jámbor, - mondta szinte kiabálva Boraeus mérnök és nagyon bosszankodott, hogy ott ül és vár minden ok nélkül. - A bolondok házába kellene csukni kendet.

Az ember nem felelt erre semmit sem. Nyugodtan üldögélt, karjaival átfonva a térdét. A szája körül még mindig ott játszott az előbbi mosoly, sőt szinte percről-percre győzelmesebb kifejezést kapott az arca.

A mérnök a vállát vonogatva tovább ment. De midőn fele útján volt a dombnak, megbánta a dolgot és visszafordult. Az arca is szelidebb lett és az előbbi rideg szigorúság eltűnt a vonásaiból és kezét nyújtotta a kis embernek.

- Csak kezet akarok fogni kendeddel, - mondta.

Azelőtt azt hittem, hogy én voltam az egyetlen, aki vágyódni tud ezen a környéken, de most látom, hogy kend legyőzött.

A «CSÁSZÁRNÉ».

A skrolyckai kis leány már tizenhárom hónapja volt távol, a nélkül, hogy Jan csak egy szóval is elárulta volna valakinek, hogy tudja micsoda nagy dolog történt vele. Elhatározta, hogy hallgatni fog egészen addig, míg ő maga haza nem jön. Ha Klára-Csillának tényleg sejtelve sincsen, hogy ő már előre tudta a dolgot, akkor annál nagyobb lesz az öröme, hogy meglepheti minden fényes pompájával.

De hát itt a földön többnyire a váratlan következik be, nem pedig az, amit várunk. Így történt most is, hogy egy szép napon Jan sem hallgathatott tovább, hanem el kellett mondania, hogyan is áll a dolog. Nem maga miatt tette, nem bizony, ő megelégedett volna továbbra is, ha kopott ruhájában járkalhatott volna, hogy hadd higgye a népség, hogy ő csak egy szegény napszámos. De a kis leány miatt kénytelen volt elárulni a nagy titkot.

Augusztus elején volt, amikor szokás szerint lent volt a hajóállomáson és várakozott reá. Mert, hogy minden nap lement a hídhöz, hogy lássa a megérkezését, azt csak nem veheti tőle senki rossz néven.

A gőzhajó éppen kikötött és így láthatta, hogy Klára-Csilla nincsen az érkezők között. Pedig igazán azt hitte, hogy most már mindennel elkészült és így hazajöhet. De hát valami akadály jött közbe, mint ahogy az az egész nyáron át történt. Nem is olyan könnyű eljönni annak, akinek annyi sok minden az elrendezni valója.

De kár volt, hogy nem ma érkezett, mikor annyi sokan a régi ismerősei közül kint voltak a hídnál. Ott volt Karl Karlsson képviselő, a derék Gusztí, azután Björn Hindriksson veje is kint volt, sőt még az öreg Agrippa Prästberg is kísértél ez egyszer. Agrippa azóta mindig neheztelt a kis leányra, mióta az becsapta a szemüveggel. Jan nem tagadhatta el magában, hogy milyen jó volna, ha Klára-Csilla éppen ma érkezett volna meg a hajóval teljes pompájában, hogy Prästberg láthatta volna.

De ha már nem jött, úgy Jannak sem volt mit tennie, mint hazafelé ballagni. Éppen mikor lejött a hídról, a gonosz öreg Prästberg az útját állta.

- Úgy, úgy, - mondta Agrippa, - hát te még mindig a leányod után szaladgálsz?

Hát olyan emberrel, mint Agrippa, nem volt tanácsos szóváltásba keveredni, miért is Jan oldalt lépett, hogy kikerülje.

- Persze, persze, nem is csodálom, hogy fogadni akarsz egy olyan finom dámát, mint amilyen lett belőle, amint mondják, - gúnyolódott Agrippa.

Erre azonban Gusztáv odalépett Agrippához és megrántotta a karját, hogy ne beszéljen.

Agrippa azonban csak nem akart elhallgatni.

- Az egész környék tudja, - mondta, - így hát ideje volna, hogy a szülők is megtudják, hogyan is áll az egész. Jan Andersson derék ember, csak hogy nagyon elkényeztette a leányát. Igazán nem tűrhetem tovább, hogy hétről-hétre itt ül és vár egy....

Itt egy olyan csúnya szót mondott a skrolyckai kis leányról, hogy Jan, az apja, még gondolatban sem merné elismételni.

De lám, amidőn Agrippa Prästberg nagy hangon kiejtette azt a szót, úgy hogy mindenki hallhatta a hajóhídon, egyszerre előtört a titok, amit ama nap óta már egy éve magában hordott és hallgatagon rejtegetett. A kis leányka megbocsát neki, hogy elárulta.

Kimondta, mert ki kellett mondania minden harag vagy indulat nélkül. A kezével intett és félrehúzta a száját, mintha megvetné azt, akinek válaszol.

- Ha majd a császárné jön...

- Császárné, micsoda beszéd ez? - gúnyolódott Agrippa, mintha semmit sem tudott volna a kis leányka felmagasztalásáról.

Jan nyugalmát azonban ez sem zavarta meg, hanem éppen olyan méltóságteljes hangon folytatta:

- Ha majd a császárné, portugáliai Klára itt áll a hídon fején aranykoronával és hét király áll körülötte, akik a köpenyegét hordják és hét szelíd oroszlán hever a lába előtt és hetvenhét ezredes megy előtte kivont karddal, akkor szeretném látni, hogy mered róla azt mondani, amit ma nekem mondtál Prästberg.

Mikor ezt elmondta, egy percig csöndesen megállt és szinte élvezte, hogy a körülállók mind megijedtek. Azután hirtelen megfordult és elindult, a nélkül azonban, hogy nagyon szaporázta volna a lépteit.

A hídon lárma és zűrzavar keletkezett, alig hogy hátat fordított. Eleinte nem törődött a dologgal, de amikor tompa zuhanást hallott, mégis csak kénytelen volt hátranézni.

Az öreg Agrippa feküdt a hídon és Gusztáv ököibe szorított kézzel hajolt fölibe.

- Tudtad jól, te gazfickó, hogy ő nem bírja el az igazat, - mondta Gusztáv. - Most már látom, hogy nincsen szíved.

Ennyit hallott Jan, de ő nem szerette a veszekedést és civakodást. Tovább ment felfelé a dombon, a nélkül, hogy be akarna keveredni az egészbe.

De csodálatos volt, hogy midőn jó messzire jutott az emberektől, akkor nehéz sírás szállta meg. Nem tudta, hogy mit is jelentsen az. Bizonyára örömkönnyekek voltak amiatt, hogy felfedhette a nagy titkot. Úgy érezte, mintha visszakapta volna a kis leányát.

A «CSÁSZÁR».

Szeptember első vasárnapján volt mit csodálkozni a templomlátogatóknak Svartsjöben.

A svartsjöi templomban van egy széles és hosszú karzat, mely végig fut az egész főhajón. Az első padban rendszerint az uraságok szoktak ülni és pedig jobbra az urak, balra pedig az asszonyságok és mamzellek. Így volt ez már emberemlékezet óta.

Hiszen éppen nem volt megtiltva, hogy mások is üljenek ottan, mert a templomban minden hely szabad, de hát egy szegény napszámosnak ugyan sohasem jutott volna az eszébe, hogy ebbe a padba beüljön.

Jan is azt gondolta azelőtt, hogy milyen szép volt nézegetni azokat a finom uraságokat, akik ott ültek. És még ma sem tagadhatja, hogy úgy a duvnäsi hámos, meg a lövdalai hadnagy vagy a borgi mérnök derék szál emberek. De hát mi volt ez ahhoz a nagysághoz képest, amit most láthattak az emberek? Olyasmi, hogy egy valódi császár ült le volna az uraságok padjába, még nem történt.

Most pedig egy ilyen nagyság ült az első helyen a legelső padban. Mind a két kezét egy ezüstgombos boton pihentette, a fején magas zöld bőrsüveg volt és a mellén két nagy csillag ragyogott, az egyik ezüsből, a másik meg aranyból.

Mikor az orgona megszólalt, a császár nekieresztette a hangját és énekelni kezdett. A császárnak szabad hangosan énekelni a templomban, ha talán éppen nem is tudja egészen a dallamot és a hangot eltalálni. A népség csak örülhet, hogy hallgathatja.

Az uraságok, kik mellette ültek, olykor-olykor odafordultak és úgy ránéztek, de hát ezen nem lehetett csodálkozni. Először történt, hogy ilyen nagy uraság ült velük egy padban.

A süvegét ugyan le kellett vennie, mert ezt még egy császárnak is meg kell tenni, ha a templomba megy, de a fején tartotta addig, míg lehetett, hogy a népség hadd gyönyörködhessen benne.

Sokan voltak a lentülők között is, akik ezen a napon szünetlen csak a karzat felé néztek. Úgy látszott, hogy többen törődtek vele, mint a prédikációval. De hát ezt is meg lehet bocsátani. Majd másképp lesz, ha megszokják, hogy egy igazi császár ül velük egy templomban.

Csodálatos is volt az ő egyszerű felmagasztosulásával. De megérthették volna, hogy aki egy császárnénak az apja, annak magának is császárnak kell lennie. Ez már nem is történhetik másképp.

Mikor az istentisztelet után kiment a templom elé, többen jöttek elibe, de ő egyikkel sem tudott beszélni, mert Svartling kántor megkérte, hogy jöjjön be a sekrestyébe.

Ott bent ült a fiatal lelkész egy magas székben és éppen Karl Karlsson képviselővel beszélgetett, mikor Jan és a kántor beléptek. A lelkész szomorú volt valami miatt, ezt a hangjából is érezni lehetett. Mintha sírni akart volna.

- Két jámbor lelket, akik az én gondjaimra voltak bízva, - mondta, - veszendőbe hagytam menni.

A képviselő vigasztalni próbálta.

- A lelkész nem tehet arról a sok gonoszságról, amit a nagyvárosban üznek, - mondta.

A lelkész azonban sehogysem akart megnyugodni. Szelíd jóságos arcát a tenyerébe hajtotta és úgy sírt.

- Nem, nem, az igaz, - mondta. - De mit tettem, hogy vigyázzak arra a szép tizenhét éves leányra, akit minden védelem nélkül kiűztek a nagyvilágba? És mit tettem, hogy megvigasztaljam az apját, aki csak ő érette él?

- A lelkész úr nem régen jött ide a gyülekezetbe, - mondta a képviselő. - Ha felelősségről van szó, akkor az inkább minket sújthat, akik ismertük a viszonyokat. De hát ki sejthette volna, hogy ilyenformán fog történni. A fiataloknak egyszer mégis csak ki kell menni a nagyvilágba. Mi magunk is a legtöbben a környékről kint voltunk és mégis rendjén ment minden.

- Oh Istenem, csak tudnék vele beszélni! - siránkozott a lelkész. - Meg tudnám ragadni eltűnedező értelmét...

Svartling kántor köhécselni kezdett, amint Jan mellett állott és a lelkész feléjük fordult. Azonnal felállott, kezét fogott Jannal.

- Kedves Jan! - mondta.

A lelkész magas, szőke, szép ember volt. Amidőn szelíd hangján megszólalt és két kék szemével, melyből a jóság sugárzott ki, az emberre nézett, bizony nehéz volt neki ellentállni. De hát most nem lehetett mást tenni, mint eleitől kezdve megmutatni neki, hogy mi a rendje és módja a dolognak és ezt meg is tette Jan.

- Én nem vagyok többé Jan, kedves lelkész, hanem mostantól kezdve János, Portugália császára és azok ellen, akik megadják nekem az illő címet, nem emelek panaszt.

Ezzel Jan legyintett a kezével búcsúzásul császári módon és a fejére tette a süveget. Azok hárman nagyon elcsodálóztak, ő azonban kiment a sekrestyéből, bezárta az ajtót és hazafelé indult.

III.

A CSÁSZÁR-NÓTA.

A Lobyn feletti erdőben még mindig megvan a régi országútnak egy darabja, melyen valamikor mindenkinek keresztül kellett hajtani, de most már teljesen el van hagyatva, mert nincsen többé szükség rá, hogy meredeken menjenek hegyről le, hegyre fel, mert szép kanyargós úton juthatnak el ugyanoda. Ez a darab út, ami még van, olyan meredek, hogy kocsival már nem használják, hanem gyalogosok olykor-olykor ezen mennek fel, mert nem kell annyit kerülniök.

Még mindig olyan jó karban volt, mint a többi kincstári út, szép sárga kavicssal volt behintve, sőt még finomabb volt, mint a többi országút, mert nem szántotta fel a kerék és nem volt piszkos, sem poros. Az út szélén mezei virágok nyíltak. Kutyafű és vadborsó meg libapimpó sorakoztak fel egymás mellett, de az árok két oldalt már beiszaposodott és fenyők nőttek fel benne. Fiatal fenyők voltak és valamennyien egyforma magasak. Szorosan egymáshoz simultak, mint az udvarházak kerítéseinél és egyik sem volt köztük száraz vagy gallyas. Mindegyiknek világoszöld volt a teteje, tele fiatal hajtásokkal és zizegtek, mint a darazsak a szép nyári napon, ha a nap melegen süt le az égről.

Mikor Jan azon a vasárnapon, amikor először mutatta meg magát császári pompájában, hazafelé menet a templomból, lepihent útközben az elhagyott országúton. Meleg nyári nap volt és a fenyők zizegése olyan hangos volt, hogy egészen megzavarta. Úgy tetszett neki, mintha sohasem hallotta volna azelőtt ily hangosan zúgni a fenyőket és azt gondolta, hogy meg kellene neki ennek az okát lelni. Minthogy nem volt sietős az útja, leheveredett a homokos országúton, a botját maga mellé tette, a süvegét is levette, megtörülte verejtékes homlokát és azután összekulcsolt kezekkel üldögélt ottan és hallgatódzott.

Szélcsend volt, így hát nem a szél hozta mozgásba a fiatal fenyőket. Nem, szinte azt lehetett gondolni, hogy a fenyőágak azért muzsikálnak, mert meg akarják mutatni örömüket a miatt, hogy olyan fiatalok és frissek, hogy olyan békében állhatnak az elhagyott országút mentén és hogy még annyi sok öregebb van előttük, míg az ő kivágásukra kerülne a sor.

De azért ez nem volt elegendő magyarázat arra, hogy miért is zizegnek a fenyők éppen ma olyan hangosan. Hiszen ennek minden nyári napon egyformán örülhetnek, ezért nem kell nekik éppen ma különösebb muzsikálást folytatni.

Jan csendesen üldögélt az országúton és hallgatódzott.

Olyan kellemes volt a fenyőzúgást hallgatni, bár mindig ugyanaz a hang volt és nem tartottak szünetet, így nyoma sem volt a dallamnak vagy a taktusnak.

Bizony jó volt itt bent az erdőben és nem lehetett csodálni, hogy a fák is érezték ezt és örültek és boldogok voltak. Az volt csak a csodálatos, hogy a fenyők nem tudtak jobban muzsikálni. Elnézegette azoknak az apró ágait, melyeknek mindegyike olyan szépen volt megformálva, olyan finom volt, olyan zöld és mindegyik a maga helyén ült. Beszívta a gyantaillatot, amely feléje áramlott. Nincsen olyan virág, nincsen olyan fű, melynek kellemesebb illata lett volna. Megfigyelte a félig zöld tobozokat, melyeknek pikkelyei szabályosan sorakoztak egymás felé, hogy örködjének a magvak felett.

Ezek a fák bizony úgy is énekelhetnének és muzsikálhatnának, hogy megérthetné az ember.

De mindig csak egyformán hangzott. Egészen elálmosodott, amint ültében hallgatódzott. Talán nem is volna bolondság, ha végig nyujtózkodnék a finom tiszta homokos úton és elszundikálna egy kicsit.

De hallga! Mi volt ez? Alig hogy letette fejét a földre és behunyja a szemét, úgy tetszett neki, mintha valami új nótába kezdtek volna. Ebben már volt ütem, volt dallam is.

A többi csak előjáték volt, amint azt a templomban szokták, mielőtt bele kezdenének a zsoltárba. Most már szavak is jöttek, szavak, melyeket meg tudott érteni.

Igen ez volt az, amit az egész idő alatt érzett, csak nem merte még gondolatban sem elmondani. De a fák tudták, bizony azok is, hogy mi történt. Ez mind az ő tiszteletére volt, hogy olyan szépen és hangosan muzsikáltak, mikor közékük jött.

Most pedig róla énekelnek, ezt már nem lehet félreérteni. Most, amikor azt hihették, hogy alszik. Talán nem akarták, hogy megtudja, mennyire ünneplik.

Ilyen dal, ilyen nóta! Ott feküdt és a szemét lehunyva tartotta, de annál jobban hallotta. Egy hangot sem mulasztott el.

Mikor az első verset elénekelték, akkor közjáték jött szöveg nélkül. Ez valami fenséges volt.

Ez volt aztán a muzsika, ez! Nemcsak az országot mentén álló fiatal fácskák játszottak, hanem az egész erdő velük tartott. Olyan volt, mint az orgonaszó, trombita és dobpergés együtt. Volt ott rigófuvola és pinyőkefütty, forráscsörgedezés és kék harangvirágcsilingelés és hangos harkálydobolás.

Soha azelőtt nem hallott ilyen nagyszerű zenét. Minden hang bent maradt a fülében, úgy hogy nem tudta többé elfelejteni.

Midőn vége volt a dalnak és ismét csend lett az erdőben, mintha álomból riadt volna fel. És azonnal elkezdte hangosan énekelni a császárnótát, hogy el ne felejtse.

Császárné a leánya
Hej! dehogy is bánja!

Itt ráütő rím jött, azt már nem tartotta meg egészen, de azért csak tovább énekelt, úgy ahogy eszébe jutott és ahogy gondolta, ahogy hallotta.

Az újságok is írják.
Ausztria, meg Portugál,
Metz, Japán, meg valahány.
Bim, bam, bom, valahány
Bim, bam, bom.

Aranyból a süvege,
Ezüstkard a fegyvere.
Az újságok is írják.
Ausztria meg Portugál,
Metz, Japán, valahány.
Bim, bam, bom, valahány
Bim, bam, bom.

Aranyalma ebédre,
Gyémántborsó estére.
Az újságok is írják.
Ausztria meg Portugál,
Metz, Japán valahány,
Bim, bam, bom, valahány
Bim, bam, bom.

Ha kilép a küszöbre
Mind meghajol előtte!
Az újságok is írják.
Ausztria meg Portugál,
Metz, Japán, valahány
Bim, bam, bom, valahány,
Bim, bam, bom.

Az erdőben, ha sétál,
Örül néki virág, fűszál!
Az újságok is írják.
Ausztria meg Portugál,
Metz, Japán, valahány.
Bim, bam, bom, valahány
Bim, bam, bom.

Különösen ez a «bim, bam, bom», hangzott szebben, mint valamennyi. Minden bomnál a botját keményen a földre ütötte és hangját olyan mélyre eresztette, ahogy csak tudta.

Elénekelte egyszer, kétszer, sokszor, úgy hogy csak úgy visszhangzott tőle az erdő. Csodálatos is volt ezzel a nótával. Nem tudott beleunni, akárhányszor is énekelte el. De hát különös módon is keletkezett. Az is bizonyította, hogy milyen kitűnő volt, hogy ez volt az egyetlen egy dallam, ami eddig az egész életén át megmaradt a fülében.

AUGUSZTUS TIZENHETEDIKÉN.

Mikor Jan először látogatott el augusztus 17-én Lövdalába, ez a látogatása nem hozott rá nagy becsületet, mint ahogy szerette volna. Nem is ment el azóta egyszer sem, pedig az emberek azt beszélték, hogy most még ünnepélyesebb és érdekesebb Lövdalába, mint azelőtt.

Most azonban a kis leánya felmagasztosulása után minden másképp volt. Most úgy gondolta, hogy nagy csalódás volna az Liljecrona hadnagyra nézve, ha ilyen nagy férfiú mint János portugáliai császár, nem adná meg neki, azt a tisztességet, hogy boldogságot kívánjon néki születése napján.

Magára vette tehát a császári ékességeket és útnak indult. Jól vigyázott azonban, hogy ne az első vendégek között érkezzék meg. Neki mint császárnak nem illett, hogy előbb mutassa magát, míg a vendégsereg egybe nem gyűlt és vidám hangulat nem kerekedett.

Első látogatásakor nem mert tovább menni, mint a kertig, legföljebb a ház előtti homokos térig, de nem ment be a házba, hogy üdvözlje a vendégeket. Most azonban szó sem lehet arról, hogy ilyen ügyefogyottan viselkedjék. Most egyenesen a nagy lugas felé irányozta lépteit, ahol a hadnagy ült egy csomó úrral Svartsjöből és máshonnan, azonnal kezét fogott vele és számos boldog születésnapot kívánt neki.

- Ejha, Jan, hát te itt vagy? - mondta Liljecrona hadnagy és csodálkozott egy kicsit. Sohasem várta volna ezt a nagy tisztességet és azért volt, hogy hirtelenében csak a régi néven nevezte.

De hát ilyen derék embertől, mint a hadnagy volt, nem kell az ilyesmit rossz néven venni. Jól tudta ezt Jan és azért helyreigazította, de teljes szelídséggel.

- Mi nem vesszük most olyan szigorúan a hadnagy úrral, mert ma van a születésnapja, - mondta. - Különben az én jogos címem János, Portugália császára.

Ezeket a szavakat olyan szelíd hangon mondta, ahogy csak tudta, mégis az uraságok kinevették a hadnagyot, hogy olyan bután viselkedett, pedig Jan igazán nem akart rá ilyen megszegyenítést hozni éppen a születése napján. Hirtelen a többiekhez fordult, hogy elterelje a figyelmet.

- Jónapot, jónapot, derék tábornokaim, püspökeim és főispánjaim! - mondta és császári fenséggel emelte meg süvegét. Azután az volt a szándéka, hogy körülmegy az asztal körül és kezét fog mindenkivel, mint ahogy az szokás, ha az ember vendégségben van.

A házigazda mellett egy alacsony kövér úr ült, fehér mellényben és aranygalléros frakkban és kard volt az oldalán. Mikor Jan hozzálépett, hogy üdvözlje, az csak a két újját nyújtotta neki.

Talán nem is gondolt semmi rosszat ezzel, de lám, egy olyan ember, mint János császár, tudta, hogyan kell vigyázni a méltóságára.

- Add csak ide kezedet egészen, kedves püspököm és főispánom, - mondta, de barátságos hangon, mert nem akarta, hogy megzavarja a mulatságot ezen a nagy napon.

Azonban, szinte elgondolni is nehéz, az aranygalléros emberke az orrát kezdte fintorgatni.

- Hallottam, hogy nem tetszett neked, hogy az előbb Liljecrona hadnagy a neveden szólított, - mondta. - Most azonban csodálkozom, hogy merészelsz engem «te»-nek szólítani. Nem látod ezeket itten? - kérdezte és rámutatott három apró csillagra, amelyek a frakkjára voltak kítűzve.

Amikor már ilyent mondanak, akkor helyén való félretenni az alázatosságot. Hirtelen félre a kabátszárnnyal, hogy hadd lássa mindenki a mellényt, mely tele volt díszes nagy rendjelekkel, ezüst és arany csillagokkal. Különben Jan összegombolt kabáttal szokott járkálni, mert ezek érzékeny dolgok voltak, könnyen megtörődhettek és kifakulhattak. Azután az emberek olyan könnyen zavarba is jönnek, ha nagyurakkal vannak egy társaságban, így nem akarta nekik hiába megmutatni teljes pompáját, de most végre fel kellett tárnia.

- Nézz ide te! - mondta. - Trallalla-la! Így kell annak lenni, ha valaki dicsekedni akar! Három rongyos kis csillag, mi az?

Most azután az aranyfrakkos emberkét is megszállta a tisztelet tudás. Ezt még betetőzte, hogy azok, akik tudták, hogy mint is van a császárnéval, meg az egész császársággal, elkezdtek jóízűen nevetni.

- Az áldóját neki! - mondta és felállott és meghajtotta magát. - Ez aztán valódi ő felsége, aki előttem áll! Ez aztán tudja, hogyan kell jól visszafelelni.

Igen, így van az, ha az ember tud bánni az emberekkel. Azután egy sem akadt az uraságok között, aki nem szívesen állt volna szóba Portugália uralkodójával, sőt az is, aki eleinte csak a két újját nyújtotta neki, mikor ő az egész kezét adta oda köszöntésre.

Azt meg talán felesleges is elmondani, hogy azután egy sem akadt a verandán, aki nem adta volna meg a császárnak az őt megillető üdvözlését. Mikor az első meglepetés és zavar eloszlott és az uraságok észrevették, hogy nem is olyan nehéz ezzel a császárral kijönni, nagyon kíváncsiak lettek, hogy mint is történt a kis leányának a felmagasztosulása és hogyan is lesz a visszatérése a szülőföldjére. Rövidesen annyira megbarátkozott velük, hogy végül még azt a nótát is elénekelte, amit az erdőben tanult. Talán túlságos leereszkedést is tanúsított velük szemben, de azok úgy örültek minden egyes szónak, amit mondott, hogy nem tagadhatta meg tőlük azt az örömet, hogy dalolni is hallják.

Mikor egyszerre nekieresztette a hangját és énekelni kezdett, akkor igazán valóságos felfordulás támadt. Nemcsak az öreg urak akarták meghallgatni, hanem odajöttek az öreg grófnék és tábornoknék, akik azelőtt bent ültek a díványon a szobában és teáztak, meg cukros süteményt ettek, sőt a fiatal bárók és udvarhölgyek is odasereglettek, akik eddig a nagy-

teremben táncoltak. Szoros gyűrűben vették körül és mindenki csak őt nézte, de ennek már így kell lenni, ha az ember császár.

Ilyen szép nótát sohasem hallottak azelőtt. És alig énekelte végig, mikor arra kérték, hogy kezdje még egyszer előlről. Eleinte szabadkozott, mert nem jó, ha az ember nagyon engedékeny, de addig nem akartak tágítani, míg nem teljesítette a kérésüket. És mikor az ismétléshez jutott, akkor elkezdtek vele együtt énekelni és mikor a «bim, bam, bom» jött, akkor az ifjú bárók toppantottak a lábukkal, a bárókisasszonyok pedig a kezükkel ütötték a taktust.

Bizony csodálatosan szép nóta volt ez. Mikor újra elkezdte és amikor annyi díszes ruhájú népség vele együtt énekelte és annyi szép fiatal dáma vetette barátságos szemeket feléje és mikor annyi fiatal úr kiáltott brávót minden vers végén, akkor szinte szédülni kezdett, mintha táncolt volna. Úgy érezte, mintha valaki a karjaiba emelte volna és felvitte volna magasan a levegőbe.

Azért nem vesztette el az öntudatát, mert tudta, hogy egész idő alatt a földön áll, de ugyanakkor olyan kellemes érzés volt a magasságba emelkedni, úgy hogy mindenkinek fölibe kerekedett. Az egyik oldalon a nagy tisztesség, a másik oldalon pedig a nagy fenség emelte fel. Ezek vitték őt erős szárnyaikon és feltették a császári trónra, amely ott lebegett valahol a rózsás esti fellegek között.

Csak egy dolog hiányzott. Lám, ha a nagy császárné, Klára-Csilla, a skrolyckai kis leányka is itt lehetett volna!

Alig jutott ez az eszébe, midőn valami pirosság csillant meg a verandán. Mikor jobban oda nézett, meglátta, hogy egy pirosruhás leányka áll ottan, aki most jöhetett ki a házból.

Karcsú, nyúlánk teremtés volt, gazdag szőke hajfüzérrel. Úgy állott ottan, hogy nem láthatta az arcát, de mégsem lehetett más, mint Klára-Csilla.

Most már tudta, hogy miért is volt olyan boldog ma este. Ez csak előhírnöke volt annak, hogy ő a közelben van.

Félbenhagyta a dalolást, félretaszította azokat, akik az útjában álltak és sietett a ház felé.

Midőn a lépcsőhöz ért, meg kellett állnia. A szíve olyan hangosan kezdett dobogni, mintha ki akart volna ugrani a melléből.

Lassankint erőhöz jutott és ismét megindult. Lassan haladt felfelé, lépcsőfokról lépcsőfokra, végre feljutott a verandára és most kitérte a karjait és a nevét suttogetta.

Erre megfordult a fiatal leány. Nem Klára-Csilla volt! Idegen volt, aki csodálkozó tekintetet vetett rá.

Egy szót sem tudott szólani, csak a könnyei törtek elő. Nem tudta őket visszatartani. Lement a lépcsőn és hátat fordított az egész vidámságnak és vendégseregnek és lassan visszaindult a fason át.

A vendégek utána kiáltottak. Azt akarták, hogy jöjjön vissza és énekeljen nekik. De ő rájuk sem hallgatott. Ahogy csak tudott, besietett az erdőbe, hogy ott elrejtőzzék szomorúságával együtt.

JAN ÉS KATALIN ASSZONY.

Sohasem volt annyi gondja Jannak, mint amióta császár lett belőle. Először is nagyon vigyáznia kellett, mióta ilyen magas polcra emelkedett, hogy dölőfősség ne szállja meg a lelkét. Mindig eszében kellett tartania, hogy mi emberek itt a földön egy és ugyanabból az

agyagból teremtdöttünk és ugyanazoktól a szülőktől származunk és hogy mindnyájan gyarlók és bűnösök vagyunk és ezért alapjában senkinek sincs joga, hogy különbnek tartsa magát a másikanál.

Az életében már sokszor tapasztalta, hogy az emberek hogyan szeretnek egymás fölibe kerülni és ő semmiképpen sem akart volna így cselekedni. De azért érezte, hogy nem olyan könnyű dolog megtartani az alázatosságot annak, aki ilyen magasra emeltetett, hogy most már nincsen vele egyenrangú az egész környéken.

A legjobban aggodalmaskodott a miatt, hogy a régi jó barátok, akik még mindig naponta dolgoznak és verejtékeznek, mellőzöttek vagy elfelejtettek ne érezzék magukat. Legjobb, ha ezek előtt egy szóval sem említi meg, hogy mi is történt vele, mikor elment a környékbeli vendégségekbe, amint az már most a kötelessége volt. Hiszen éppen nem vádolhatta meg őket irigységgel. Oh, dehogya is! De hát mégis nem akarta, hogy összehasonlítást tegyenek.

Azután nem kívánhatta olyan emberektől, mint a Börje és az öreg hálókötő, hogy császárnak szólongassák. Ilyen régi barátok csak hadd nevezzék őt «Jan»-nak, mint ahogy azt már megszokták. Hiszen nem is tudnák már másképp mondani.

De, aki miatt a legtöbb gondja volt és akivel szemben a legnagyobb elővigyázattal kellett lennie, az az öreg felesége volt, aki vele egy házban lakott. Bizony nagy könnyebbség lett volna, ha hozzá is érkezett volna valamelyes hír az ő felmagasztalásáról, de hát ez nem történt meg, hanem ő továbbra is maradt, aki volt. Talán ez nem is lehetett másképp. Klára-Csilla belátta, hogy bajosan lehet Katalin asszonyból császárnét csinálni. Alig volna képzelhető, hogy ő aranykoronát tegyen a hajára, mikor a templomba megy. Inkább otthon marad, sem-hogy másképp mutassa magát, mint a régi fekete selymekendővel a fején.

Katalin asszony őszintén megmondta, hogy ő nem is akar hallani arról, hogy Klára-Csilla császárné lett. És hát végül az volt a legjobb, ha engedett neki.

De hát az is érthető, hogy ez nem volt olyan könnyű dolog annak, aki mindennap lement a hajóállomáshoz, ahol mindenki, aki csak a gőzhajóra várt, császárnak szólígtatta, hogy azután mikor a ház küszöbét átlépi, letegye a méltóságát. Bizony nem könnyű dolog volt, vizet és fát hordani Katalin asszonynak, aki még hozzá korholta is olykor, hogy minden dolga visszájára kezd fordulni.

Ha még csak ennyiben lett volna a dolog, de Katalin asszony arról is kezdett panaszkodni, hogy nem akar napszámba járni, mint azelőtt. Ha erről kezdett beszélni, akkor csak siket fülekre talált. Hiszen ő tudta, hogy Portugália császárnéje annyi pénzt küldhet neki, hogy soha többé nem kell felvennie a napszámos ruhát. Bizony nem szép volt tőle, hogy ebben a dologban Katalin asszonynak engedett.

Az egyik délután, augusztus utólján, kint üldögélt Jan a pitvar előtti kövön és pipázgatott, mikor néhány fehér ruhát látott meglebbenni és fiatal leányhangok hallatszottak az erdőből.

Katalin asszony lement a nyiresbe, hogy seprőgallyakat vágjon, de előbb azt mondta, hogy ezentúl már neki kell lemenni napszámba Fallába. Ő aztán otthon maradhat és megfőzheti az ebédet, megfoltozhatja a ruhákat, mióta olyan finnyás lett, hogy másoknál dolgozzék. Ő bizony nem felelt erre egy szót sem, pedig nehéz volt, ilyesmit elhallgatni, úgy hogy most igazán megörült, hogy gondolatait másfelé terelheti. Gyorsan beszaladt a szobába a császársüveg és a bot után és éppen elért a kerítésig, mikor a fiatal leányok arra felé mentek.

Összesen ötven voltak. A három kisasszony Lövdalából, a másik kettő pedig idegen volt, látogatóba jöhettek.

Jan kitárta a kertajtót, kilépett és úgy fogadta őket.

- Jónapot kívánok aranyos udvari kisasszonykák! - mondta és nagyot köszöntött a süvegével, hogy az szinte a földet érintette.

Azok megálltak és eleintén félénken voltak, de azután hamarosan legyőzték a zavarukat.

Ők is jónapot kívántak és «a mi kedves császárunknak» szólongatták és mindjobban látszott, hogy mennyire örülnek, hogy láthatják.

Ezek a kisasszonykák nem voltak olyanok, mint Katalin asszony vagy a többiek Aske-völgyében. Ezek ugyan nem bánták, ha a császárnéről kezdett beszélni, sőt azonnal megkérdezték, hogy hogy van és hogy nem készül-e hazafelé látogatóba.

Azt is kérdezték, hogy nem mehetnének-e be a házikóba, hadd lássák, hogy mint van ott. Azt nem is kellett mondani, hogy Katalin asszony mindig tisztán és rendesen tartotta a házat, úgy hogy akárki megnézhetne.

Amint az úrikisasszonykák beléptek, elcsodálkoztak, hogy a nagy császárné ilyen alacsony szobában nőtt fel. Hát az még megjárta, mikor ehhez volt szokva, de mi lesz majd, ha visszajön? Itt fog lakni a szülőknél, vagy talán ismét visszamegy Portugáliába?

Jan is gondolt erre és megértette, hogy Klára-Csilla nem maradhat Aske-völgyében, mikor neki egy egész birodalmat kell kormányozni.

- Bizony az már úgy lesz, hogy a császárné visszatér Portugáliába, - mondta.

- Akkor talán maga is vele megy? - kérdezte az egyik kisasszony.

Jan úgy érezte, hogy legjobb lett volna, ha nem kérdeznek ilyesmit tőle. Eleinte nem is akart erre válaszolni, de a kisasszonyka csak nem hagyta békén.

- Talán még maga sem tudja, hogy mint lesz akkor? - kérdezte ismét.

Azt már tudja, de nem volt benne biztos, hogy az emberek, hogy fogadják majd ezt az elhatározását. Talán azt fogják mondani, hogy a császár nem jól cselekedett.

- Nem, én már csak itthon maradok, úgy bizony, - mondta. - Már csak nem hagyhatom itt egyedül Katalin asszonyt.

- Úgy, hát Katalin asszony nem utazik el?

- Nem, Katalin asszony már nem akarja elhagyni ezt a kis kunyhót. És így aztán én is mellette maradok. Úgy van az, ha már az ember örök hűséget esküdött, úgy ki kell tartani bánatban, mint örömben.

- Persze, hogy az esküt nem szabad megszegni, így már értem, - mondta az egyik kisasszony Lövdalából, aki a legsűrűbben kérdeztetett mindenféléről. - Halljátok valamennyien, - mondta, - Jan nem akarja elhagyni a feleségét, pedig Portugália minden nagyszerűsége csalogatja.

És lám, ennek valamennyien annyira örültek! Megveregették a vállát és azt mondták, hogy ez derék dolog. Ez igazán jó jel, mondták. Hát így mégsem tűnt el egészen a derék jó Jan Andersson Skrolyckában.

Maga sem tudta, hogy mit is értettek ez alatt. De hát bizonyára örültek neki, hogy ő továbbra is itt marad a kerületben.

Isten hozzádot mondtak és azután elsiettek. Duvnäs hámorba mentek vendégségbe.

De alig hogy elmentek, belépett Katalin asszony. Ott állhatott az ajtónál és várt. Talán nem akart bejönni az idegenekhez, de hogy meddig állhatott ottan és mennyit hallhatott a beszélgetésből, azt senki sem tudhatta.

Akárhogy is volt a dolog, szelídebbnek és megelégedettebbnek látszott, mint azelőtt régen.

- Bolond vagy Jan, - mondta. - Szeretném tudni, hogy a többi asszony mit mondana, ha ilyen férjük volna. De azért mégis csak szép, hogy nem akarsz elhagyni.

A TEMETÉS.

Jan Andersson Skrolyckában nem kapott ugyan külön meghívót vagy üzenetet, hogy jelen legyen Björn Hindriksson temetésén Lobyben, de hát a hátramaradottak nem tudhatták, hogy még ő is a családhoz akar tartozni, miután ilyen nagy méltóságra és fenségre emelkedett, melyben mostan él.

Talán azt is gondolták, hogy nehéz lesz elrendezni egyet-mást, ha egy ilyen kiváló férfiú jelennék meg a temetésen. Természetes, hogy Björn Hindriksson legközelebbi rokonai szeretnének legelől menni a temetési menetben, de ottan akkor neki kellene teljes joggal helyet csinálni, mivel ő a császár.

Azok nem tudhatták, hogy ő nem veszi olyan pontosan az ilyesmit, amire mások oly sokat adnak. Ő mégis csak az marad, aki. Sohasem jutott eszébe, hogy elrontsa azoknak a kedvét, akik első helyen akarnak ülni a vendégségeken.

Hogy most se legyen valami harag, nem ment el a gyászházhoz reggel, hanem elsétált egyenesen a templomhoz. Hanem mikor harangozni kezdtek és a menet rendezkedni kezdett a templom előtt, előlépett és beállott a rokonok sorába.

Azok egy kicsit csodálkozva néztek rá, mikor megjelent, de már azt megszokta, hogy az emberek mindig csodálkoznak az ő leereszkedése felett. Ilyesmit csak nyugodtan kell venni. Bizonyára a menet élére akarták állítani, de már nem volt erre idő, mert lassan megindultak a temető felé.

Midőn a temetésnek vége volt, visszament a gyászolókkal és velük együtt leült a templom alsó padjai közé, azok megint csodálkozva néztek rá. De nem szólhattak semmit, hogy az ő kedvükért otthagya az ő előkelő helyét a karzaton. Így nem is mentegetődzhettek, mert már belekezdtek az első zsoltár éneklésébe.

Az istentisztelet után, midőn a kocsik előálltak a templomtéren, ő is felült az egyik szekérre, amelyen a koporsót hozták a templomig. A szekér most üresen ment volna vissza és így tudta, hogy senkinek sem foglalta el a helyét. Björn Hindriksson veje és leánya egy párszor elmentek mellette és ránéztek, amint ott ült. Talán a miatt aggodalmaskodtak, hogy nem kínálhatták meg üléssel az első kocsik valamelyikén, de azt már nem akarta, hogy miatta most újból rendezkedjenek. Ő mégis csak az maradt, aki volt.

Mikor a templomból elindultak, önkénytelenül eszébe jutott, mikor először ment Klára-Csillával, hogy meglátogassa a gazdag rokonokat. Bizony most minden megfordult, meg bizony. Ki az most, aki hatalmas és tekintélyes? Ki az most, aki megtiszteli azokat, akiket meglátogat?

Amint a vendégek a gyászházhoz megérkeztek, annak rendjén-módján bevezették őket a földszinti nagyszobába, ahol levetették a felsőruhájukat. Azután az egyik szomszéd család tagjai, akik átvették a házigazda szerepét Björn Hindriksson házában, odaléptek az előkelő vendégekhez és megkérték, hogy menjenek fel az emeletre, ahol már meg volt terítve az ebédhez.

Nem volt olyan könnyű dolog kiválogatni azokat, akik felmenjenek, mert ilyen nagy temetéskor nem kaphattak valamennyien helyet az ebédlőasztalnál, hanem több ízben kellett új terítést csinálni. Sokan voltak azonban, akik sértésnek vették volna, ha nem az első ebédhez hívják meg őket és ezt sohasem feledték volna el.

Ami pedig magát a «császárt» illeti, az sok tekintetben nagyon is engedékeny volt, hanem ahhoz már mégis ragaszkodnia kellett, hogy az elsőekkel üljön az asztalhoz. Különben azt hinnék az emberek, hogy nem is tudja, hogy neki joga van mindenkit megelőzni.

De hát evvel nem is lett volna baj, bár senki sem szólította fel, hogy menjen fel az emeletre a többiekkel. Az világos, hogy neki a pappal meg az uraságokkal kell együtt ebédelnie, ezért nem is nyugtalankodott.

Csöndesen és egyedül üldögélt az egyik padon, mert itt senki sem akart a császárné felől kérdezősködni. Mégis egy kicsit kedvetlen volt. Mikor elindult hazulról, azt mondta neki Katalin asszony, hogy jobb, ha nem megy erre a temetésre, mert az ottani háznép nagyon dölyfös és nem hajol meg sem a király, sem a császár előtt. Most úgy látszik, hogy igaza lesz. Azok a parasztgazdák, akiknek családja ugyanazt a tanyát bírja, mióta talán a világ fennáll, azok dölyfösebbek, mint a többi nagy urak.

Nem ment azért olyan gyorsan mindazokat összegyűjteni, akiknek az első ebédnél lett volna a helyük. A házigazda és a házigazdáné sorban jártak, hogy kikeressék a legméltóbbakat, de hozzá egyik sem jött. Mellette néhány fehércseléd ült, akik úgy sem hitték, hogy már most felszólítják őket, azért nyugodtan beszélgettek. Arról beszéltek, hogy milyen jó volt, hogy Linnart Björnsson, Björn Hindriksson fia, még idejében hazaérkezhetett és így kibékülhetett az apjával.

Tulajdonképpen nem is volt valami harag közöttük, de ez úgy történt, hogy harminc évvel ezelőtt, amikor Linnart még csak húsz és egynéhány éves volt, megkérdezte az öreget, hogy nem adná-e át neki a tanyát vagy nem tudná-e valahogy úgy elrendezni, hogy Linnart saját gazdája lehessen. Az öreg Björn azonban nem-et mondott úgy az egyik, mint a másik kérésre. Az ő kívánsága az volt, hogy a fia továbbra is a tanyán maradjon, mint azelőtt és csak akkor vegye át azt, ha az öreg lehunyja a szemét.

- Nem, - mondta ekkor a fiú, - nem maradok itthon, hogy az apámnak a bérese legyek továbbra is. Inkább kimegyek a nagyvilágba és a magam gazdája leszek, mert nekem is éppen olyanak kell lenni, mint kendnek, különben vége köztünk a jó viszonynak.

- Annak akkor is vége lesz, ha te a magad útjára indulsz, - felelte az öreg Björn Hindriksson.

Azután a fiú felment Duvsjötől északra az erdőbe és ottan a vadonban földet irtott és tanyát épített. Az ő otthona a broi kerülethez tartozott és sohasem mutatkozott Svartsjöben. Harminc évig nem látták a szülei, de nyolc nappal ezelőtt hazajött, éppen mikor az öreg Björn haldoklott.

Jan egészen megörült ennek. Ez jó újság volt. A mult vasárnap, mikor Katalin asszony hazajött a templomból, elujtásgolta, hogy nemsokára vége Björn Hindrikssonnak. Jan rögtön azt kérdezte, hogy mi van a fiával, vajon tudósították-e? Bizony ez nem történt meg. Katalin asszony hallotta, hogy Björn Hindriksson felesége ugyan könyörgött, hogy hadd küldhessen valakit hozzá, de az öreg szigorúan megtiltotta neki. Azt mondta állítólag, hogy nyugalmat akar a halálos ágyán.

Jan azonban nem tudott ebbe belenyugodni. Mindig csak Linnart Björnssonra gondolt, aki ott van fent az erdőben és nem tud semmiről. Erre elhatározta, hogy az öreg Björn akarata ellenére hírt visz fel a fiának.

Eddig nem hallott semmit, hogy hogyan is sikerült, csak most a temetés napján. Annyira oda figyelt, hogy mit beszél a két fehércseléd, hogy egészen megfeledkezett az első találásról.

Bizony, mikor a fia hazajött, egyszerre megszélidültek egymás iránt, úgy az apa, mint a fiú is. Az öreg nevetett és a fia ruhájára nézett.

- A hétköznapi ruhádban jöttél, - mondta.

- Bizony az ünneplőmet is felvehettem volna, mert ma vasárnap van, - felelte Linnart Björnsson, - de hát az egész nyáron át olyan nagy esőzés volt odafent, hogy vasárnap délután egy kis zabot szerettem volna behordani. Egy kocsival fel is raktam, de azt otthagytam a mezőn, mikor a hír jött. Azonnal nekiindultam és így nem volt időm ruhát váltani.

- Ki volt, aki hírt adott neked? - kérdezte az apa egy kis idő múlva.

- Sohasem láttam azt az embert azelőtt, - felelte a fiú. - Nem is jutott eszembe, hogy megkérdezzem, kicsoda. Inkább valami szegény koldusnak látszott.

- Ezt az embert keresd fel és köszönd meg neki az én nevemben, - mondta az öreg Björn nyomatékosan. - Tiszteld meg őt, ha találkozol vele, mert ez az ember jószívvel volt irányunkban.

Azután jóban voltak egymással, míg a vég be nem következett. Annyira örültek mind a ketten a kibékülésnek, úgy hogy a halál örömet és nem fájdalmat okozott.

Jan összerázkódott, mikor meghallotta, hogy Linnart Björnsson koldusnak nevezte. Megértette ugyan, hogy ez azért lehetett, mert sem a süvege, sem a császárbotja nem volt vele ott fent a vadonban.

Ez azután visszavezette gondolatait a mostani nagy gondjához. Bizonyára eleget várt már. Már fel kellett volna szólítani, hogy ne legyen későn. Valahogy nincsen rendjén ez a dolog.

Felállott és nyugodtan átment a nagyszobán, ki az előszobába, azután fel a lépcsőn és benyitotta az ajtót az emeleti nagy ebédlőbe.

Rögtön észrevette, hogy az ebédet már megkezdték. A nagy patkóalakú asztalt sűrűn körülülték a vendégek és már az első tál ételt végig kínálták. Úgy látszik, hogy nem az volt a szándékuk, hogy ő is az első vendégcsoporttal, a legelőkelőbbekkel egyék együtt. Ott ült a lelkész, a tanító, ott a hadnagy Lövdalából a feleségével, ott ültek valamennyien, akiknek ott volt a helyük, egyedül ő nem.

Az egyik fiatal leány, aki az ételt hordta, odament Janhoz, amint az belépett az ajtón.

- Mit akar itten, Jan, - kérdezte csendesen. - Menjen kend csak le addig!

- De, tisztelt ételhordónő! - mondta Jan. - János császárnak Portugáliából mégis csak az első között a helye.

- Csend legyen, Jan! - mondta a leány. - Ma igazán nincsen itt a helye, hogy ilyen bolondságokkal hozakodik elő. Menjen csak le és majd kend is kap ebédet, ha eljön az ideje!

Az már úgy volt, hogy Jan nagy tiszteletben tartotta ezt a házat, jobban, mint valamennyi mást a környéken. Azért nagy súlyt helyezett volna arra, hogy itt úgy fogadják, amint az illik. Olyan bátortalanság szállta meg egyszeriben, amint ott állt süvegével a kezében az ajtó mellett. Úgy érezte, mintha az egész császári méltósága kezdene lemállani róla.

De éppen ebben a nagy zavarában meghallotta, amint Linnart Björnsson az asztalnál ülve hirtelen felkiáltott.

- Ott van az az ember, aki a múlt vasárnap hozzám jött fel a hírrel, hogy beteg az apám! - mondta.

- Mit mondasz? - kérdezte az anyja. - Biztos vagy ebben? -

- Persze, nem lehet más. Ma már láttam egyszer, de nem ismertem fel, mert olyan furcsa süveg volt a fején. De most már látom, hogy csak ő lehet az.

- Igen, ha ő az, akkor nem szabad neki ott állni az ajtónál, mint egy koldusnak, - mondta az öreg gazdáné. - Hadd csináljunk csak egy kis helyet neki itt az asztalnál. Köszönettel és tisztelettel tartozunk neki, mert ő volt az, aki megkönnyítette az öreg Björn haldoklását és nekem megszerezte az egyetlen vigasztalást, ami megkönnyíthette bánatomat egy olyan ember elvesztése miatt, mint amilyen a férjem volt.

Így azután lett is hely, pedig már eléggé szorosan ültek. Jant beültették a patkóasztal közepébe szemben a lelkéssel. Jobb helyet alig kaphatott volna.

Eleinte zavarban volt, mert nem tudta megérteni, hogy miért is csináltak olyan nagy dolgot abból, hogy néhány mérföldet gyalogolt az erdőn át, hogy hírt vigyen Linnart Björnssonnak. De azután belátta, hogy is függ össze az egész. Természetes, hogy a császárt akarták megtisztelni benne. Talán azért volt, hogy így csinálták, hogy senki se érezze magát mellőzöttnek.

Más magyarázatát csak nem találta meg a dolognak. Hiszen ő mindig jó, szolgálatkész és szerény volt, bizony az volt ő egész életén át, de soha sem tisztelték vagy becsülték meg e miatt különösképen.

A HALDOKLÓ SZÍV.

Midőn Boraeus mérnök mindennapi sétáját tette meg a hajóállomásig, nem kerülhette el a figyelmét, hogy milyen nagy gyülekezet van most mindig a skrolyckai emberke körül. Most már nem kellett egyedül üldögelnie és csendes álmodozással elűzni szomorúságát, mint a tavaly nyáron. Most már valahányan, akik a gőzhajóra várakoztak, hozzámentek, hogy meghallják, hogyan is lesz majd a császárné megérkezése, különösen a partraszállása a borgi kikötőben. Valahányszor Boraeus mérnök arra ment, hallotta, hogy aranykoronáról beszélt, amit a császárné fog a fején viselni és aranyvirágokról, melyekkel a fákat és a bokrokat teleszórják, amint ő a partra lép.

Úgy október közepe táján, körülbelül három hónapra rá, hogy Jan először mondta el éppen a borgi kikötőhídnál a nagy hírt Klára-Csilla felmagasztosulásáról, észrevette a mérnök, hogy szokatlanul sokan gyűltek köréje. A mérnök eleinte csak el akart menni mellette, röviden köszönve, mint máskor, de hirtelen meggondolta és megállott, hogy megtudja, mi történt.

Eleinte nem vett észre semmi különös dolgot. Jan ott ült a kövön, mint ahogy azt szokta méltóságteljes és komoly arccal. Mellette egy magas asszony személy ült, aki olyan gyorsan hadart, hogy szinte a szavak fröcsköltek a szájából. Rázogatta a fejét, a szemével hunyorgatott és testével előrehajolt olyannyira, hogy az arca majdnem a földet érintette, mikor végre végére ért annak, amit mondani akart.

Boraeus mérnök azonnal felismerte Balgo-Ingborgot, de eleinte nem értette meg, hogy mit is beszél. Végre is megkérdezte a körülállók egyikét, hogy miről van szó.

- Arra akarja kérni, hogy csinálja ki neki, hogy ő is elmehessen a császárnéval Portugáliába, mikor az majd visszautazik, - világosította fel ez a mérnököt. - Már jó ideje könyörög neki, de ő csak nem akar ígéretet tenni.

Most már nem volt nehéz a mérnöknek követni a beszélgetést, de nem volt nagy öröme benne. Homlokán a ráncok elmélyedtek és kivörösödtek, mialatt hallgatta.

Ott ült az egyetlen a világon, aki Janon kívül hitt Portugália nagyszerűségében és most nem engedik, hogy oda utazzék. A szegény öreg tudta, hogy abban az országban nincsen éhség, nincsen szegénység, nincsenek durva emberek, akik kigúnyolják a szerencsétleneket, nincsenek gyermekek, akik utána szaladnak a messzi útról egyedül vándorlónak. Ott örök béke és mindig bő esztendő van, és odavágyott ő ennek a kegyetlen életnek minden nyomorúságából. Könnyörgött, sírt, megpróbálta minden rábeszélőképességét, de mindig csak nem-et, nem-et kapott válaszul.

És az, aki siket maradt minden könnyörgése előtt, az maga is vágyódásban és gyászban töltötte az utóbbi éveket. Talán néhány hónappal ezelőtt aligha mondott volna nem-et, mikor még a szíve életben volt, de most a nagy sikerek hatása alatt egészen megkövesült.

A külseje is nagyon megváltozott. Az arca megkövéredett, tokája lett és sűrű fekete bajusz nőtt ki a felső ajka felett. A szemei kidüledtek és mereven néztek előre. Igen, a mérnök úgy vette észre, mintha az orra is megnőtt és nemesebb formát kapott volna. A haja azonban egészen kihullott és egy szál sem látszott ki a bőrsüveg alól.

A mérnök a nyár óta, mikor először állt vele szóba, állandóan szemmel kísérte. Most már nem is a régi vágyódása űzte le Jant mindennap a hajóállomáshoz. Most már alig nézett a gőzhajóra. Csak azért jött ide, hogy találkozzék az emberekkel, akik ráhagyják a bolondságait, császárnak szólítgatják, csak azért, hogy énekelni hallják és hogy elmesélje nekik képzelődéseit.

De hát nincs ezen mit mérgelődni. Az ember tisztára bolond volt. De talán ez az örültség még sem ragadta volna annyira hatalmába, mint mostan? Eszébe ötlött a mérnöknek, hogyha rögtön energikusan és kegyetlenül kiábrándították volna őt ebből a «császárhitből», akkor meg lehetett volna menteni.

A mérnök még egyszer vizsgáló szemmel nézett végig Janon. Méltóságteljesen szánakozó volt, de azért hajthatatlan maradt.

Abba a gyönyörű országba ugyanis csakis finom princek és generálisok, csakis pompás ruhájú uraságok mehetnek be. Bizony Balgo-Ingborg hogyan is lehetett volna ezek között gyapjúkendőjével és otthonkötött kabátjában. De hát édes Istenem! A mérnök úgy gondolta....

Úgy látszott, hogy szeretne Jannak egy jól megérdemlett leckét adni, de azután csak felrántotta a vállát. Ő nem volt az az ember, ki ilyesmihez értett, csak nagyobbra növelte volna a bajt.

Csendesen eltávozott tehát a gyülekezettől és lement a hídra, ahonnan már látszott a gőzhajó, amint feltűnt a földnyelv mögül.

A RANGFOSZTÁS.

Jóval azelőtt történt, mielőtt Lars Gunnarsson feleségül vette volna Erik gazda leányát Annát, hogy egyszer betévedt egy árverésre.

Szegény emberek rendezték az árverést és bizony nem olyan holmik voltak, melyek csalogathatták volna a vevőket, miért is nagyon rosszul ment az egész árverés. Pedig jobbat reméltek, mert Jöns Kisterudból volt a kikiáltó és az olyan tréfás ember volt, hogy sokan csak azért mentek el az árverésre, hogy őt hallgassák. Bár Jöns most is előjött a szokott mókáival, mégsem tudta nekilendíteni a vevőkedvet. Végre is nem tudott mást csinálni, mint egyszerűen letette a kalapácsot és azt mondta, hogy berekedt és nem tud kikiáltani.

- A képviselő úr küldjön ide fel más valakit, hogy kikiáltson, - mondta Karl Karlsson képviselőhöz, aki az egész árverést vezette. - Én már rekedtre kiabáltam magam ezekért a cseréptányérokért, úgy hogy most haza megyek és lefekszem, mert három hétnél előbb alig fogok tudni kiadni egy tisztességes hangot.

Nehéz dolog volt a képviselőnek, hogy nem volt kikiáltó, pedig még a legtöbb tárgy ott hevert eladatlanul. Meg is próbálta rábeszélni Jönsöt, hogy csak folytassa, de az nem engedett. Nem akarta jó hírét kockára tenni azzal, hogy rossz árverést csinált és egyszerre olyan rekedt lett, hogy még egy szót sem tudott suttogni, hanem csak hápogott.

- Hát nincsen senki itten, aki addig kikiálthatna, míg Jöns egy kicsit kipihen magát? - kérdezte a képviselő.

Körülnézett az összegyűlteken abban a reményben, hogy talál segítséget, midőn Lars Gunnarsson előre tülekedett és azt mondta, hogy ő majd megpróbálja. Akkor még olyan fiatal legény volt, hogy Karl Karlsson csak kinevette és azt mondta neki, hogy nincsen szüksége olyan gyerekekre, akik még talán írni meg olvasni sem tudnak. Erre Lars azt felelte, hogy ő már a katonaságot is kiszolgált és olyan nagyon kérte, hogy csak adják oda neki a kalapácsot, hogy a képviselő végre is engedett.

- No csak rajta, megpróbálhatod egy darabig, - mondta. - Rosszabbul úgy sem mehet, mint ahogy eddig ment.

Lars erre elfoglalta Jönsnek a helyét, kezébe vett egy ócska vajköpülőt, hogy kikiáltsa, de hirtelen meggondolta magát és csak közelebből nézegette. Azután felemelte, megfordította, megkopogtat a a fenekét, az oldalát és csodálkozó arcot vágott, hogy nincsen a legkisebb hibája sem, aztán sírángozó hangon kikiáltotta az árát, mintha sajnálná eladni ezt az értékes dolgot.

A maga részéről úgy tett, mintha legszívesebben látta volna, ha senki sem kínál érte valamit. Azt hitte, hogy jobb lesz a tulajdonosnak, ha senki sem veszi észre, milyen kitűnő ez a köpülő és így megtarthatja.

Amikor aztán az egyik kínálat jött a másik után, észre lehetett venni, hogy ez mennyire rosszul esik neki. Az még csak megjárta, mikor alacsony árakat mondtak, azokra alig kellett figyelnie, de mikor fokról-fokra emelkedtek, akkor látszott, hogy milyen bánatos lett az arca. Nagy áldozat volt tőle a végén, mikor le kellett ütni harmadszorra az ócska penészes köpülőt.

Ezután sor került a vizes vödörökre, a teknőkre és a dézsákra. Lars Gunnarsson valamelyest engedékenyebb volt az öreg holmikkal szemben, ezeket minden nagyobb sóhajtás nélkül árverezte el. De az újabb dolgokat már alig akarta kikiáltani.

- Ezek nagyon is jók még, - mondta a gazdájuknak. - Hiszen ezeket alig használta kend még, úgy hogy mint újakat adhatja el a vásáron.

Az árverező közönség maga sem tudta, hogy történt, hogy egyszerre csak mind hevesebben és hevesebben kezdtek ígéretet, Lars Gunnarsson meg mindinkább kétségbeesett arcot vágott, hogy mindenki láthatta, hogy nem tetszik neki ez a nagy kínálat. De lassankint belátták, hogy amit kikiált, annak meg is van a maga becsé. Eszükbe jutott, hogy erre is meg arra is szükségük van a háznál. Itt igazán jó vásárt lehetett csinálni és most már nemcsak tréfából vettek, mint mikor Jöns volt a kikiáltó.

Ezután a remekelés után mindig Lars Gunnarssont hívták meg kikiáltónak. Az igaz, hogy nem volt többé olyan mulatságos az árverés, mióta ő kezelte a kalapácsot, de senki sem tudta olyan ügyesen felébreszteni az emberek vágyódását, hogy megvegyenek valami ócska haszonlatanságot és senki sem tudta olyan furfangosan egymás ellen uszítani az öreg parasztokat,

hogy felferjék az árát olyasminek, amire éppen nem volt szükségük, csak éppen azért, hogy megmutassák, hogy van módjuk benne.

Lars Gunnarsson el is adott mindent azokon az árveréseken, ahol ő volt a kikiáltó. Csak egyszer ment neki rosszul, mikor Sven Östberg hagyatékát árverezte Bergvikben. Szép berendezés volt, sok nép is gyűlt egybe és bár már ősze hajlott az idő, mégis meleg derült nap volt, úgy hogy az árverést az udvaron rendezhették, mégis csak nem akart nekilendülni az eladás. Lars sehogy sem tudta rávenni a népséget, hogy érdeklődjenek vagy legalább ráigérjenek. Úgy látszott, hogy ő is úgy fog járni, mint Jöns Kisterudból azon a bizonyos napon, mikor Lars átvette tőle a kalapácsot.

Lars Gunnarssonnak azonban semmi kedve sem volt hozzá, hogy másnak engedje át ezt a tisztséget, azért szerette volna kitalálni, hogy mi is az, ami közönség figyelmét eltereli, hogy senki sem érdeklődik az árverés iránt. Hamarosan rá is jött a dolog nyitjára.

Lars egy asztalon állott, hogy jobban láthassák, amit eladásra kínál és innen könnyű volt neki meglátnia, hogy az újdonsült császár, aki a fallai kis kunyhóban lakott és egész életén át odajárt napszámba, ott sétál a tömeg között. Lars jól látta, amint jobbra-balra köszönet méltóságteljes mosolygással és mutogatja az embereknek a díszes ezüstgombos botját és a papirrendjeleket. Egy egész csapat gyerkőc volt mindenütt a sarkában, amerre csak lépett és az öregek sem resteltek, hogy néhány szót váltsanak vele. Így hát nem lehetett azon csodálkozni, ha az árverés rosszul ment, mikor ilyen nagy uraság volt jelen, aki magára terelte a közönség figyelmét.

Lars eleinte nem szakította félbe az árverést. Csak éppen hogy szemmel kísérte Jant, míg az lassanként utat nyitott magának az első sorba, közel az árverezőkhöz. Nem kellett attól félni, hogy portugáliai János a háttérben húzódik meg. Kezet fogott sorban mindenkivel, akit ismert és néhány szíves szót mondott, azután tovább ment, úgyhogy hamarosan bent volt a benső körben.

Ebben a pillanatban, midőn idáig eljutott, Lars Gunnarsson hirtelen leugrott az asztalról, egyenesen nekirohant, elvette a kezéből a botját, lerántotta fejéről a süveget és azzal ismét az asztalon termett, mielőtt Jannak eszébe jutott volna védekezni.

Jan hangosan felkiáltott és fel akart ugrani az asztalra, hogy visszaszerezze az elrabolt kincseket, de Lars megsuhogtatta a botot, úgyhogy kénytelen volt visszahúzódni. Ugyanakkor zúgolódás támadt a tömegben, de Lars azért nem ijedt meg.

- Értem, hogy csodálkoznak, hogy így viselkedem, - kiáltotta hatalmas árverelő hangján, melyet meghallottak az egész udvarban. - De ez a sapka meg ez a bot a fallai tanyához tartozik. Az apósomé, Erik gazdáé volt, ő pedig az öreg gazdától örökölte, aki a tanyát előtte vezette. Ezeket a dolgokat mindig nagy becsületben tartották otthon és én nem tűrhetem, hogy egy bolond hordja most azokat. Nem tudom, hogyan kerültek ezek az ő birtokába, de azt mondhatom, hogy az többé nem fog megadni, hogy ő díszítse fel magát olyasmikkel, ami a miénk.

Jan hirtelen megnyugodott és mialatt Lars a beszédét tartotta, keresztbe font karokkal a mellén állt és olyan arckifejezéssel, mely azt mutatta, hogy közömbös előtte, amit az fecseg. Alig hogy Lars elhallgatott, odafordult a jelenlevőkhöz és szelíd kézlegyintéssel azt mondta:

- Na, kedves udvarmestereim, legyetek szívesek és szerezzétek vissza a tulajdonomat.

De senki sem mozdult meg, hogy segítségére legyen. Sőt többen egyenesen a szemébe kacagtak. Most valamennyien Larshoz pártoltak át.

Mégis akadt egy, aki azt gondolta, hogy kár a szegényért. Az egyik asszony azt kiáltotta oda Larsnak:

- Ugyan Lars, add vissza neki a császári ékességeket! Hiszen te úgy sem használhatod többé sem a süveget, sem a botot.

- Majd adok neki egy sapkát az enyéim közül, csak menjek haza, - mondta Lars, - de szavamra mondom, hogy nem engedem meg, hogy tovább is ezekkel az öröklött tárgyakkal járkáljon és azokat nevetségessé tegye.

A népség hangosan felkacagott ezekre a szavakra, Jan pedig annyira zavarba jött, hogy megmoccanni sem mert, csak tévován tekintgetett körös-körül. Egyikről a másikra nézett és csak nem tudott felocsudni a csodálkozásából. Istenem, istenem! Hát egy sincsen azok közül, akik azelőtt hódoltak neki, akik ünnepelték, hogy most a szükség percében segítségére sietne? De azok csak mozdulatlanul álltak. Látta, hogy ő semmit sem jelent számukra és hogy azok semmit sem akarnak érte tenni. Annyira megijedt, hogy az egész császári méltóság lehullott róla és olyan gyermekhez hasonlított leginkább, aki sírásba akar kitörni, mert elvették a játékait.

Lars Gunnarsson azonban az elárverezendő tárgyak felé fordult, melyek ott heverték egy halomban mellette és folytatni akarta az árverést. Erre Jan megpróbálta, hogy egyedül segítsen magán. Síránkozva ment az asztal felé, de mikor egészen odaért, hol Lars állott, hirtelen lehajolt és megpróbálta azt a maga erejével feldönteni.

De Lars sem hagyta magát meglepni. A császárbottal suhintott egyet és olyan csapást mért Jan hátára, hogy az kénytelen volt visszahúzódn.

- Nem úgy megy az, te, - mondta Lars, - már ezeket csak megtartom magamnak. Azt hiszem már elég időt fecsértél el erre a császárkodásra. Menj csak haza mostan és kezd meg a napszámot. Ilyen népségnek mint te vagy, nincs semmi keresni valója az árveréseken.

Úgy látszott, hogy Jannak nincsen nagy kedve, hogy engedelmeskedjék, de Lars erre ismét megsuhintotta a botot. Most már nem kellett többet mondani Portugália császárijának, mert hirtelen hátat fordított és elmenekült.

Senki sem fordult utána, senki sem szólt hozzá egy vigasztaló szót, senki sem hívta vissza. Bizony a legtöbben hangosan kinevették, mikor ilyen csúfosan elveszítette egész méltóságát.

De ez nem volt teljesen Lars Gunnarsson ínyére. Ő azt akarta, hogy az ő árverésein olyan csend legyen, mint akár az istentiszteleten.

- Azt hiszem, hogy sokkal jobb komolyan beszélni Jannal, mint kinevetni, - mondta. - Nagyon sokan vannak, akik belemennek az ő bolondságaiba és császárnak szólítgatják, pedig ezzel csak ellene cselekesznek. Jobb egyszerűen megértetni vele, hogy kicsoda, még akkor is, ha az nem éppen kellemes. Én már elég ideje voltam a gazdája és így azt gondolom, hogy az én kötelességem, hogy ismét munkára szorítsam. Különben csak a község terhére lesz.

Ezután igazán nagyszerű árverést tartott Lars sűrű ráigérésekkel és magas árakkal. És megelégedettsége még fokozódott, mikor hazajövelekor másnap meghallotta, hogy Jan felvette a hétköznapi ruháját és hozzálátott a gyökérirtáshoz.

- Most már aztán soha többé ne emlékeztessük a bolondságára, - mondta Lars Gunnarsson, - talán akkor ismét visszakapja a józan eszt. Úgy sem volt az sohasem olyan nagy, hogy ne lenne az egészre szüksége.

A KIKÉRDEZÉS.

Semminek sem örült Lars Gunnarsson jobban, mint annak az ötletének, hogy elvette Jantól a botot és a bőrsüveget. Úgy látszott tényleg, hogy egyszersmind a bolondságát is elvette tőle.

Néhány hét múlva a bergviki árverés után, papkikérdezés volt Fallában. Az emberek mind odagyülekeztek az egész vidékről és így a skrolyckaiak is megjelentek. Lám, meg sem látszott Janon, hogy nincsen rendben egészen az esze.

Valamennyi padot és széket, ami csak Fallában akadt, mind a földszinti nagy terembe hordták. Itt foglaltak helyet azután sűrű rendben valamennyien, köztük Jan is, de a nélkül, hogy talán jobb helyre tolakodott volna, mint amilyent éppen kapott. Lars az egész idő alatt szemmel kísérte és meg kellett adni, hogy a bolondsága igazán elmúlt. Jan éppen úgy viselkedett, mint a többiek.

Nagyon csendes volt és akik köszöntették, nem kaptak más választ, csak egy bólintást, de talán azért is, mert nem akarta a kikérdezés komolyságát megzavarni.

Mielőtt a kikérdezés megkezdődött volna, minden jelenlevőnek a nevét feljegyezték és mikor a lelkész Jan Andersson nevét kiáltotta, Jan habozás nélkül válaszolt, mintha «János Portugália császára» sohasem létezett volna.

A lelkész a szoba felső részén ült, előtte a hatalmas anyakönyv. Mellette Lars Gunnarsson ült, aki segített neki megmondani, hogy kik költöztek el az utolsó évben a kerületből, kik haltak meg és kik házasodtak meg.

Mikor Jan olyan helyesen és röviden válaszolt, észrevették a többiek, hogy a lelkész Larshoz fordult és halk hangon kérdezett tőle valamit.

- Nem volt az olyan veszedelmes, mint ahogy látszott, - felelte Lars. - Én alaposan kigyógyítottam. Most naponta rendszeren jár napszámba Fallába, éppen mint azelőtt.

Lars nem halkította meg a hangját úgy, mint a lelkész. Így valamennyien megértették, hogy kiről beszél és sokan Jan felé néztek, de ő olyan nyugodtan ült, mintha semmit sem hallott volna.

Azután mikor megkezdődött a kikérdezés, úgy esett, hogy a lelkész felszólított egyet a reszkető gyerekek közül, akiket a vallásból akart megvizsgálni, hogy mondja el a negyedik parancsolatot.

Nem volt éppen véletlen, hogy a lelkész ezt a parancsolatot választotta ki ezen az estén. Amidőn ott ült a tágas és bizodalmas öreg nagy szobában a falhoz épített padokkal és régi-módi berendezéssel, mely és ahova csak nézett, minden csak a jólétről tanuskodott, önkénytelenül eszébe jutott, hogy milyen jól megy a dolga azoknak, akik nemzetségről-nemzetségre összetartanak, akik hagyják, hogy az öregek vezessenek, amíg csak bírják és tisztelik és becsülik őket, ameddig csak életben maradnak.

Éppen ki akarta fejteni az isteni megnyilatkozást azok iránt, akik tisztelik szülőiket, midőn Jan hirtelen felállott a helyéből.

- Valaki kint áll az ajtónál és nem mer bejönni, - mondta.

- Nézzen csak utána kend Börje, aki legközelebb ül az ajtóhoz! - kérte meg a lelkész.

Börje felállott, kinyitotta az ajtót és kinézett az udvarra.

- Nem, nem látok senkit sem, - mondta. - Jan bizonyára rosszul hallotta.

A kikérdezést tovább folytatták. A lelkész megmagyarázta, hogy ez a parancsolat nem is annyira parancs, mint inkább jótanács, amit mindnyájunknak követni kell, ha azt akarjuk, hogy jól menjen sorunk itt a földön. Ő még fiatal, mondta a lelkész, de máris eleget látott és tapasztalt és így tanuságot tehet arról, hogy a szülők iránti tiszteletlenség, a negyedik parancsolatnak a megszegése okozta a legtöbb boldogtalanságot sok ember életében.

Mialatt a lelkész beszélt, Jan folyton az ajtó felé nézegetett. Közben Katalin asszony felé integetett, aki az egyik pad szélén ült és így könnyebben juthatott el az ajtóig, hogy menjen csak és nyissa ki. Katalin asszony jó darabig csendben ült, de végül ő sem akart ellenkezni Jannal, különösen most az utóbbi napokban, azért engedelmeskedett. De amint kinyitotta az ajtót, ő sem látott senkit sem a pitvarban, éppen úgy, mint Börje. Nemet intett a fejével Jan felé és aztán visszaült a helyére.

A lelkészt nem zavarta meg Katalin asszony járkálása. A fiatalok örömeire egészen meglepedezett arról, hogy kérdéseket adjon fel, hanem e helyett kifejtette szép gondolatait, melyek épp az eszébe jutottak.

- Gondoljátok csak meg, - mondta, - milyen szépen is van az elrendezve a mi derék öregeinkkel, akik nálunk üldögélnek otthonunkban! Nem öröm az nekünk, hogy támogathatjuk azokat, akik felneveltek minket, nem öröm az, hogy megkönnyíthetjük azoknak az életét, akik talán fáztak és koplaltak csak azért, hogy nekünk kenyeret adjanak? Azért nagy tisztesség egy fiatal párra, ha az öreg apjuk vagy az anyjuk ott üldögélhet nyugodtan, boldogan...

Alig mondta ki a lelkész ezeket a szavakat, mikor halk zokogás hallatszott a szoba egyik sarkából. Lars Gunnarsson, aki eddig ájtatosan lehajtott fővel ült, most hirtelen felállott. Átment a szobán, karonfogta az anyósát és odavezette az asztalhoz, ahol a lelkész ült. Itt átengedte neki a maga helyét, míg ő a háta mögé állott és úgy nézett rá. Azután intett a feleségének, erre ő is odajött és a másik oldalra állott. Nagyon szép jelenet volt ez. Mindnyájan megértették, hogy Lars meg akarja mutatni, hogy náluk igazán úgy van minden, amint annak a lelkész szavai szerint lennie is kell.

A lelkész tényleg annyira felvidámult, mikor az asszonyra és a gyermekeire nézett. Csak az nyugtalanította, hogy az öregasszony még mindig sírt, szinte majd megszakadt a zokogásban. Még eddig sohasem tudta ennyire meghatni a hiveit.

- Bizony, - folytatta a lelkész, - nem is olyan nehéz megtartani a negyedik parancsolatot, míg a fiatalok a szülők vezetése alatt vannak, de azután már nem megy olyan könnyen. Mikor már felnőttünk és nagykorúak lettünk, akkor azt gondoljuk, hogy mi is vagyunk olyan okosak...

Itt megint megzavarta a lelkészt Jan. Nagy nehezen odafurakodott az ajtóig és kinyitotta.

Úgy látszik Jannak jobb szerencséje volt, mint a többieknek, mert hallották, amint odaszólt valakinek, aki kint állt a pitvarban, hogy jónapot.

Mindnyájan az ajtó felé néztek, mert szerették volna megtudni, hogy kicsoda az, aki a kikérdezés egész ideje alatt kint állott és nem mert bejönni. Hallották, hogy Jan kérte és nógatta, látták, amint tágra nyitotta az ajtót, de az, aki kint állott, még most is szabadkozott. Végre Jan becsukta maga után az ajtót és csak egyedül jött vissza a szobába. De nem ment vissza a régi helyére, hanem előre furakodott, ahol a lelkész ült.

- No Jan, - mondta a lelkész kissé türelmetlenül, - megtudjuk végre, hogy ki volt az, aki az egész este zavart minket?

- Az öreg gazda volt, aki kint állott, - jelentette ki Jan, a nélkül, hogy a legkisebb mértékben is fel lett volna izgulva azon, amit mondott. - Nem akart bejönni, de megkért, hogy adjam át az üzenetét Larsnak, hogy vigyázzon magára szent János nap után következő vasárnapon.

Az első pillanatban nem sokan voltak, akik megértették ezeket a szavakat. Azok, akik a hátsó padokban ültek, nem hallották egészen jól, de észrevehették abból, ahogy a lelkész összerázkódott, hogy Jan valami retteneteset mondott. Felugrottak a helyükből és előre tolongtak és jobbra-balra kérdezték, hogy az Istenért, kitől adott át Jan üdvözlést.

- De Jan! - szólt rá szigorú hangon a lelkész. - Tudod, hogy mit beszélsz?

- Hogyne tudnám, - mondta Jan és erősítgetve intett a fejével a lelkész felé. - Hiszen tisztán hallottam az egész idő alatt odakint. Kértem, hogy jöjjön be, de nem akart, hanem csak arra kért, hogy adjam át az üzenetét a vejének, azzal elment. Mondd meg neki, így szólt, hogy én nem akarok neki semmi rosszat azért, hogy ott hagyott feküdni nyomorultul a hóban és hogy a segítség nem jött idejében! De a negyedik parancsolat szigorú parancsolat. Azt üzenem neki, hogy a legjobb, ha megbánja vétkeit és bevallja! Lesz elég ideje szent János nap utáni vasárnapig.

Jan olyan értelmesen beszélt és a különös üzenetet annyira szavahihetően mondta el, hogy úgy a lelkész, mint a többiek is egy pár pillanattig komolyan azt hitték, hogy Erik gazda igazán ott állt az ajtóban régi otthonában és beszélt vele. Önkénytelenül Lars Gunnarsson felé néztek, hogy lássák, milyen hatást tett rá Jan elbeszélése.

Lars azonban ott állt és nevetett.

- Azt hittem, hogy Jan már nem bolond, - mondta, - különben nem engedtem volna ide a kikérdezéshez. A lelkész meg fog bocsátani a zavarásért. Ez csak az örültség, ami megint kitört rajta.

- Persze! - mondta a lelkész megkönnyebbülve és kezével végigsimított a homlokán. Már majdnem azt hitte, hogy valami természetfölötti dolog történt velük. Jó, hogy csak olyasmiről van szó, amit egy félbolond talált ki.

- Jan nem nagyon szeret engem, látja lelkész úr, - akarta Lars megmagyarázni a dolgot, - és most aztán leleplezi magát, mert az esze nem fékezi meg. Be kell ismernem, hogy ha már erről van szó, hogy miattam kellett elmenni a leányának, hogy összeszolgálja a pénzt. Ez az, amit nem tud nekem megbocsátani.

A lelkészt nagyon meglepte ez a buzgó beszéd. Kutató pillantást vetett sötét kék szeméből Lars felé. Lars nem bírta el a tekintetét, hanem félre nézett. Észrevette, hogy ezt nem jól tette és megpróbált a lelkész szemébe nézni, de nem tudott, hanem káromkodva elfordult.

- Lars Gunnarsson! - szólt haragosan a lelkész. - Mi van kendeddel?

Lars ismét összeszedte magát.

- Hát sohasem fogok megszabadulni ettől a bolondtól, - mintha Jan ellen káromkodott volna. - Itt van a lelkész, itt vannak a szomszédaim és úgy néznek rám, mint egy gyilkosra, azért, mert egy örült régi haraggal van eltelve ellenem. Mondom, hogy ez a leánya miatt van, azért olyan nagy ellenségem. Hát honnan tudhattam én, hogy bajba esik, azért, mert én a tartozásomat követeltem? Hát nincsen itt senki, aki magával vigye Jant, hogy folytathassuk a kikérdezést?

A lelkész még egyszer végigsimította a homlokát. Rosszul esett neki Lars beszéde, de nem szólhatott hozzá büntetőleg, mert semmit sem tudott biztosan. Kereste szemével az öreg gazdánét, de az kihúzódott a szobából. Azután végignézett a gyülekezeten, de innen sem kapott segítséget. Sejtette, hogy mindegyik tudta jól, hogy bűnös-e Lars vagy sem, de mikor a lelkész feléjük fordult, arckifejezésük egyszerre közömbös lett, úgy hogy semmit sem tudott róluk leolvasni. Katalin asszony előrejött és karonfogta Jant. Az ajtó felé ment vele, mert a lelkész bizonyára nem akar egy bolondot kihallgatni.

- Azt hiszem, hogy elég lesz mára, - mondta a lelkész csendesen. - Fejezzük be a mai estét.

Ezután rövid imát mondott és elénekeltek egy zsoltárt. Azután szétoszlott a gyülekezet.

A lelkész távozott utoljára. Midőn Lars kikísérte a kapuig, akkor magától ráterelte a beszélgetést, ami az este történt.

- Észrevette, lelkész úr, hogy Szent János napra következő vasárnapot mondott, amikor vigyáznom kell? - mondta. - Ez mutatja, hogy csak a leányára gondol Jan. Ugyanis tavaly Szent János napra jövő vasárnap voltam Jannál, hogy elrendezzem vele a telek ügyét.

A lelkészt nagyon kellemetlenül érintette ez az újabb magyarázat. Hirtelen Lars Gunnarsson vállára tette a kezét és megpróbált a szeme közé nézni.

- Lars Gunnarsson! - mondta meleg, rábeszélő hangon, - én nem vagyok bíró. De ne felejtse el, hogy ha nyomja valami a lelkét, úgy jöjjön el hozzám! Várom kendet, Lars Gunnarsson, minden nap! Csak azután későn ne legyen!

EGY ÖREG MANÓ.

A második télen, mióta a kis leány elhagyta a skrolyckai otthonát, szokatlanul hideg január lett. Olyan hideg volt, hogy havat kellett fellapátolni az aske-völgyi kis házak fala mentén, hogy így próbálják benttartani a meleget és éjjelenként a teheneket szalmával kellett jól betakarítani, különben félő volt, hogy megfagynak.

Olyan hideg volt, hogy a kenyér megfagyott, még a sajt is, sőt a vajból is jégdarab lett. Mikor a hideg a legnagyobb volt, akkor úgy tetszett, mintha a tűz sem tudott volna olyan meleget adni, mint máskor. Akármilyen nagy tüzet raktak is a kemencében, a meleg csak nem akart tovább terjedni a kemence szélénél.

Az egyik napon, mikor a hideg még nagyobb volt, Jan nem ment el napszámba, hanem otthon üldögélt és segített Katalin asszonynak a tüzelésben. Sem ő, sem a felesége nem mertek tegnap óta kimenni és minél tovább ültek bent, annál jobban fáztak. Mikor úgy öt óra felé szürkülni kezdett, azt mondta Katalin asszony, hogy már ideje volna lefeküdni. Hiszen semmi értelme sincs, hogy fennmaradjanak, mikor csak fáznak.

Jan többször ment délután az ablakhoz és kinézett az üveg egy sarkán keresztül, mely még átlátszó volt, míg a többi részét vastag jégvirág borította. Most is odament.

- Te csak fekjüdj le, kedves Katalin, - mondotta, mialatt ott állt és kinézett, - én még egy kicsit fennmaradok.

- Tudtam! - mondta Katalin asszony. - Ugyan mi dolgod van? Miért nem fekjüdhetsz te is le, mint én?

Jan nem válaszolt egyenesen a kérdésre.

- Különös, hogy nem láttam még ma Agrippa Prästberget elmenni az ablak alatt, - mondta.

- Talán rá vársz? - mondta Katalin asszony. - Ő nem volt éppen olyan barátságos veled szemben, hogy fennmaradj és agyonfázzál miatta.

Jan a kezével legyintett. Ez volt az egyetlen szokása, amit még megtartott «császársága» idejéből, mellyel teljesen felhagyott. Arról szó sem volt, hogy Prästberg betérjen hozzájuk, de Jan hallotta, hogy meghívták az egyik halászhoz vendégségbe és most csodálkozott, hogy még nem látta visszatérni.

- Bizonyára volt annyi esze, hogy otthon maradt, - mondta Katalin asszony.

Mindig hidegebb és hidegebb lett, minél jobban esteledett. A ház eresztékei meg-megreccsen-tek, mintha a hideg kopogtatott volna, hogy szabad-e bejönni. A bokrokat és a fákat zuzmára és a hó vastag bundával borította be, hogy formátlanok lettek, de ezek is kénytelenek voltak, mint mindenki más, magukra szedni mindent, amihez hozzájuthattak, hogy védekezzenek a hideg ellen.

Egy kis idő múlva Katalin asszony megismételte ajánlatát.

- Látom ugyan, hogy még nincsen több félhatnál, - mondta, - de mégis csak a tűzre teszem a kását és elkészítem a vacsorát. Azután lefekhetsz vagy fennmaradhatsz és várhatsz Prästberg-re, ha neked úgy tetszik.

Jan csak nem akart elmozdulni az ablak mellől.

- Lehetetlen, hogy elment volna a ház mellett a nélkül, hogy megláttam volna, - mondta.

- Az olyan mindegy, hogy elment-e vagy nem, ha egy ilyen emberről van szó, - mondta Katalin asszony éles hangon, mert már megúnta, hogy mindig erről az öreg csavargóról beszélt.

Jan nagyot sóhajtott. Katalin asszonynak nagyon is igaza volt abban, amit mondott. Jant talán nem is annyira az öreg Agrippa érdekelte, hogy elment-e már az ablak előtt. Ez csak kifogás volt, hogy az ablaknál állhasson és azért mondta Jan, hogy őt várja.

Semmi jelet vagy hírt nem kapott azóta a nagy császárnétól, a skrolyckai kis leánytól, mióta Lars megfosztotta a hatalmától és elvette tőle a jelvényeket. Tudta, hogy ez alig történhetett az ő beleegyezése nélkül és ebből megértette Jan, hogy valami olyat csinált, amivel magára haragította. De hogy mi is lehetett az, azt már sehogy sem tudta kigondolni. Ezen törte a fejét a hosszú téli estéken, a sötét téli reggeleken, mikor a fallai magazinban csépelte és a rövid nappalokon, mikor fát fuvarozott le az erdőből.

Alig hihette, hogy nem tetszett a leányának az ő császársága. Hiszen három hónapig olyan jól és szerencsésen ment minden. Olyan napokat élt meg ő, a szegény napszámos, amiről soha még álmodni sem mert, ez csak nem lehetett Klára-Csilla ellenére.

Nem, bizonyára tett vagy mondott valamit, ami nem tetszett neki. Ezért kapta a büntetést. De csak nem lesz a haragja olyan hosszantartó és nemsokára meg fog bocsátani neki? Csak legalább tudtul adná, hogy miért is haragszik! Mit is tegyen, hogy ismét megbékítse, minden panasz nélkül alávetné magát. Hiszen láthatta, hogy ismét felvette a hétköznapi ruháját, azonnal beállt napszámba, mihelyt hírül adta neki, hogy ezt így akarja.

Erről azonban sem Katalin asszonnyal, sem az öreg hálókötővel nem akar beszélni. Türelmes lesz addig, míg ismét nem jön jeladás Klára-Csillától. Már nem egyszer érezte, hogy közeledik, hogy olyan közel volt, hogy csak a kezét kellett volna kinyújtania.

Éppen ma, mikor egész nap a szobába volt bezárva, érezte, hogy híradás van Klára-Csillától közeledőben. Ezért állt és kémlelt kifelé az ablak egyetlen átlátszó csücskén. Érezte, hogyha most sem érkezik semmi jel, akkor nem bírja tovább ezt az életet.

Lassankint annyira besötétedett, hogy alig látott tovább a kerítésnél, így hát vége volt a mai reménykedésének. Nem is tiltakozott már az ellen, hogy lefeküdjének. Katalin asszony fel-tálalta a kását, elfogyasztották és alig volt egynegyed hét, mire mind a ketten lefeküdtek.

El is aludtak, de nem sokáig pihenhettek. Az öreg álló-óra alig ért el félhétig, mikor Jan felugrott az ágyból. Gyorsan néhány hasáb fát dobott a tűzre, amely még nem aludt ki, azután hozzáfogott az öltözködéshez.

Igyekezett csendben lenni, amennyire lehetett, de azért mégis csak felébresztette Katalin asszonyt. Az felült az ágyban és kérdezte, hogy reggel van-e már?

Dehogy, dehogy is van. De a kis leányka álmában felkereste és megparancsolta neki, hogy menjen ki az erdőbe.

Most aztán Katalin asszonyon volt a sor, hogy felsóhajtson. Tehát az örülsége megint visszatért. Mindennap várta már, mert Jan annyira lehangolt és nyugtalan volt.

Nem is kísérelte meg, hogy visszatartsa. E helyett maga is felkelt és felöltözött.

- Várj csak egy kicsit! - mondta, midőn Jan már az ajtónál volt és éppen kimenni készült. - Ha most éjnek idején az erdőbe akarsz menni, akkor én is veled megyek.

Azt várta, hogy Jan majd ellenvetést tesz, de az nem szólt semmit, hanem nyugodtan várt az ajtónál, míg ő is készen lett. Sietősnek látszott az útja, de viszont sokkal megfontoltabb és komolyabb volt, mint az egész nap.

Na, nem éppen alkalmas este volt a sétálásra! A hideg, mint éles és szűrő üvegcserepekből emelt fal állta az útjukat. Átszúrta az arcbőrüket, az orrukat szinte ki akarta tépni és mintha fogóba akarná szorítani az ujjuk hegyét, a lábujjaikat pedig, mintha egyszerűen levágta volna, már nem is érezték többet.

Jan nem panaszkodott egy szóval sem, de még Katalin asszony sem. Csak sietve mendegéltek tovább. Jan befordult a téli útra a domb felett, ugyanarra az útra, melyen Klára-Csillával ment egy karácsonyi reggelen, mikor még olyan kicsi volt, hogy vinni kellett.

Az égbolt derült volt és keskeny félhold világított nyugat felől, így hát nem volt teljesen sötét. De azért mégis nehéz volt az utat betartani, mert minden fehér volt. Mindig letévedtek az út szélére és ilyenkor mélyen besüppedtek a hófúvásba.

De azért lassan felkapaszkodtak a nagy kövekig, melyeket valamikor egy óriás hajított a Svartsjö-templom felé. Jan már el is haladt ezek mellett, mikor Katalin asszony, aki hátrább maradt, hangosan felsikoltott.

- Jan! - kiáltotta és Jan nem látta annyira megrémültnek egészen azóta, mikor Lars el akarta venni tőlük a házukat. - Nem látod, hogy mi ül ottan?

Jan visszafordult és odament hozzá, de majd hogy el nem estek ő is, meg Katalin asszony is, mert a nagy kő mellett egy zuzmarával teljesen beborított öreg manó ült hatalmas szakállal és nagy karvaly-orral.

Teljesen mozdulatlan volt és azt lehetett hinni, hogy megmerevedett a hidegtől, mert nem húzódott vissza a barlangjába, vagy oda, ahol lakott.

- Istenem, hát mégis létezik ilyesmi itt a földön! - mondta Katalin asszony. - Pedig sohasem akartam elhinni, bármennyit is hallottam ilyenről mesélni.

Az, aki a leghamarább magához tért és észrevette, hogy mit is lát, az nem Katalin asszony volt, hanem Jan.

- Ez bizony nem valami manó, Katalin, - mondta. - Ez biz Aggrippa Prästberg.

- Istenem, ugyan mit is mondasz? - csodálkozott Katalin asszony. - Hát igazán olyanformának látszik és így könnyű volt félreismerni.

- Bizonyára leült itt és elaludt. Csak nem halt meg?

Az öreg nevét kezdték kiáltani, majd rázogatták, de az csak mereven és mozdulatlanul ült.

- Szaladj vissza a szánkóért, hogy hazavihessük! - mondta Jan. - Addig én itt maradok és hóval dörzsölöm, míg csak fel nem ébred.

- Csak aztán te magad is meg ne fagyjál! - mondta Katalin asszony.

- Kedves Katalinom, - mondta Jan, - már régen nem volt olyan melegem, mint éppen ma este. Úgy örülök az én kis leányomnak. Hát nem szép volt tőle, hogy elküldött minket, hogy megmentsünk egy emberéleket, éppen azért, aki mindenfelé járkálva annyi hazugságot hirsztelt felőle?

*

Néhány hét múlva, éppen mikor Jan munkából jött hazafelé, szembetalálkozott Agrippa Prästberggel.

- Most már ismét ép és egészséges vagyok, - mondta Agrippa, - de jól tudom, hogy ha te meg Katalin asszony nem jöttök a segítségemre, akkor a mai napon nem sok maradt volna meg a prästbergi Johan Utter Agrippából és ezért sokat gondolkoztam rajta, hogy mivel is háláljam meg ezt nektek.

- Ezen ugyan ne is törd tovább a fejedet, jó Agrippa Prästbergem, - mondta Jan és egyet legyintett a kezével.

- Csend, hallgass meg! - mondta Prästberg. - Mikor én azt mondom, hogy vizsontszolgálatot akarok tenni, akkor ez nem üres fecsegés, hanem ennek megvan a teteje. Most már meg is tettem. A napokban találkoztam azzal a kereskedővel, aki a leányodnak azt a piros ruhát ajándékozta.

- Kivel? - kérdezte Jan és annyira felizgult, hogy levegő után kapkodott.

- Azzal a fickóval, aki a ruhát adta és aki aztán úgy rendezte a dolgot, hogy a leányod póruljárt Stockholmban. Hát legelőször is a ti nevetekben úgy megraktam, hogy alig bírta, aztán megmondtam neki, ha még egyszer a lábát ide meri tenni erre a környékre, akkor dupláját kapja.

Jan nem akarta elhinni, hogy jól hallja.

- De mit mondott? Nem kérdezted meg Klára-Csilla felől? Nem hozott tőle üdvözlöt?

- Hát ugyan mit mondhatott volna? Eltúrte a verést és hallgatott. Most hát megtettem a vizsontszolgálatot és így kvittek vagyunk. Johan Utter Agrippa Prästberg nem marad soha senkinek az adója.

Azzal tovább ment, de Jan ott maradt az úton és hangosan síránkozott. A drága, kicsi leányka, a drága, kicsi leányka! Bizonyára üzenetet akart neki küldeni. Ez a kereskedő hozta az üdvözlöt tőle. De most már nem fog semmit megtudni. A kereskedőt elűzték innen.

Jan a kezét tördelte. Már nem sírt, de egész testében fájdalmat érzett, sokkal nagyobb, mintha igazán beteg lett volna.

Most már megértette, hogy Klára-Csillának az volt a szándéka, hogy Prästberg, aki mindig kóborol, vegye át a kereskedőtől az üzenetét és adja tovább Jannak. De hát Prästberggel is úgy van, mint a manóval, hogy akár jót, akár rosszat akar, abból mindig csak szerencsétlenség származik.

A JÁNOSNAP UTÁNI VASÁRNAP.

Szent Jánosnapra következő vasárnapon az aske-völgybelieket az öreg hálókötő hívta meg nagy vendégségre, melyet minden évben ilyenkor szokott rendezni a menyével együtt.

Egyesek ugyan csodálkoztak, hogy két ilyen földhözragadt szegény ember miért csinál vendégséget minden évben, de azok, akik tudták ennek az okát, egészen természetesnek találták.

Úgy volt az ugyanis, hogy a hálókötő valamikor gazdag ember volt és mind a két fiának egy-egy tanyát adott. Az idősebbik fiú azonban úgy bánt a gazdaságával, mint Ola Bengsta és szegényen halt meg. A másik fiú már komolyabb és rendesebb volt. Nemcsak megőrizte a tanyáját, hanem még meg is nagyobbította és igazán jómódú gazda lett belőle.

De hát mi volt ez ahhoz, amit örökölhett volna, ha az apja nem lett volna olyan könnyelmű és jobban meg tudta volna becsülni a vagyonát és nem fecsért volna el olyan haszontalanul a pénzét és a földjét. Ha egy ilyen vagyont kapott volna meg a fiú fiatal korában, akkor el sem lehetne képzelni, mi lett volna most már belőle. Talán az övé lett volna az egész erdőség Lövsjö kerületben, talán nagykereskedése lett volna Brobyben és gőzhajója a Lövenen. Bizony talán még hámostulajdonos is lehetett volna belőle Ekebyben.

A fiú bizony nehezen bocsátotta meg az apjának, hogy olyan rosszul gazdálkodott, de azért meg tudta fékezni magát és így nem szakítottak teljesen. Mikor Ola Bengstának rosszul állt a dolga, akkor sokan azt várták, de még ő maga is, hogy a fia most a segítségére fog sietni a saját vagyonával, de hát mit használt volna ez? Ezt is csak a hitelezők kapkodták volna széjjel. Azt gondolta inkább, hogyha az apja már mindenét elveszti, akkor legyen egy hely, ahol meghúzhassa magát és azért a fiú megtartotta azt, amit tőle kapott.

Hogy azután Ola Bengsta a legidősebb fiú özvegyénél telepedett le és hálókötéssel próbálta őt is meg önmagát is úgy ahogy fenntartani, arról bizony a fiatalabb fiú nem tehetett. Hiszen nem is egyszer, de százszor is kérte az apját, hogy költözzék hozzájuk. Ez igazán újabb igazságtalanság volt a fiúval szemben, mert e miatt rossz hírneve volt azok előtt, akik tudták, hogy milyen nehezen megy dolga az öregnek.

De azért mégsem volt egyenetlenség a fiú és az apa között, hanem hogy megmutassa, hogy barátságban élnek egymással, minden nyáron áthajtatott feleségével és gyermekeivel a veszedelmes hegyi úton Aske-völgyébe és nála maradt egy egész napon át.

Ha az emberek tudták volna, milyen nyomott hangulatban voltak mind a ketten, úgy ő, mint a felesége, valahányszor meglátták a kis kunyhót, a düledező fészert, a köves burgonyaföldet és a sógornő rongyos gyerekeit, akkor megértették volna, hogy milyen jó szívvel voltak ők az apa iránt, hogy mindezt elszenveték, csakhogy évente egyszer találkozhassanak vele.

A legkellemetlenebb az volt a dologban, hogy az öreg mindig vendégséget rendezett a tiszteletükre. Kértek és könyörögtek neki, valahányszor ismét szekérre ültek, hogy ne hívja össze a szomszédokat csak azért, hogy őket ünnepelje, majd ha a jövő évben ismét eljönnek, de az öreg hajthatatlan maradt. Nem akart lemondani a vendégségről, bár tudta, hogy nincsen módja hozzá. Az ember azt hihette volna, hogy nem sok maradt meg a régi Ola Bengstából, amint meggörnyedve és elfáradtan ott járkált, de a vendégeskedéshez való régi kedve az még mindig megmaradt. Ez vitte őt egyszer a romlásba és ettől úgy látszik már sohasem fog tudni megszabadulni.

A fiú kerülő utakon hallotta, hogy az öreg meg a sógornő egész éven át takarékoskodnak és kuporgatnak, hogy azután illő lakomát csapjanak azon a napon, amikor ő jön. De ekkor azután volt is étel bőven. Alig hogy leszálltak a kocsiról, máris terített asztal várta őket kávéval és

mindenféle jóval. Azután nagy ebéd a szomszédokkal, hal, pecsenye és rizstészta befőtt lével, hát még az innivaló. Igazán az ember sírni szeretett volna. Ő meg a felesége igazán nem segítettek elő ezt az örültséget. Ők nem ettek, többet mint éppen hétköznapi szoktak, de a vendégséget mégis végig kellett ülniök.

Azt is mondták már maguk között, hogy a legjobb lesz, ha legközelebb már nem jönnek, mert igazán nem akarhatják, hogy az apjuk egészen tönkre tegye magát miattuk. De aztán meg attól féltek, hogy senki sem fogja megérteni az ő jóakarataikat, ha végleg otthon maradnak.

És aztán milyen társaságban kellett nekik együtt lenni ezen a vendégségen! Öreg kovácsok, halászok és napszámosok. Hogyha olyan derék gazdaemberek, mint a fallaiak, nem jöttek volna el, akkor nem akadt volna egy ember sem, akivel egy szót válthattak volna.

Ola Bengsta fia természetesen legjobban Erik gazdát kedvelte, de azért Lars Gunnarssont is nagyra becsülte, aki most átvette a tanyát az apósa halála után. Nem volt ugyan valami nagy családból, de legény volt a talpán, aki jó házasságot kötött és aki hamarosan megszerzi nemcsak a gazdagságot, hanem a tekintélyt is.

Éppen azért nagy csalódás érte, mikor három évre Erik gazda halála után látogatóba jött Aske-völgyébe, a megérkezésekor azt hallotta, hogy Lars Gunnarsson aligha jöhet el ebédre.

- Nem az én hibám, - mondta az öreg. - Ugyan nem éppen az én emberem, de azért átmentem Fallába és meghívtam a te kedvedért.

- Talán bizony megúnta már ezt a vendégeskedést itten, - mondta a fiú.

- Nem mondhatnám, - válaszolta az öreg, - azt hiszem, hogy ő maga részéről nagyon is szívesen eljött volna, de valami más dolog az, ami megakadályozza.

Az öreg nem akarta bővebben elmondani, hogy mire is gondol, de kávézás közben megint csak ide terelődött a beszélgetés.

- Ne nagyon sajnáld, hogy Lars nem jön hozzánk ma este, - mondta. - Talán magad sem akarnál egy társaságban lenni vele, mert nagyon rendetlen ember lett belőle az utóbbi időben.

- Csak nem azt akarja mondani, hogy ivásnak adta magát? - kérdezte a fiú.

- De bizony, ezt jól eltaláltad, - felelte az öreg. - A tavasszal jött rá és Szent János nap óta nem volt józan egy napig sem.

Ennél a látogatásnál úgy szokott az lenni, hogy alighogy megitták az első kávé, az apa és a fia elővették a horgászó szerszámokat és kimentek a tó partjára horgászni. Ilyenkor az öreg néma volt, nehogy elzavarja a halakat, de az idén mégis kivételt csinált.

Újra meg újra beszédbe elegyedett a fiával. Eleinte nehezen ment ugyan, csak kurta mondatokban, de világos, hogy több élénkség volt benne, mint tavaly ilyenkor.

Szinte azt lehetett volna gondolni, hogy valami különös dolog az, amit el akar mondani, vagy legalább is valamire feleletet vár a fiától. Mintha egy üres ház előtt állott volna és csak bekiáltott, hívogatott és nem adta fel a reményt, hogy valaki mégis ki fog jönni és kinyitja az ajtót.

Többször ráterelte a szót Lars Gunnarssonra. Elmondta, hogyan is történt a legutóbbi kikérdésnél Fallában és előhozta azt a sok szóbeszédet is, ami Erik gazda halála körül Aske-völgyében a közszájon forgott.

A fiú maga is igazat adott neki, hogy Lars mégsem volt egészen ártatlan. És hogy most inni kezdett, ez igazán rossz jel volt.

- Bizony, bizony kíváncsi vagyok, hogy mit fog hozni a mai nap, - mondta az öreg.

A fiú csalétkét éppen pedzeni kezdte egy hal, így nem kellett válaszolnia. Különben is az egész történetben nem volt semmi hasonlóság az apja és az ő közte levő viszony között, mégis úgy vette észre, hogy az öregnek van valami szándéka az egészszel.

- Remélhetőleg, ma elmegy a lelkészhez, - mondta az öreg. - Mert van bűnbocsánat, csak meg kell próbálni.

Mikor ezeket a szavakat kimondta, elhallgatott egy darabig. A fiának meg annyi dolga akadt, hogy új csalétket hozzon a horgára, hogy nem volt ideje válaszolni. Különben is nem volt semmire sem válaszolni valója. De ekkor az öreg olyan mélyen felsóhajtott, hogy kénytelen volt odanézni.

- Nem látja apám, hogy hal akadt a horgára? - mondta. - Bizony még hagyja, hogy valamilyen sügér elkapja az egész botját.

Az öreg összerázkódott. Kirántotta a halat, de olyan ügyetlenül csinálta, hogy az megint visszaesett a tóba.

- Nem tudom mi van velem, de ma sehogysem megy a horgászás, akárhogy is szeretném, - mondta.

Valami volt mégis, amiről azt akarta volna, hogy a fia mondja el és ismerje be. De hát csak nem kívánhatta tőle az öreg, hogy ő egy olyannal hasonlítsa össze önmagát, aki megölte az apósát.

Az öreg nem is tett fel új csalétket a horgára. Ott állt egy kövön összekulcsolt kezekkel és kitekintett a fényes víztükörré.

- Igen, van bűnbocsánat, - ismételte. - Igen, van bűnbocsánat mindenki számára, aki hagyja, hogy az öregek várjanak és megfagyjanak a hidegben, van bocsánat, de csak a mai napig. Azután mindennek vége.

Ezt azonban nem a fiának mondta, csak éppen hangosan gondolkozott az öreg, mint ahogy már az öreg emberek szoktak.

Mindenesetre a fia most megpróbálta, hogy másra terelje a beszélgetést.

- Hogy is van azzal az emberrel, aki a mult ősszel eszelős lett? - kérdezte.

- Aha, Jan Skrolyckában! - mondta az öreg. - Hát az okos volt egész télen át. Nem akar eljönni ebédre, de hát őt nem igen fogod nélkülözni. Ő csak egy szegény napszámos, éppen olyan, mint én.

Hát ez igaz volt, de a fiú úgy örült, hogy most már másról beszélhetnek és nem mindig Lars Gunnarssonról, hogy nagy részvéttel kérdezte, mi baja is volt Jannak.

- Nem volt az más, csak hogy beteg lett a leánya utáni vágyakozástól, aki két éve, hogy elutazott és azóta nem adott hírt magáról.

- Az, aki bajba esett...

- Úgy, hát emlékszel rá. De hát nem éppen e miatt búsulja halálra magát az apa. A szeretet hiánya az, amit sehogy sem tud elviselni.

Igazán szinte félős volt az öreg beszédmódja. Most már többet is fecsegett, mint amire szükség lett volna.

- Tudja mit, apám, azt hiszem, én kimegyek arra a legutolsó kőre, - mondta a fiú. - Látom, hogy ottan mint ficáinkolnak a halak.

Így azután olyan messze jutott az öregtől, hogy nem tudtak beszélgetni többé az egész délelőtt. De akárhova ment is a fiú, úgy érezte, mintha az apja zavaros fénytelen szeme folyton követné.

Egészen megőrült, mikor végre a vendégek megérkeztek.

A ház előtt terítettek és mikor az öreg az asztalhoz ült, megpróbálta, hogy minden gondot és bánatot elűzzön magától. Amikor mint házigazda ült a terített asztalnál, akkor visszatért egy jórész a régi Ola Bengstából és így el lehet képzelni, hogy milyen is volt ő a régi jó időben.

Fallából senki sem jött, de azért észre lehetett venni, hogy mindegyiknek Lars Gunnarsson jár az eszében. És hát ezen nem is kellett csodálkozni, mert éppen a mai nap volt az, melytől Larsot óva figyelmeztették. Most a fiú még többet hallott a fallai kikérdezésről és hogy mennyire csodálatos volt, hogy a lelkész azon az estén éppen a szülők iránti kötelességről beszélt. Már sokalta is a dolgot, de azért nem szólt egy szót sem, de Ola Bengsta mégis észrevette az arckifejezésén, hogy unatkozni kezd, azért feléje fordult.

- Mit szólni ehhez fiam Nils? Bizonyára azon gondolkodol, hogy mégis csak különös, miért nem írt a mi Urunk egy parancsolatot a szülők számára, hogy azok hogyan viselkedjenek a gyermekeikkel szemben?

Ez a kérdés olyan hirtelen jött, hogy érezte, amint elvörösödik, mintha csak tetten érték volna.

- De kedves apám! - mondta. - Hiszen én soha életemben nem gondoltam vagy mondtam...

- Ez már igaz, - szakította félben az öreg és azok felé fordult, akik az asztalnál ültek. - Tudom, hogy nehéz lesz nektek elhinni, amit most mondok. De az már igaz, hogy ez a fiam itten sohasem mondott egy rossz szót sem nekem, sem a megboldogult feleségemnek.

Az öreg ezeket a szavakat nem intézte egyenesen valakihez és így senki sem volt, aki azt gondolta volna, hogy válaszolni kell.

- Bizony nehéz próbát kellett nekik kiállani, - folytatta Ola Bengsta. - Szép birtokot vesztettek el. Urak lehettek volna belőlük, ha én egy kicsit jobban vigyáztam volna magamra. De azért soha nem szóltak egy rosszaló szót. Aztán minden nyáron eljönnek, hogy meglátogassanak és megmutassák, hogy nem haragusznak rám.

Az öreg arca teljesen kifejezéstelen lett és a hangját is leszállította. A fiú nem tudta, hogy akar-e valamit, vagy csak éppen azért beszél, hogy mondjon valamit.

- Bizony másképpen vagyok már Lizával, - mondta az öreg és rámutatott a menyére, akinél lakott. - Ez bizony veszekszik velem mindennap, hogy elherdáltam a pénzemet.

A menyé éppen nem sértődött meg, hanem jóízűen nevetve válaszolta:

- Oszt kend pedig engem szid, hogy nincsen időm megfoltozni a gyerekek ruháit.

- E biz igaz, - bólintott az öreg. - Lám, mi nem szégyenkezünk, hanem egyenesen kimondjuk, ami a szívünkön van. Mi mindenről beszélhetünk és minden, ami az enyém, az az övé is, és minden, ami az övé, az enyém is. Szinte azt kezdem hinni, hogy ő az én igazi gyermekem.

A fiú ismét zavarba jött és aggódni kezdett. Valami volt, amit az öreg minden áron el szeretne mondani. Valami feleletre várt. De hát csak nem gondolta, hogy azzal ennyi idegen előtt elő lehet hozakodni.

Igazán megkönnyebbült a fiú, mikor felnézett és észrevette, hogy Lars Gunnarsson meg a felesége állnak a kerítésnél és éppen be akarnak jönni az udvarba.

De nemcsak ő, hanem a jelenlevők is megőrültek, hogy azok jönnek. Mintha egyszerre valamennyien elfelejtették volna a sötét gyanúsításokat.

Lars meg a felesége bocsánatot kértek, hogy csak ilyen későn tudtak eljönni, de Larsnak nehéz fejfájása volt és már igazán azt hitték, hogy nem is jöhetnek. Most egy kicsit megkönnyebbült és azért azt gondolták, hogy jó lesz, ha elmennek a vendégségre. Talán elfelejti a fájdalmát, ha emberek közé jön.

Lars arca gyűrődöttnek látszott, a haja is hullani kezdett a homloka körül, de azért vidám és közvetlen volt, éppen mint tavaly. Alig nyelt le egy-két falatot, midőn Ola Bengsta fiával élénk beszélgetést kezdett erdővásárlásról és a kikölcsönzött pénzről, meg a nagy haszonról.

A szegény emberek körülöttük egészen elképedtek, mikor a nagy összegeket hallották és nem mertek egy szót sem szólani. Csak az öreg Ola Bengsta mert közbevágni.

- Ha már pénzről beszéltek, - mondta, - úgy nem tudom, hogy emlékszel-e még fiam Nils, arra a kötelezvényre, a 17,000 tallérról, amit az öreg duvnäsi hámorostól kaptam. Emlékszel, hogy azt úgy eltettem, hogy osztán nem tudtam megtalálni, mikor a legnagyobb szükségem lett volna rá. Írtam a hámorosnak és kértem a pénzt tőle, de azt a választ kaptam, hogy haldoklik. Azután pedig, mikor meghalt, a végrendelet-végrehajtó nem találta semmi nyomát a követelésnek a könyvekben. Azt mondták, hogy nem fizethetik meg az összeget, ha nem tudom felmutatni a kötelezvényt. Kerestük mindenütt, én is, meg a fiaim, de sehogy sem tudtuk megtalálni.

- Csak nem azt akarja mondani, hogy most egyszerre megtalálta? - tört ki a fiú.

- Bizony, különös eset is ez, - folytatta az öreg. - Skrolyckai Jan egy reggel beállít hozzám és határozottan azt mondja, hogy ő tudja, hogy a kötelezvény a ruhás-láda titkos fiókjában van. Az álmában látta, amint én onnan elővettem.

- De hiszen ottan már kereste?

- Igen, igen kerestem a titkos fiókban, amelyik a láda baloldalában van. Jan azonban azt mondta, hogy a jobboldalán fekszik. Hát amikor alaposabban utánanézttem, tényleg volt egy titkos fiók ezen az oldalon is, amiről sohasem tudtam. Ott feküdt tényleg.

- Persze, a nagy sietségben egyszer oda rejtette el, - mondta a fiú.

- Abizony úgy történhetett, - hagyta helyben az öreg.

A fiú egy percre letette a kést és a villát, de azután ismét a kezébe vette. Valami figyelmeztető volt az öreg hangjában. Talán az egész csak hazugság.

- Persze, a kötelezvény már lejárt? - kérdezte.

- Meglehet, - mondta az öreg, - egy másfajta adóssal szemben. De én azonnal átcsónakáztam a duvnäsi fiatal hámoroshoz és az elismerte, hogy minden rendben van. Világos, mint a nap, hogy meg kellett fizetnem magának az apám adósságát, Ola Bengsta, - mondta nekem, - de adjon néhány heti halasztást. Nagy summa ez, hogy egyszerre kifizethessem.

- Ez valódi becsületes ember szava volt, - mondta a fiú és kezével az asztalra csapott. Az öröm lassankint visszalopódkodott a lelkébe, bár még nem szállt ki minden gyanu belőle. Istenem, ez igazán nagyszerű, hogy az öreg ezt titkolgatta egész nap és nem mert vele előhozakodni.

- Én megmondtam a hámorosnak, hogy nem kell semmit sem fizetni, - magyarázta tovább az öreg, - csak adjon egy új kötelezvényt, úgy a pénz továbbra is nála maradhat.

- Ezt bizony helyesen tette, - mondta a fiú. - Csak nehezen türtőztette magát, hogy nyugodtnak lássék, mint ahogy az illető. A szava hangos akart lenni az örömtől. Tudta, hogy az ember sohasem lehet egészen biztos az öreg Ola Bengstával szemben. A legközelebbi percben egyszerre csak azt mondhatja, hogy az egész csak kitalálta.

- Te bizonyára nem hiszel nekem, - mondta az öreg. - Szeretnéd látni a kötelezvényt? Hozd csak ide, Liza!

Hamarosan a fiú kezében volt a kötelezvény. Először az aláírást nézte meg és azonnal megismerte a tiszta és férfias névaláírást. Azután az összeget nézte meg, az is rendben volt. Intett fejével a feleségének, aki vele szemben ült, hogy minden úgy van, ahogy annak lennie kell és azután átnyújtotta neki a kötelezvényt, mert már türelmetlen volt, hogy ő is láthassa.

A felesége azután rögtön eleitől kezdte olvasni az adós-levelet.

- Mit jelentsen ez? - kérdezte. - Fizetendő Liza Persdotternek, Bengsta Olsson özvegyének... Hát Lizáé a kötelezvény?

- Igen, - mondta az öreg, - neki adtam ezt a pénzt, mert ő az én igazi gyermekem.

- De hiszen ez igazságtalanság a...

- Nem, - mondta az öreg az ő fáradt hangján, - ez nem igazságtalanság. Én osztályt tettem magamban és úgy találtam, hogy nem vagyok senkinek sem adósa. Meglehet ugyan, - folytatta és a fia felé fordult, - hogy egy másik hitelezőm is volt, de hát megtudtam egyet-mást és most már tudom, hogy nincsen.

- Persze, ez nekem szól, - mondta a fiú. - Rám sohasem gondolt...

De mindezt, amit a fia mondani készült, már nem tudta elmondani. Ugyanis félbeszakította az asztal másik végéről jövő hangos sikoltás.

Lars Gunnarsson hirtelen felragadott egy teli üveg pálinkát és a szájához emelte. A felesége felsikoltott ijedtében és megpróbálta elvenni tőle.

De az csak félretaszította és félig kiitta az üveget. Azután letette az asztalra és a felesége felé fordult. Az arca vörös volt, a szeme vadul villogott és kezét ökölbe szorította:

- Nem hallottad, hogy Jan volt az, aki megtalálta a kötelezvényt? Minden beteljesedik, amit álmodik. Nem érted, hogy «neki szarvasszeme» van. Meglátod, hogy ma még utolér a szerencsétlenség, ahogy megmondta.

- De hiszen csak arra kért, hogy vigyázz magadra.

- Te kértél és könyörögtél, hogy jöjjünk ide, hogy elfelejtsem, milyen nap is van ma. Most aztán e helyett megkaptam itt a figyelmeztetést!

Ismét a szájához emelte a pálinkás üveget, de a felesége sírva könyörögve borult rája. Erre kacagva ismét letette az asztalra.

- Tartsd meg, tartsd meg én miattam! - mondta, azzal felállott és kirúgta maga alól a széket. - Na, Isten veled, Ola Bengsta! Megbocsáttok, hogy most elmegyek? Ma olyan helyre akarok menni, ahol nyugodtan ihatok.

Elindult a kapu felé. A felesége utána ment. De midőn ki akart menni a kapun, erővel visszaszította.

- Mit akarsz velem? Megkaptam a figyelmeztetést, most megyek a vesztembe.

NYÁRI ÉJ.

Az egész napon át, mikor a nagy vendégség volt az öreg hálókötőnél, Jan bent maradt a házában, de estefelé kiment és leült a küszöb előtti kőre, mint ahogy azt szokta. Nem volt éppen beteg, csak fáradt és törődött, a ház az erős napsütéstől annyira felmelegedett, hogy azt

gondolta, hogy jól fog esni egy kis friss levegő. Hamarosan észrevehette, hogy kint sincs sokkal hűvösebb, de azért mégis kint maradt, mert nagyszerű látványossága akadt.

Egész júniusban szokatlanul meleg és száraz idő volt és az erdőégek, melyek száraz nyáron szoktak fellobbanni, már megkezdődtek. Ezt észrevette Jan azokból a tömör fehér füstfelhőkből, melyek a tó másik oldalán a Duvsjö-hegyek felett tornyosultak. Nemsokára egy másik fehér gyapjas felhőtömeg tűnt fel messze a déli láthatáron és amint Jan nyugat felé a Storsnipa-hegy felé fordult, akkor meglátta, mint magas füsttel kevert viharfelhők emelkednek fel ezen az oldalon is. Mintha az egész láthatár kigyulladt volna.

Onnan, ahol ült, nem láthatta a lángokat, de mégis borzasztó volt az a tudat, hogy a tűz nekivadult és szabadon garázdálkodhatik mindenfelé. Remélhető, hogy csak az erdőségekben marad és nem csap át a tanyákra.

Olyan nehéz volt lélekzeni, mintha sok levegőt emésztett volna fel a tűz, amelynek csak nem akart vége szakadni. Olykor-olykor rövid időközökben perzselt szagot hozott a szél. De ez a szag nem valamelyik aske-völgyi konyhából jött, hanem üdvözlét volt az óriási tőzeg és szárazgaly-máglyáktól, melyek ropogtak és égtek sok-sok mérföldnyire innen.

A nap vörvörös arccal nyugodott le néhány perce, de annyi színt hagyott még hátra, hogy azzal be lehetett volna festeni az egész égboltot. Nemcsak ott volt halványpiros az ég, ahol a nap lement, hanem az egész égbolt alja. Ugyanakkor a Duv-tó vize sötét lett, mint a tükör és ebben a fekete tükörben sötétpiros és fénylő sárga sávok jelentek meg, mintha vérből és aranyból lettek volna szöve.

Olyan éjszaka volt ez, midőn egy percre sem volt érdemes a földre tekinteni. Csak az ég és a víz, mely azt visszatükröztette, volt méltó a tekintetre.

Amint Jan ott üldögélt és nézegette ezt a csodálatos színpompát, elkezdett tépelődni egy dolog felett. Talán az mégsem volt lehetséges, amit látott, vagy legalább is úgy tetszett neki, hogy az égbolt süllyedni kezdene. Legalább is az ő szemében közelebb jött a földhöz, mint más-különb.

Csak nem valami szerencsétlenség van közeledőben! Hiszen ennyire mégsem hibázhat a látása. Tény, hogy a hatalmas, sápadt, vörös égbolt a föld felé kezd süllyedni. A forróság és a levegő fojtottsága csak növekedett, hogy már be akart menni a házba. Szinte érezte a tüzes forróságot, mely az égboltból lövelt felé.

Jan hallott valamikor arról, hogy a föld egyszer el fog pusztulni és nem egyszer elgondolta, hogy az bizonyos rettentő mennydörgés és földrengés közt fog bekövetkezni, amely a hegyeket majd a tavakba dönti, a vizeket a völgyekbe és a mezőkre árasztja, úgy, hogy egy élőlény sem fog tudni megmenekülni. Arra azonban sohasem gondolt, hogy a világ vége úgy is bekövetkezik, hogy a földet az égbolt maga alá temeti és az emberek a forróságtól pusztulnak el. Ezt úgy gondolta, hogy rettenetesebb vég, mint minden más.

A pipáját letette, pedig még csak félig szívta el, különben továbbra is csendben ült maradt. Hát mit is tudna egyebet csinálni? Hiszen ez olyan, amit nem lehet elhárítani, olyan, amit nem lehet kikerülni. Hiszen fegyvert sem vehet a kezébe, hogy megvédje magát, rejtékhelyet sem kereshet, hová elbujhatnék. Ha még meg is próbálnák kiönteni az összes tavak és tengerek vizét, még ez sem tudná eloltani az égbolt izzó tűzét. Ha megpróbálnák a hegyeket tövestül kitépni és azokat támasztékul felépíteni az égbolt ellenében, még ezek sem tudnák a nehéz boltozatot fenntartani, ha annak el kell süllyednie.

Csak az volt a csodálatos, hogy senki más, csak éppen ő egyedül vette ezt észre.

De lám! Mi is volt az, ami hirtelen felemelkedett a hegyek mögött? Nemde apró fekete foltok, melyek feltűntek a fehér füstfelhő előtt? Ezek oly hirtelen változtatták helyüket, hogy csak rövid ideig voltak láthatók, éppen úgy, mikor a méhek rajzanak.

Persze madarak voltak. De mégis csodálatos, hogy fészüket elhagyták és éjnek idején a levegőbe keringtek.

Ezek bizonyára többet tudnak, mint az emberek. Érzik, hogy valami történni fog.

A levegő csak nem lett hűvösebb, mint ahogy más éjszaka történni szokott, sőt inkább melegebb és melegebb. És mást nem is lehetett várni, mert a vörös égboltozat mindinkább közeledett. Jannak úgy tetszett, hogy már oly mélyre süllyedt, hogy már érintette a Snipa-hegy csúcsát.

De ha már a világ vége ilyen közel van és nincsen reménye, hogy hírt kaphasson Klára-Csillától, még kevésbé, hogy megláthassa, mielőtt mindennek vége, úgy csak egyetlen nagy kegyet kér még: hadd tudja meg végre, hogy mit is követett el ellene, hogy kibékíthetné, mielőtt mindennek vége, ami ehhez a földi élethez tartozik. Mit is csinálhatott, amit nem akar elfelejteni és megbocsátani? Miért is vétette el tőle a császári jelvényeket?

Éppen mikor ezeket a kérdéseket tette fel magában, egy darab aranypapirosra esett a tekintete, mely ott hevert előtte és fénylett a földön. Annyira fényeskedett, mintha csak magára akarná hívni a figyelmét, de ő nem törődött ezzel. Azoknak a csillagoknak az egyik darabkája volt, melyeket a Balgo-Ingborgtól kapott. Egész télen át nem törődött ezekkel a cifraságokkal.

Mindig forróbb lett a levegő és mindig nehezebbé vált a lélekzés. Most jön a végpusztulás és jó, hogy legalább nem tart tovább.

Érezte, hogy egyszerre erőtlenség lepi meg. Annyira megszállta, hogy most már egyenesen sem tudott ülni, hanem lecsúszott a kőről és elterült a földön.

Nem volt szép dolog Katalin asszonnyal szemben, hogy nem mondta el neki, hogy mi készül. De hát ő nem volt itthon, hanem még mindig vendégségben volt az öreg hálókötőnél. Ha legalább odáig tudott volna vánszorogni! Az öreg Ola Bengstának is szívesen mondott volna egy-két szót búcsúzásul.

Megörült, mikor ebben a percben meglátta, hogy Katalin asszony közeledik a kerítés felé az öreg hálókötő társaságában. Oda akart kiáltani feléjük, hogy siessenek, de nem volt képes egy árva szót sem kiejteni a száján. Nemsokára mind a ketten ott álltak föléje hajolva.

Katalin asszony azonnal vizet hozott és mikor ivott egy kicsit, annyira visszanyerte az erejét, hogy megmondhatta, hogy eljött az utolsó ítélet.

- Tudom, tudom! - mondta Katalin asszony. - Az utolsó ítélet! Forrólázt kaptál és most félrebeszél.

Erre Jan az öreg hálókötő felé fordult.

- Nem látod te sem, Ola Bengsta, hogy süllyed az égbolt,... sü-lyed..?

A hálókötő nem felelt erre egy szót sem, hanem Katalin asszony felé fordult.

- Ez nem fog jól végződni, - mondta. - Azt hiszem a legjobb lesz, ha megpróbáljuk, amiről az úton beszélgettünk. Így hát én egyenesen leszaladok Fallába.

- De Lars ellene fog szegülni, - mondta Katalin asszony.

- Tudja, hogy Lars a korcsmába kocsizott el. Azt hiszem, az öreg gazdánénak lesz annyi bátorsága.....

Jan félbeszakította. Nem tűrhette, hogy ezek ott álltak és mindennapi dolgokról fecsegték, mikor nagy dolgok vannak közeledőben.

- Ne beszéljetelek többet! - mondta. - Nem halljátok az ítélet harsonáit? Nem halljátok, hogy dörögnek fent a hegyek között?

A Jan kedvéért ők is hallgatódzni kezdtek és ekkor valami különös hangokat hallottak.

- Mintha valami szekér zörögne fent az erdőben, - mondta Katalin asszony. - Ugyan mit jelenthet ez, Istenem?

Annál jobban csodálkoztak, midőn a hang jobban és jobban közeledett.

- Ma vasárnap este van! - mondta Katalin asszony. - Ha hétköznapi volna, akkor az ember csak meg tudná érteni. De hát ugyan ki az, aki szekérrel hajt az erdei úton vasárnap éjszaka?

Ismét elcsendesedett, hogy tovább hallgatódzék és most már tisztán hallotta, amint a kerekek odaütődtek a kövekhez és amint a lovak vágattak a meredek hegyen.

- Halljátok? - mondta Jan. - Halljátok?

- Igen, igen hallom, - mondta Katalin asszony, - de most nem törődöm azzal, hogy kicsoda. Legelőbb is neked kell ágyat vetnem. Erre kell most legelőbb gondolnom!

- Én pedig lemegyek majd Fallába, - mondta az öreg hálókötő. - Ez fontosabb, mint akármi más. Isten vele addig is.

Az öreg elsietett, ahogy csak tudott, Katalin asszony pedig bement a házba, hogy rendbehozza az ágyat. De alig hogy a küszöbre ért, az a zörgés, amiről ő is meg a hálókötő is azt hitték, hogy közönséges szekértől ered, egészen a közelükben hallatszott. Mintha valósággal valami ágyússzekér dübörgött volna végig, a föld is megreszketett, mikor közeledett. Jan hangosan Katalin asszony után kiáltott és ez azonnal hozzájött.

- Kedvesem ne ijedj meg! - kérlelte. - Most már látom a lovat is. Hiszen ez az öreg Bruningen Fallából. Ülj csak fel, hogy te is lássad!

Karját Jan nyaka alá tette és felemelte. A bokrok között az út mentén, megláthatta Jan egy pillanatra a lovat, amint az Skrolycka felé vágatott.

- Látod most már? - mondta Katalin asszony. - Csak Lars Gunnarsson az, aki most hazakocsizik. Persze ott ült és részegre itta magát a korcsmában, úgy hogy most azt sem tudja, hogy milyen úton hajt.

Amint ezt mondta, a szekér éppen a kerítés mellett haladt el, úgy hogy jobban lehetett látni. Jan is meg Katalin asszony is észrevették, hogy a szekér üres, nincsen rajta kocsis.

Ebben a percben Katalin asszony felsikoltott és olyan erősen rántotta meg Jan karját, hogy az visszaesett a földre.

- Oh Isten segíts meg! - mondta. - Láttad Jan? Ott vonszolódott....

Feleletet sem várva kirohant az útra, ahol az előbb az elragadt ló száguldott.

Jan minden szó nélkül hagyta, hogy kimenjen. Úgy örült, hogy ismét egyedül lehet. Még mindig nem talált feleletet arra, hogy miért is haragszik rá a császárné.

A kis aranypapírdarabka ott feküdt most egészen a szeme előtt és csillogott, hogy kénytelen volt észrevenni. A papírdarabkáról gondolatai ismét a Balgo-Ingborg felé szálltak, aztán arra a napra, amikor a brobyi hajóállomáson vitatkozott vele.

Most egyszerre megkapta a feleletet, amire annyira várt. Most már tudta, hogy a kis leányka miért haragudott rá az egész télen át. Nem helyesen viselkedett a szegény Balgo-Ingborggal szemben! Nem szabad lett volna megtagadni, hogy Portugáliába utazhassék.

Hogy hát ilyen rosszat gondolt a nagy császárnéről, hogy az nem akarná magával vinni Balgo-Ingborgot! Éppen ilyeneken akar a legszívesebben segíteni.

Nem lehetett hát csodálkozni rajta, hogy igazán haragudott rá. Hiszen tudhatta volna, hogy a szegények és a szerencsétlenek valamennyien szívesen látottak az ő birodalmában.

Most már alig lehet segíteni a dolgon addig, míg reggel nem lesz. De lesz-e reggel? Rögtön elmegy és beszél Balgo-Ingborggal, ez lesz az első teendője.

Behunyta a szemét és összekulcsolta a kezét. Olyan boldog volt, hogy eltűnt a nyugtalansága. Most már nem is volt olyan nehéz meghalni.

Azt sem tudta, hogy mennyi idő telt el, midőn ismét meghallotta maga mellett Katalin asszony hangját.

- Kedvesem, hogy vagy? Istenem, csak nem akarsz meghalni?

Annyira kétségbeesetten hangzott ez, hogy kénytelen volt megerőltetni magát és fölnyitni a szemét.

És ebben a percben meglátta Katalin asszony kezében a császárbotot és a zöld bórsüveget.

- Megkértem őket Fallában, hogy adják vissza ezeket neked. Azt mondtam nekik, hogy akárhogy is lesz, az mégis csak jobb, ha te visszakapod ezeket, minthogy elveszítsd a kedvedet az élethez.

Jan imára kulcsolta a kezét.

Az a kis leányka, az a hatalmas császárné, mégis csak csodálatos egy teremtmény! Alig tudta meg a bűnét és alig ígért bűnbánást, máris kegyeibe fogadta vissza.

Olyan édes megkönnyebbülést érzett. Mintha az égbolt is emelkedni kezdett volna és több levegőt árasztott és a forróság is oszladozott. Annyi ereje lett egyszeriben, hogy fel tudott emelkedni és utána nyúlhatott a császári jelvényeknek.

- Igen, most már nyugodtan viselheted, - mondta Katalin asszony. - Most már nincsen senki, aki elvenné tőled, mert Lars Gunnarsson *halott*.

A «CSÁSZÁR» FELESÉGE.

Katalin asszony bejött Skrolyckából a lövdalai konyhába fonallal és Liljecronáné maga vette át a fonalat tőle, felmérte, kifizette és megdicsérte a munkáját.

- Mégis szép dolog az, Katalin, - mondta, - hogy kend olyan szorgalmasan dolgozik. Most már kettőért kell dolgoznia, magáért meg az uráért is.

Katalin asszony kiegyenesedett egy kicsit, az arcába is szállt egy kis pirosság éppen a kiálló arccsontok felett.

- Hiszen Jan is hozzájárul, - mondta, - de hát ő sohasem volt olyan erős, mint a többi napszámos.

- De most már igazán nem csinál semmit, - mondta Liljecronáné. - Hallom, hogy csak tanyáról tanyára járkál és mutogatja a rendjeleit, meg éneklí a nótáját.

Liljecronáné komoly és kötelességtudó asszonyság volt és megbecsülte a dolgos és törekvő embereket, így Katalin asszonyt is. Igazi részvétet érzett iránta és ezt akarta kifejezni előtte.

Katalin asszony azonban védelmébe vette az urát.

- Hiszen már öreg és annyi bánata volt az utóbbi években. Hadd legyen neki is egy kis szabadsága, mert egész életén át keményen dolgozott.

- Jó, hogy ilyen nyugodtan viseli el a szerencsétlenségét, Katalin, - mondta Liljecronáné kissé éles hangon. - Én azonban úgy vélem, hogy kend, aki olyan értelmes, elsősorban megpróbálhatná, hogy kiverje az ura fejéből azt a képzelődést. Meglássa, hogyha ez így tart tovább is, úgy végződik, hogy kénytelenek leszünk a bolondok házába küldeni.

Most azonban már egészen kiegyenesedett Katalin asszony és igazán sértődöttnek látszott.

- Jan nem bolond, - mondta. - Az Úristen azonban hályogot bocsátott a szemére, hogy ne lássa azt, amit nem tudna elviselni. És ezért csak hálásak lehetünk.

Liljecronáné nem akart tovább vitatkozni. Ő is úgy vélte, hogy az van a rendjén, ha a feleség az ura pártján van.

- Na, akkor minden úgy van jól, ahogy van, Katalin, - mondta barátságosan. - És ne felejtse el, hogy itt nálunk egész éven át kaphat munkát.

Ebben a percben meglátta, hogy az öreg kemény ráncos arc egyszeriben felengedett. Minden ami eddig visszatartotta, feloldozódott. A bánat és aggodalom meg a szeretet kitört és a szemeit könnyek lepték el.

- Egyetlen örömem, hogy van kiért dolgoznom, - mondta. - Bizony Jan különösen megváltozott az utóbbi években, úgy hogy már nem is olyan mint egy közönséges ember. De hát éppen azért akarnák elvenni tőlem.

IV.

A FOGADTATÁS.

Megérkezett, a kis leány megérkezett. Nehéz szavakat találni ilyen nagy esemény leírására.

Olyan késő ősszel érkezett, hogy a személygőzös a Löven-tavon már beszüntette a forgalmat és csak néhány kis tehergőzös közlekedett. Ilyenen nem akart mégsem utazni - vagy talán nem is tudta, hogy ezek forgalomba vannak - azért a vasútállomástól kocsit fogadott Aske-völgyig. Így hát Jan nem fogadhatta a brobyi hajóállomáson, ahol tizenöt éven át várta. Bizony már tizenöt éve volt távol. Tizennyolc évig volt otthon, és tellett öröme benne és majdnem ugyanannyi ideig kellett nélkülöznie.

De még az sem volt úgy, hogy legalább Jan otthon lett volna és fogadhatta volna Klára-Csillát, mikor az megérkezett. Éppen akkor elment hazulról, hogy beszélgessen egy kicsit az öreg gazdánéval Fallában, aki már kiköltözött a nagyházból és egyedül lakott. Ő is azok közé az öregek közé tartozott, akiket «portugáliai császár» meg szokott látogatni olykor-olykor, hogy mondjon nekik egy pár barátságos szót és hogy bátorítsa őket.

Csak Katalin asszony állt a küszöbön és fogadta, midőn a kis leány visszatért az otthonába. Katalin asszony egész nap a rokkaszék előtt ült és éppen megállította a kereket, hogy egy kicsit kipihenje magát, amidőn kocsizörgést hallott az úton. Ez ritka dolog volt, hogy valaki kocsin jöjjön az Aske-völgybe, miért is kiment az ajtóba, hogy utána nézzen és ekkor észrevette, hogy az nem közönséges teherkocsi volt, hanem féderes talyiga. Ebben a pillanatban reszketni kezdett Katalin asszonnak a keze. Bizony így volt ez most már, valahányszor megijedt vagy nagyon felindult. Különbén még mindig fürge és dolgos volt, bár hetvenkét esztendő nyomta a vállát. Csak attól tartott, hogy ez a kézreszketés állandó lesz és akkor nem fogja tudni megkeresni a kenyeret Jannak és magának, mint ahogy azt eddig tette.

Már ekkor Katalin asszony teljesen lemondott arról a reményről, hogy valaha viszontlátja a leányát és már régóta alig is gondolt rá. De amint később elmondta, amint meghallotta a kocsizörgést, azonnal biztosan tudta, hogy ő jön. Odament a fiókos szekrényhez, hogy tiszta kötőt vegyen elő, de a kezei annyira reszkettek, hogy nem tudta betenni a kulcsot a kulcslyukba. Nem is tudta rendbe hozni egy kicsit a ruháját, hanem úgy fogadta, ahogy épen volt.

A kis leány bizony nem érkezett aranyos hintón, nem is ült talyigán, hanem gyalog ment utána. Az út Aske-völgyben még mindig olyan rossz karban volt, mint mikor Erik gazda meg a felesége vitte a lelkészhez, hogy megkeresztelje, és most ott bandukoltak ő és a kocsi a talyiga mellett és néha-néha megfogták, hogy az a két nagy koffer, amelyet hátra felraktak, ne zuhanjon le az árokba. Nem volt semmi pompa, mikor érkezett, de hát talán nem is lehetett azt kívánni.

Katalin asszony éppen kinyitotta a pitvarajtót, mikor a kocsi megállott a kapu előtt. Talán oda kellett volna neki szaladni és kinyitni azt, de nem tette. Hirtelen olyan szorultság fogta el a szívét, hogy egy lépést sem tudott előre tenni.

Klára-Csilla érkezett meg, ezt tudta, bár az, aki a kaput kinyitotta, olyan volt, mint egy úri kisasszony. Nagy tollas és virágos kalapja volt, a ruhája finom szövetből, de mégis csak a skrolyckai kis leány volt.

Besietett a kocsi előtt az udvarra és tárt karokkal ment Katalin asszony felé. Katalin asszony azonban csak mozdulatlanul állott és behunyta a szemét. Annyi sok keserűség fogta el a lelkét éppen most ebben a pillanatban. Úgy érezte, hogy nem tudja megbocsátani a leányának, hogy él és egészségesen jön haza, miután annyi éven át hiába várták. Szinte azt kívánta, hogy soha többé haza nem jött volna.

Úgy látszik el akart esni, mert Klára-Csilla hirtelen átkarolta és bevitte a házba.

- Kedves anyám, az Istenért ne ijedjen meg! - mondta. - Nem ismer rám?

Katalin asszony felnyitotta a szemét és jól megnézte. Okos asszony volt, és sohasem várta, hogy az, aki tizenöt évig távol volt, éppen olyan legyen, mint mikor elment hazulról, de mégis megijedt attól, amit látott.

Az a teremtes, aki előtte állott, sokkal öregebbnek látszott, mint ahogy kellett volna, mert hiszen alig volt még harminc és egynéhány éves, de ez azért volt, mert a haja a halántéka körül megőszült vagy talán azért, mert a homloka apró ráncokkal volt tele és Katalin asszony azért ijedt meg, mert Klára-Csilla megcsúnyult. Olyan különös sárgás-szürke arcszínt kapott és kövér és durva lett a szája körül. A szeme fehérje megszürkült és vérekes volt és a szeme alatt a bőr zacskósan csüngött.

Katalin asszony leroskadt egy székre és ott ült kezeivel térdét szorosan átszorítva, hogy azok ne reszkessenek és rágondolt arra a fiatal viruló kis piros ruhás leányra. Így élt ő eddig a képzeletében. Elgondolta, hogy vajjon fog-e valamikor örülni annak, hogy Klára-Csilla hazajött.

- Mégis csak írhattál volna, - mondta Katalin asszony. - Küldhettél volna olykor egy kis üdvözlést, hogy megtudhattuk volna, hogy még élsz.

- Tudom, tudom, - mondta a leány. A hangja legalább még ugyanaz volt, merész és vidám. - De hát mikor mindjárt kezdetben póruljártam... De hiszen ezt hallották?

- Igen, igen, ennyit mi is tudtunk, - mondta Katalin asszony és felsóhajtott.

- Ezért aztán nem is akartam többé írni, - mondta Klára-Csilla és nevetett. Most is olyan derék és fürgé volt, mint azelőtt. Nem tartozott azok közé, akiket a megbánás vagy a lelkiismeret kínozott.

- Most ne gondolj erre, anyám! - mondta, midőn Katalin asszony tovább is hallgatott. - Most már igazán jól megy a sorom. Vendéglősné lettem, akarom mondani én vezetem az élelmezést egy nagy gőzhajón, amelyik Malmö és Lübeck között közlekedik és az ősszel lakást béreltem magamnak Malmöben. Bizony nem egyszer gondoltam arra, hogy mégis kellene írni, de olyan nehéz volt megkezdeni. Végre is azt gondoltam, hogy majd várok addig, míg annyira nem leszek, hogy mindkettőjüket magamhoz vehetem. Na most aztán elrendeztem mindent, úgy hogy nálam lakhatnak és így könnyebb volt ide utazni és magukért jönni, mint írni.

- És te semmit sem hallottál felőlünk? - mondta Katalin asszony. Mert ezek a felvilágosítások ugyan öröme hangolhatták volna, de ő még mindig olyan levert maradt.

- Nem, - felelte Klára-Csilla és hozzátette mintegy mentegetődzve. - Tudtam úgyis, hogy a jó emberek segítségükre lesznek, ha úgy fordult volna a dolog.

Ekkor észrevehette, amint Katalin asszony kezei ismét reszketni kezdtek, bár szorosan összekulcsolta őket. Most már megértette, hogy otthon rosszabbul ment a soruk, mintsem azt gondolta és azért szeretne volna kimagyarázni a dolgot.

- Nem akartam csak apró összegeket küldeni haza, mint a többiek teszik. Takarékoskodtam, míg igazi otthont tudtam teremteni, hogy azután odavigyem magukat.

- Nem volt nekünk pénzre szükségünk, - mondta Katalin asszony. - Elég lett volna nekünk, ha csak írtál volna.

Klára-Csilla megpróbálta, hogy kiragadja az anyját bánatából, mint ahogy azt azelőtt szokta csinálni.

- Ugyan édes anyám ne rontsa már el nekem ezt a kedves órát! - mondta. - Most már itt vagyok. Jöjjön csak, hadd vegyük le a bőröndöket és pakkoljuk ki! Van bennük ennivaló is. Vendégséget rendezünk. Mire apa hazajön.

Erre kiment, hogy segítsen a csomagok behordásánál a kocsisnak, de Katalin asszony nem ment utána.

Klára-Csilla meg sem kérdezte, hogy mint van apja. Nem is gondolt másra, mint hogy az bizonyára napszámban van Fallában, mint azelőtt. Katalin asszony érezte, hogy neki el kell mondani, hogy áll az egész dolog, de csak halogatta, halogatta. Mégis csak friss levegő jött be a házba ezzel a kis leánnyal. Nem is akarta azonnal elrontani az örömét.

Míg Klára-Csilla segédkezett a csomagok lerakásában, észrevette, hogy hat-hét apró gyerek jött a kapuhoz és bebámszkodtak az udvarra. Nem szóltak semmit, csak nevettek, feléje mutogattak, azután elszaladtak.

De nemsokára ismét előjöttek, de már ekkor egy kis öreg ember volt velük, aki bár az arca sárgára aszott volt már, de azért egyenesen lépkedett hátraszegett fejjel és a lábait úgy csapdosta a földhöz mint a massirozó katonák.

- Furcsa egy kis alak ez ottan, - mondta Klára-Csilla a kocsisnak, amint a gyereksereg élén bevonult az udvarra. Sejtelve sem volt, hogy ki lehetett, de látta, hogy ugyan kiöltözött. A fején magas zöld bőrsüveg volt elől nagy tollbokkrétával, a nyaka körül és a mellén arany-papírból kivágott csillagok és kereszték díszeltek láncba fűzve. Olyan volt, mintha aranyos gallért viselt volna.

A gyerekek most már nem hallgattak, hanem azt kiabálták: «A császárné, a császárné!» ahogy csak bírták. A szegény öreg nem csitította őket. Úgy lépdelt előre, mintha a visító és nevető gyerekhad az ő díszőrsége volna.

Mikor a csapat már a pitvarajtóhoz ért, Klára-Csilla felsikoltott és Katalin asszonyhoz futott.

- Ki ez? - kérdezte és nagyon meg volt ijedve. - Ez az apám? Hát bolond lett?

- Igen, - mondta Katalin asszony. És elkezdett sírni nagy izgalomban és a kötényével a szemeit törülgette.

- Ez is én miattam történt?

- Így akarta ezt az Úr könyörületességéből, - mondta Katalin asszony. - Látta, hogy nehéz neki máskép.

Többet nem tudott mondani, mert Jan már a küszöbön állott, nyomában az egész gyereksereg, akik látni akarták, hogy mint fog lefolyni az a találkozás a valóságban, melyet annyiszor hallották már elmesélni.

«Portugália császára» nem ment egészen közel a leányához, hanem megállt az ajtónál és onnan mondta el üdvözlését.

Isten hozott, Isten hozott Klára!

Te Csilla, te Aranka, te drága!

Ezeket a szavakat olyan megfontolt méltósággal ejtette ki, mint a nagy bölcsek a döntő pillanatban, de ugyanakkor örömkönnyek toluultak a szemébe és nehezebbre esett megakadályozni, hogy ne reszkessen a hangja.

Miután a nagy jól meggondolt üdvözlését elmondta, a «császár» háromszor kopogott botjával a padlón, hogy csendre és figyelemre intse a körülállókat és azután elkezdett énekelni vékony sívító hangon.

Klára-Csilla egészen Katalin asszonyhoz simult. Mintha el akart volna bújni az anyja háta mögé. Eddig hallgatott, de midőn Jan énekelni kezdett, ijedtségében felkiáltott és meg akarta akadályozni.

Ekkor azonban Katalin asszony keményen megragadta a karját.

- Hagyjad! Hiszen annyira örült annak, hogy egyszer elénekelheti ezt a nótát előtted is.

Ekkor elhallgatott és Jan folytatta.

Császárné a leánya
Hej! dehogy is bánja!
Az újságok is írják.
Ausztria meg Portugál,
Metz, Japán meg valahány.
Bim, bam bom valahány!
Bim, bam bom!

De már Klára-Csilla nem bírta ki tovább. Előre rohant, gyorsan kituszkolta a gyerekeket és becsukta utánuk az ajtót.

Azután az apjának fordult és egyet dobantott a lábával. Most már igazán megharagudott.

- Nem hallgat el az Istenért! - mondta. - Hát micsoda dolog ez ilyen felfordulást csinálni és aztán engem «császárné»-nak nevezni?

Jan ugyan megriadt az első pillanatban, de ez hamar elmúlt. Hiszen ő volt a hatalmas «császárné». Mindent, amit ő csinált, az jól volt téve. Minden, amit ő mondott, az balzsam és méz volt az ő számára. A nagy örömeiben egészen megfélelkezett, hogy az aranykorona, az aranytrónus és az aranyruhás ezredek után nézelődjék. Ha ő szegénynek akar látszani, úgy ahogy most jött, akkor ez az ő dolga. A fődolog mégis csak az, hogy visszajött hozzá.

A MENEKÜLÉS.

Nyolc napra Klára-Csilla hazaérkezése után ott állott az anyjával a borgi hajóállomáson készen, hogy örökre elutazzék innen. Az öreg Katalin asszonyon kalap és jó meleg köpenyeg volt. Ő is követi a leányát Malmöbe és finom városi asszony lesz belőle. Ezentúl nem kell neki robotolni a mindennapi kenyérért. Karba tett kézzel fog a diványon üldögelni és gondtalanul éli le hátralévő napjait.

Bár ezt a sok mindenféle jót várta, mégis sohasem érezte magát annyira boldogtalannak, mint most, mikor ott állt a hídon. Csak Klára-Csilla nem vett észre semmit, mert azt kérdezte, hogy nem fél-e a hullámozástól? És erre elkezdte neki magyarázni, hogy az nem veszedelmes, bár annyira fujt a szél, hogy alig lehetett a hídon tartózkodni. Ő, Klára-Csilla, már hozzászokott a tengerhez, ő tudta, hogy milyen az.

- Ezek nem is hullámok itten, - mondta az anyjának. - Látom ugyan, hogy féhéren hullámozik, de én nem félnék átevezni rajta a mi régi csónakunkon sem.

Klára-Csilla nem is törődött a viharral, hanem ott maradt a hídon. Katalin asszony azonban bement az árúraktárba, hogy a szél le ne fujja és lekuporodott a sötét szögletben egy nagy ládára. Itt akart maradni addig, míg a gőzhajó meg nem érkezik, mert nem szeretett volna valamelyik szomszéddal találkozni, míg el nem indulnak. Ugyanakkor azt is gondolta, hogy az mégsem helyes cselekedet, amit most csinál és szégyelte magát az emberek előtt.

Egy azonban bizonyos volt. Nem azért követte Klára-Csillát, mintha kedve lett volna a gondtalan élethez, hanem egyedül csak azért, mert a kezei cserben hagyták. Mihez fogjon most már, mikor érezte, hogy annyira reszketősek, hogy nem fonhat velük többé?

Látta, amint Svartling tanító bejött a raktárba és arra kérte az Istent, hogy valahogy meg ne lássa, ne jöjjön hozzá és ne kérdezze meg, hogy hová akar utazni. Hogyan is tudná neki elmondani, hogy ők el akarnak utazni Jantól, a háztól és mindenkitől?

Ugyan megpróbálta úgy elrendezni, hogy ő meg Jan tovább is Skrolyckában maradjanak. Ha a leányuk egy kis pénzt küldött volna nekik, legalább tíz tallért havonta, akkor csak eléldelgethettek volna. De hát Klára-Csillával nem lehetett erről a dologról beszélni, ő nem akart egy fillért sem adni nekik, ha Katalin asszony nem utazik vele.

Katalin asszony megértette, hogy mint áll a dolog. Klára-Csilla nem gonoszságból mondott nem-et. De mikor már lakást bérelt és szépen mindent elrendezett a szülei számára. Úgy örült annak, hogy megmutassa nekik, hogy dolgozott értük. Mostan aztán legalább az egyiket akarta magával vinni, hogy egy kis jutalma legyen minden fáradságáért.

Bizonyára Jan volt az elsősorban, akire gondolt, mikor hazautazott, mert hát azelőtt olyan jó barátságban volt az apjával, de őt most már lehetetlen volt magukkal hozni.

Éppen ez volt az egész bajnak az oka. Klára-Csilla egészen elfordult az apjától. Nem tudott egy percre sem vele lenni. Jan nem beszélhetett előtte sem Portugáliáról, sem az ő gazdagságáról és hatalmáról, igen, még azt sem tudta eltűnni, ha a «császári» ruhába öltözködött. Ő azonban éppen úgy örült neki és mindig csak a közelében akart lenni, bárhova is menekült előle és Katalin asszony biztos volt benne, hogy csak azért, hogy ne lássa, nem akart egy hétnél tovább otthon maradni.

Most Klára-Csilla is bejött a magazinba. Ő azonban éppen nem félt Svartling tanítótól, nem ő, hanem egyenesen hozzá ment és beszélgetni kezdett vele. A legelső, amit mondott neki, az volt, hogy elbeszélte neki, hogy most ő haza utazik és hogy Katalin asszony is vele megy.

A tanító, amint azt várni is lehetett, megkérdezte, hogy mit mondott az apja erre a dologra. És Klára-Csilla olyan nyugodtan, mintha csak egy idegen emberről beszélt volna, elmondta, hogy mint rendezte el a dolgot Jannal. Elkvártélyozta Lizánál, az öreg hálókötő menyénél. Liza ugyanis Ola Bengsta halála után új házat épített magának és abban volt egy üres szobája és ott fog Jan lakni.

Svartling tanítónak olyan arca volt, hogy az nem mutatta meg a gondolatait, ha nem akarta és most is teljesen közömbös volt, mikor Klára-Csillával beszélt. De azért Katalin asszony jól tudta, hogy mit gondol magában az, aki valósággal az apja volt az egész környéknek.

- Miért kell egy öreg embernek, akinek még él a felesége és a leánya, idegen embereknél lakni? Liza ugyan derék asszony, de mégsem lesz vele szemben olyan türelmes, mint a saját vére.

Ezt gondolta bizonyára és ezt helyesen is gondolta.

Katalin asszony hirtelen ránézett a kezeire. Talán önmagát csalta meg, mikor ezeket okolta. Az igazi ok mégis az lehet, hogy elhagyta Jant, mert a leánya erősebb volt. Nem tudott neki ellentmondani.

Klára-Csilla még mindig ott állt és a tanítóval beszélgetett. Most éppen azt beszélte el, hogyan szöktek el hazulról, hogy Jan ne tudja meg, mikor elutaznak.

Ez volt a legborzasztóbb Katalin asszony számára. Klára-Csilla elküldte Jant messze a broi fűszereshez, hogy vásároljon valamit és alig hogy elment, gyorsan összecsomagolták a koffereket és útnak indultak. Katalin asszony úgy érezte magát, mint egy tolvaj és gonosztevő,

mikor ilyen módon szökött meg hazulról, de Klára-Csilla azt mondta, hogy ezt így kell csinálni. Ha az apja megsejtette volna elutazásukat, akkor inkább a kocsi elé feküdt volna, semhogy útnak engedte volna őket. Igen, most aztán Liza fogja várni és fogadni, ha hazajön és ő majd megpróbálja megvigasztalni, de hát mégis nehéz dolog arra gondolni, hogy mit is fog érezni, mikor megtudja, hogy Klára-Csilla elutazott tőle.

Svartling tanító csak ott állott szó nélkül és hallgatta Klára-Csillát. Katalin asszony azon tépelődött, hogy meg volt-e elégedve azzal, amit hallott, midőn egyszerre csak megfogja Klára-Csilla kezét és teljes komolysággal ezt mondja neki:

- Igen, hiszen én Klára-Csilla öreg tanítója vagyok, így hát egyenesen megmondom a véleményemet. Klára-Csilla el akar utazni a kötelességétől, de még az nem biztos, hogy sikerül is. Már láttam másokat is, akik hasonlóképpen akartak cselekedni, de bizony az megbosszulta magát.

Katalin asszony felállott és megkönnyebbülten sóhajtott egyet, midőn ezt hallotta. Éppen azok a szavak voltak ezek, amelyeket ő is szeretett volna a leánya szemébe mondani.

Klára-Csilla egészen szeliden válaszolt, hogy ő nem tudja, mikép is rendezhetné el más-
képpen a dolgot. Csak nem vihet egy bolond embert magával egy idegen városba és ő maga sem maradhat itt Svartsjöben. Erről már Jan gondoskodott. Hiszen, ha elmegy egy ház előtt, a gyerekek kiszaladnak és úgy kiabálják utána: a «császárné» és vasárnap a templom előtt az emberek olyan kíváncsiak voltak, hogy meglássák, hogy majd a földre teperték a tolongásban.

A tanító azonban mégis csak megmaradt véleménye mellett.

- Jól tudom, hogy ez nagyon nehéz, - mondta, - de közötted és az apád között olyan szoros kapocs volt. Ne higgyed, hogy ezt olyan könnyen el lehet vágni.

Mikor ezt elmondta, mind a ketten kimentek a magazinból és Katalin asszony is utánuk ment. Most már megváltoztatta a szándékát és szívesen beszélt volna a tanítóval, de mielőtt odament hozzá, megállott és felnézett a dombra. Érezte, hogy Jannak nemsokára itt kell lennie.

- Fél talán, hogy apa idejön? - kérdezte Klára-Csilla, miután a tanítótól az anyjához lépett.

- Félek, - mondta Katalin asszony. - Arra kérem a jó Istent, hogy Jan ideérkezzék, mielőtt elutaznék.

Majd ismét erőt vett magán és így folytatta:

- Úgy érzem, tudod, mintha valami rosszat tettem volna. Azt hiszem, hogy ezért szenvedni fogok az egész életemen át.

- Ezt csak azért mondja, mert annyi sok éven át kellett nyomorognia, - mondta Klára-Csilla. - Majd másképp lesz, ha elkerülünk innen. Apa úgyse tud ide kijönni, ha nem is sejti, hogy elutaztunk, - tette hozzá.

- Csak ne légy olyan nagyon biztos ebben, - mondta Katalin asszony. - Jan mindig tudja, amit tudni akar. Mindig is olyan volt, de mióta te elutaztál, évről-évre erősödött. Az Uristen talán azt gondolta, hogyha már elvette az eszét, úgy adott helyébe új fényt, mellyel fényeskedhetett.

Katalin asszony most elbeszélte néhány szóval Klára-Csillának Lars Gunnarsson halálát és néhány eseményt, melyek az utóbbi évben történtek, hogy megmutassa neki, hogy Jannak «szarvas szeme» van, mint ahogy azt mondják. Klára-Csilla nagy figyelemmel hallgatta. Mikor azelőtt Katalin asszony megpróbálta elmondani neki, hogy milyen jó volt Jan néhány szegény szerencsétlennel szemben, akkor nem is akarta meghallgatni.

Ez azonban annyira megragadta, hogy Katalin asszony már remélni kezdte, hogy másképp fog vélekedni Jan felől és talán még, ki tudja, vissza is fordul.

De hát hamarosan szétfoslott ez a reménysége is.

- Itt van anyám a gőzhajó! - kiáltotta nagy örömmel Klára-Csilla. - Most már mégis sikerülni fog, hogy minden baj nélkül útnak indulhatunk.

Katalin asszony szeme megtelt könnyel, mikor meglátta, hogy a gőzhajó kikötött a hídon. Meg akarta kérni Svartling tanítót, hogy mondjon egy jó szót az ő meg a Jan érdekében Klára-Csillánál, hogy hadd maradjanak csak meg ők az ő régi otthonukban. Most azonban nem volt már erre idő. Most már nem kerülhette el többé az elutazást.

A hajó későn érkezett és így nagyon sürgős volt, hogy tovább mehessen. Még a csapóhidat sem eresztette le, hanem azt a pár utast, aki le akart szállani, a matrózok csak úgy lehajintották a hídra, Klára-Csilla megfogta Katalin asszony karját, egy matróz azután felemelte és már fenn is volt a fedélzeten. Sírt, vissza akart fordulni, de nem volt könnyörület.

Amint Katalin asszony fent volt már a hajón, Klára-Csilla átkarolta, mintha támogatni akarná.

- Jöjjön csak, hadd menjünk át a másik oldalra! - mondta.

De már későn volt. Az öreg Katalin asszony meglátta, amint egy ember rohan le a dombról és azonnal felismerte.

- Ez Jan! - kiáltotta. - Oh Istenem, mit fog most csinálni?

Jan megállott a hid szélén. Olyan kicsinek és nyomorultnak látszott. Meglátta Klára-Csillát a távozó hajón és nagyobb kétségbeesést és keserűséget senki arca sem tudott kifejezésre juttatni, mint most az övé.

De nem kellett más, csak hogy Katalin asszony meglátta, hogy ismét visszanyerje az erejét, amire szüksége volt, hogy fellépjen a leányával szemben.

- Te utazhatsz, te, - mondta, - de én kiszállok az első hídnál és hazamegyek.

- Csináljon, amit akar, anyám, - mondta Klára-Csilla elkeseredve. Tudta, hogy ez ellen már nem küzdhet tovább. Talán maga is érezte, hogy kegyetlenek voltak az apával szemben.

De már nem volt idő a jóvátételre. Másodszor már nem akarta Jan elveszíteni életének minden örömét. Leugrott a hídról és bevetette magát a vízbe.

Talán az volt a szándéka, hogy utána úszik a gőzhajónak, vagy talán érezte, hogy most már nem élhet tovább.

A hídról kiáltások hallatszottak, rögtön csónakot bocsátottak a vízre, sőt a kis tengeri hajó is megállott és leeresztette az egyik mentőcsónakát, de Jan azonnal elsüllyedt és nem is jött többé fel a víz színére.

A császárbot és a zöld bőrsüveg a víz felszínén úszott, de a «császár» eltűnt csöndben, nyomtalanul és ha a jelvényei nem lettek volna ott, talán nem is gondolták volna, hogy elpusztult.

VISSZATARTVA.

Az emberek különösnek tartották, hogy most Klára-Csilla kénytelen nap-nap mellett ott állni a borgi hídon és várni, hogy mikor fog az apja fölmerülni.

Klára-Csilla nem derűs nyári napokon várakozott ottan, hanem szürke viharos novemberben és még sötétebb és hidegebb decemberben. Nem is szőtt szép tarka álmokat messzi útról érkezőről, aki majd pompával fog a partra szállani. Minden tekintete és gondolata egy csónak felé irányult, mely lassan mozgott fel és le a tavon a híd előtt és kutató a vízbefult után.

Először azt hitte, hogy amint megkezdik a kutatást, azonnal rátalálnak, de nem úgy történt. Nap-nap után dolgozott néhány öreg türelmes halász, de semmit sem találtak.

Állítólag néhány mély kút volt a tófenéken a borgi hajóállomás előtt és sokan azt gondolták, hogy Jan azok egyikébe süllyedt le. Mások viszont azt mondták, hogy erős volt az ár az öbölben meg beljebb Kyrkviken felé, lehet, hogy arra felé sodorta a víz. Klára-Csilla meghosszabbította a kutató köteleket, úgy hogy azok leértek a Löven legnagyobb mélységéig és azután végig kotortatta a Kyrko-öböl minden zugát, de apja holttestét mégsem sikerült a napfényre hozni.

Mindjárt a szerencsétlenség napján Klára-Csilla megrendelt egy koporsót, melyet, mikor készen lett, lehozatott a hajóállomásra, hogy legyen hová elhelyezni a halottat, ha majd megtalálják. Azóta az mindig ott állt a hídon és még csak az árúmagazinba sem akarta bevitetni. A magazint becsukják, ha az ör elmegy a hajóállomásról, de a koporsónak mindig készen kell lennie, hogy Jan ne várokozzék.

Az öreg «császárnak» mindig volt azelőtt néhány jóbarátja a hídon, akik megrövidítették a várakozási időt, de Klára-Csilla mindig csak egyedül járkált ottan. Senkit sem szólított meg és őt is békén hagyták, mert a nép rossz szemmel nézett rá, mert ő volt az oka az apja halálának.

Decemberben felhagytak a hajóközlekedéssel és azután Klára-Csilla igazán egyedül maradt a hídon. A halászok, akik a kutatást végezték a tavon, szintén abban akarták hagyni a munkát, de erre Klára-Csilla igazán kétségbeesett. Az volt az egyetlen reménye és vigasztalása, hogy az apját feltalálják. Amíg a tó jégmentes volt, kénytelenek voltak tovább folytatni a kutatást. Keresték Nygard földnyelvnél, Storviknál, keresték az egész Löven tóban.

Klára-Csilla mindinkább izgatottabb lett, hogy a holttestet megtalálják. Egy borgi parasztnál vett ki magának lakást és így legalább néhány órát bent tölthetett. De később annyira megszálta a félelem és izgalom, hogy sem aludni, sem enni nem tudott. Mindig ott állt a hajóállomáson, de nemcsak a rövid nappalokon, hanem a hosszú végtelen téli estéken is, míg végre ideje volt lefeküdni.

A két első napon Katalin asszony is ott állott Klára-Csilla mellett a hídon és várta Jant. De azután ő is hazament Skrolyckába.

Nem közömbösségből hagyta ott a hajóállomást, de nem bírta együtt lenni a leányával és hallgatni, amint az Janról beszélt. Mert Klára-Csilla nem képmutatóskodott. Katalin asszony tudta, hogy nem túlzott gyöngédségből vagy lelkiismeretfurdalásból igyekszik annyira Klára-Csilla, hogy az apja holtteste megszentelt földbe kerüljön, hanem mert félt, rettentően félt, hogy az, akinek a halálát okozta, temetetlenül hever a tófenéken. Ha elföldelhetné apját a temetőben, akkor nem volna semmi baja. De ameddig az ott van, ahol van, addig attól félt, hogy rettenetes büntetést fog kapni tőle.

*

Ott állott Klára-Csilla a borgi hídon és lenézett a vízbe, mely mindig nyugtalan és zavaros volt. A tekintete alig hatolt át a víz színén, de azért úgy tetszett neki, mintha látná az egész végtelen tófenéket, mely elterült alatta.

Ott lent ült ő, «Portugália császára». Egy kövön ült, kezeit térdén összekulcsolva és szemével a szürkés-zöld vízbe meredve, mindig csak azt várva, hogy mikor fog ő lejönni hozzá.

A császári jelvényeket eldobta magától. A bot és a bőrsüveg nem követte le a mélységbe és a papircsillagokat foszlányokká oldotta a tó vize. Ott ült ő fényesre kopott kabátjában, két üres kézzel. De most már semmi csalóka dísz vagy nevetség nem volt körülötte. Most már hatalmas és borzadályos volt.

Most már nem hiába mondhatta, hogy ő a császár. Olyan nagy hatalma volt az életben, hogy az ellenségeit, akiket gyűlölt, elbuktatta, a barátait pedig felsegítette. Ez a hatalma még most is megvolt. Ez nem hagyta el akkor sem, mikor meghalt.

Csak két ember volt, aki gonoszul bánt vele. Az egyiket már megbosszulta. A másik ő volt, a leánya, aki előbb eszelőssé tette, végül a halálba kergette. Őrá várakozott itt lent a mélyben.

Most már vége volt az iránta való szeretetének. Most már nem azért várakozott reá, hogy jutalmat és dicsőséget adjon néki. A halál sötét országába akarja most lehúzni büntetésül mindazért, amit ellene vétett.

*

Valami volt, ami csalogatta Klára-Csillát. Le szeretne volna emelni a koporsó nehéz fedelét, azután a vízre eresztetni a hídról, mint egy csónakot. Abba majd egyedül akar beszállni, ellöki a parttól és lefekszik a gyaluforgács-ágyra.

Nem tudta biztosan, hogy azonnal elsüllyed-e, vagy talán egy darabig hánykódni fog fent a tó színén, míg a hullámok vízzel csapják tele járművét és lesüllyesztik a mélységbe.

Azt is elgondolta, hogy talán nem is süllyed le, hanem a tó vize elviszi és kiveti valamelyik földnyelvre.

Igazán csábító volt megcsinálni ezt a próbát. Úgy gondolta, hogy csendesen fog feküdni az egész idő alatt, meg sem moccan. Nem veszi igénybe sem a kezét, sem a lábát, hogy tovább hajtsa a koporsót, hanem teljesen bírójának a hatalmába adja át magát. Hadd ragadja őt az magához és hadd pusztítsa el úgy, ahogy akarja.

Ha így aláveti magát az ő kénye-kedvének, akkor talán a nagy szeretet ismét meg fog szólalni. Talán megkönyörül rajta és kegyelmébe fogadja.

De a félelme nagyon is nagy volt és nem mert az ő szeretetében bízni. Így azután nem merte a vízre bocsátani a nagy, fekete koporsót.

*

Egy régi ismerőse és barátja kereste fel Klára-Csillát ezekben a napokban. Gusztávnak hívták és ő még mindig ott lakott Prästerudban a szülői házban.

Derék és komoly ember lett belőle, aki jól forgatta a beszédet. Azt mondta neki, hogy utazzék csak vissza és kezdje meg újra a régi munkáját. Nem jó az, ha itt egyedül sétál ezen a magányos hídon és egy halottra vár. Ő erre azt felelte, hogy addig nem mer elutazni, míg az apját megszentelt földbe el nem temetheti, de erről az nem is akart hallani.

Mikor először beszélt vele, akkor semmit sem tudott végezni, de mikor másodszor jött vissza, akkor megigérte, hogy követi a tanácsát. Azzal váltak el, hogy másnap majd érte jön és a saját lovával elviszi őt a vasútállomásig.

Ha ez így történt volna, akkor nem is lett volna talán semmi baj. De ő maga nem tudott eljönni, hanem az egyik béresfiút küldte a kocsival. Klára-Csilla mégis felszállt a kocsiba és elhajtottak. Útközben azonban beszédbe elegyedett a kocsissal és megkérte, hogy mondjon el néhány történetet az apjáról, hogy is volt az az ő előrelátásával és más egyebekről, amiket már Katalin asszony is elmondott neki a hajóállomáson.

Mikor ezeket egy darabig hallgatta, megkérte a fiút, hogy forduljon vissza. Annyira megfélemedett, hogy nem tudott tovább utazni. Nagyon is hatalmas volt az öreg «császár». Tudta jól, hogy azok a halottak, akiket nem temettek el a temető földjébe, mint üzik, mint kergetik ellenségeiket. Neki mindenáron ki kell emelni az apját a vízből és a koporsóba tenni. Pap mondjon imát felette, különben egy pillanatig sem lesz nyugalma.

A BÚCSÚSZAVAK.

Karácsony felé Klára-Csilla üzenetet kapott, hogy Katalin asszony haldoklik, erre a híre aztán otthagya a hidat.

Gyalog indult hazafelé, mert ez volt a legkönnyebb út, ha valaki Aske-völgyébe akart eljutni. A régi, szokott utat választotta Lobyn keresztül és azután át a nagyerdőn.

Midőn elment a loby-i tanya előtt, ahol valamikor az öreg Björn Hindriksson lakott, egy derekasan megtermett, komoly arcú gazda állt az útnál és a kerítést javította. Kurtán köszöntötte, mikor elment mellette, de azután abbahagyta a munkát és utána nézett, majd utána sietett és megfogta.

- Úgy-e, Klára-Csilla Skrolyckából? - kérdezte. - Nagyon szeretnék mondani valamit. Én Linnart vagyok, Björn Hindriksson fia, - tette hozzá, midőn észrevette, hogy az nem tudja, hogy kicsoda.

- Nagyon sietős az utam, - mondta Klára-Csilla, - talán majd máskor? Éppen most kaptam meg a hírt, hogy az anyám haldoklik.

Linnart Björnsson erre azt ajánlotta, hogy majd elkíséri egy darabon. Már több ízben le akart menni a hajóállomásra, hogy találkozhassek vele és most már nem akarja elmulasztani ezt a jó alkalmat. Mert hát nagyon is szükséges, legalább ő úgy gondolja, hogy megtudja, amit mondani akar.

Klára-Csilla erre nem tett már több ellenvetést. De észrevette, hogy az ember csak nehezen hozakodik elő a mondanivalójával, úgy, hogy nem sok jót várt. Az csak köhintett néhányszor és kereste a szavakat.

- Nem hiszem, hogy Klára-Csilla tudná, hogy én voltam az utolsó, aki beszélt az apjával, a «császárral», mint ahogy mi őt hívtuk.

Klára-Csilla azt felelte, hogy bizony ezt nem tudta. És ugyanakkor megszorította a lépését. Úgy gondolta, hogy ez a beszélgetés olyasmi lesz, amely elől legjobb volna elmenekülni.

- Kint voltam az udvaron azon az őszi napon és éppen a lovamat fogtam be, hogy átkocsizzam a kereskedőhöz, - folytatta Linnart Björnsson - és akkor látom, hogy a «császár» rohanva szalad az országúton. Nagyon sietős volt a dolga, azt észrevettem, de azért megállott, mikor engem meglátott és megkérdezte, hogy láttam-e a császárnét erre elkocsizni. Ezt nem tagadhattam, mire elkezdett sírni. Bro felé indult, de útközben olyan nyugtalanság szállta meg, hogy visszafordult. Mikor hazaért, a házat üresen találta. Katalin asszony is oda volt. Akkor bizonyos, hogy a hajóval akartak elutazni, és most nem tudta, hogyan jusson el Borgba idejekorán, mielőtt azok elutaznának.

Klára-Csilla megállott.

- Akkor hát kend felvette a kocsijára? - kérdezte.

- Igen, - felelte a parasztgazda. - Jan egyszer nagy szívességet tett nekem és ezt akartam meghálálni. Talán rosszul cselekedtem, hogy segítettem rajta?

- Dehogy, dehogy, minden az én hibám, - mondta Klára-Csilla. - Nekem sohasem kellett volna megkísérelnem, hogy elszökjem előle.

- Úgy sírt, mint egy kis gyermek az egész úton, míg mellettem ült a kocsiban, - mondta Linnart Björnsson, - azt sem tudtam, hogy mivel vigasztaljam, mivel csendesítsem. Odaérünk

idejében, Jan, - mondtam végre. - Csak ne sírj olyan nagyon! Ezek a kis hajók, melyek ősszel közlekednek, nincsenek olyan hamar útra készen. De alig, hogy ezt mondtam, a kezét a karomra tette és megkérdezte, hogy nem gondolom, nem lesznek-e kegyetlenek a császárnéval azok, akik elrabolták.

- Azok, akik elrabolták! - ismételte Klára-Csilla csodálkozó hangon.

- Magam is elcsodálkoztam, éppen úgy, mint Klára-Csilla és megkérdeztem, hogy kiket gondol.

- Igen, azokat, akik a császárnéra leselkedtek, míg itthon volt. Azok az ellenségek, akiktől Klára-Csilla annyira félt, hogy nem is merete a fejére tenni az aranykoronáját és egy szót sem mert beszélni Portugáliáról, azok most elfogták Klára-Csillát és fogságba akarják hurcolni.

- Istenem, hát így gondolta! - mondta Klára-Csilla.

- Bizony, így gondolta, Klára-Csilla, - mondta Linnart Björnsson nyomatékkal. - Klára-Csilla most már megérti, hogy az apja nem azért sírt, mert egyedül hagyta, hanem azért, mert azt hitte, hogy Klára-Csilla veszedelembbe jutott.

Linnart Björnsson csak nehezen tudta kimondani az utolsó szavakat. Mintha a torkán akadtak volna. Lehet, hogy az öreg Björn Hindrikssonra és magára gondolt. Talán ez az ő története is volt, hogy megértette, hogy milyen nagy súlyt kell helyezni arra a szeretetre, mely sohasem inog meg.

De Klára-Csilla még mindig nem értette meg.

Ő az apjára csak borzadállyal, utálattal gondolt, mióta csak hazajött. Most is azt mormogta magának, hogy az apja bolond volt.

Linnart Björnsson meghallotta, amit mondott és ez sértette.

- Nem tudok róla, hogy Jan olyan bolond lett volna, - vágott közbe. - Azt mondtam neki, hogy én nem láttam semmi őrséget Klára-Csilla körül.

- Nem láttad, kedves Linnart Björnsson, - felelte erre, - hogy őrség volt körülötte, midőn elvitték? Bizony, pedig ott volt a Dölyf és a Keménység, ott volt a Bűn és Kéjvágy, mind ott voltak, azok, akik ellen küzdenie kell az ő császárságában.

Klára-Csilla ismét megállott és feléje fordult.

- Na? - kérdezte.

- Én azt feleltem, hogy ezeket az ellenségeket én is láttam, - mondta Linnart Björnsson.

Klára-Csilla csak felkacagott.

- De azután megbántam, hogy ezt mondtam, - folytatta a parasztgazda, - mert erre Jan elkezdett még keservesebben sírni. - Oh, kérd az Istent, derék, jó Linnart Björnsson, - mondta, - hogy szabadítsa meg a kis leányt minden gonosztól! Az mindegy, hogy mi lesz velem, csak ő legyen megváltva!

Klára-Csilla erre még jobban megszorította a lépéseit és nem válaszolt semmit sem. Valami tépni, szorítani kezdte a szívét, de csak visszatartotta magát. Ha most az, ami ott bent el van zárva, egyszerre kiszabadul, nem tudja, hogy bírja ki.

- Igen, ez volt tulajdonképpen az ő búcsúszava, - mondta Linnart Björnsson. - És azután nemsokára meg is mutatta, hogy hogyan gondolja ő azt, amit mondott. Klára-Csilla ne gondolja azt, hogy Jan azért ugrott a tóba, hogy a saját bánatától megszabaduljon. Csak azért, hogy megszabadítsa Klára-Csillát az ellenségeitől, csak azért vetette magát a vízbe a gőzhajó után.

Mindig jobban és jobban sietett Klára-Csilla. Az apjának a végtelen szeretete elejétől kezdve az utolsó percig kezdett feltárulni előtte. De ő csak menekülni szeretett volna előle. Nem tudta elviselni ezt a híradást.

- Hát mi itt a környéken tudjuk egymásnak a dolgát, - folytatta Linnart Björnsson és együtt sietett Klára-Csillával. - Bizony, eleinte nagyon rossz szemmel néztünk Klára-Csillára, rögtön azután, ahogy a «császár» vízbefulladt. Én a magam részéről nem tartottam Klára-Csillát méltónak arra, hogy egy szót is váltsak vele, vagy csak rá is gondoljak. De most már megváltoztattuk a véleményünket. Most már tetszik nekünk, hogy Klára-Csilla ott áll a hídon és őt várja.

Klára-Csilla megállt. Az arca egészen kipirult és szeme haragosan szikrázott.

- Én csak azért állok, csak azért, mert félek tőle, - mondta.

- Klára-Csilla sohasem akart jobbnak látszani, mint a milyen. Ezt tudjuk. De mi talán jobban tudjuk, hogy mi is van a mögött a várakozás mögött. Nekünk is voltak szüleink. Mi is az ő akaratjuk ellen cselekedtünk, bizony mi is.

Klára-Csilla olyan dühös lett, hogy valami borzasztót akart mondani, de mégsem tette. Aztán a lábával akart toppantani, hogy azonnal hallgasson el, de ehhez sem volt elég ereje. Végre is nem látott más menekvést, mint nekiiramodott és elfutott tőle.

Linnart Björnsson nem követte. Ő már elmondta azt, amit mondani akart és meg volt elégedve a délelőtti munkájával.

KATALIN ASSZONY HALÁLA.

Mikor Klára-Csilla belépett a skrolyckai házikóba, Katalin asszony az ágyban feküdt halottfehéren és behunyt szemekkel. Úgy tetszett, mintha a vég már bekövetkezett volna.

De amint Klára-Csilla az ágy mellett termett és megsimogatta a kezét, azonnal feltekintett és beszélni kezdett.

- Jan magához akar szólítani, - suttogta nagynehezen. - Nem rója fel bűnül nekem, hogy el akartam hagyni.

Klára-Csilla összerázkódott. Most már megértette, hogy miért akar az anyja meghalni. Ő, aki egész életén át hű volt hozzá, most halálra búsulta magát, hogy az utolsó percben elhagyta Jant.

- Ugyan, e miatt igazán nem szabad nyugtalankodnia! - mondta Klára-Csilla. - Hiszen én voltam, aki kényszerítettem, hogy velem utazzék.

- Bizony, nehéz volt erre csak gondolni is, - mondta Katalin asszony. - De most már rendben van minden közöttünk.

Ismét lehuntya a szemét és teljesen mozdulatlanul feküdt. Mintha a boldogságnak egy kis mosolya ült volna az elaszott arcra.

Azután ismét beszélni kezdett. Volt néhány dolog, amit el kellett mondania. Különben sohasem lett volna nyugalma.

- Ne haragudj Janra azért, mert utánad futott! Csak jót akart veled. Hiszen neked sem volt jó dolgod, mióta elváltatok. Tudta ezt ő jól. Neki sem ment jól a dolga. Mind a ketten eltévelyedtetek.

Klára-Csilla tudta, hogy valami ilyesfélét fog neki mondani és azért már előre felvértelte magát. De, ahogy az anyja mondta, jobban meghatotta, mintsem hitte volna és azért jó feleletet akart adni.

- Úgy akarok gondolni az apámra, mint amilyen azelőtt volt, - mondta. - Hiszen emlékszik rá, milyen jó barátok voltunk akkor mi ketten.

Úgy látszik, hogy Katalin asszony meg volt elégedve a válasszal, mert ismét elpihent. Talán nem is akart már többet mondani, midőn egyszerre nagy szeretettel kezdett mosolyogni a leánya felé.

- Olyan boldog vagyok, Klára-Csilla, - mondta, - mert te ismét olyan szép lettél.

Erre a mosolygásra és ezekre a szavakra egészen elhagyta Klára-Csillát az önuralma. Térdre esett az ágy előtt és sírni kezdett. Ez volt az első eset, mióta hazajött, hogy igazi sírásba tört ki.

- Igazán nem tudom, hogy is lehet olyan jó irántam édes anyám. Hiszen az én hibám, hogy most meghal és apám halálát is én okoztam.

Katalin asszony csak tovább mosolygott és kezével megpróbálta gyengéden megsimogatni.

- Oh, kend olyan jó, édes anyám, olyan jó hozzám, - mondta Klára-Csilla sírás és zokogás közben.

Katalin asszony megfogta a kezét és fel akart emelkedni az ágyban, hogy megtegye az utolsó tanuságtételét.

- Ami jóság van bennem, - mondta, - azt mind tőle tanultam, Jantól.

Ezután visszahanyatlott és nem mondott többet, amit meg lehetett volna érteni. A haldoklás megkezdődött és másnap reggelre meghalt.

Haláltusa alatt Klára-Csilla ott feküdt zokogva a földön az ágy előtt. Ott sírta el a félelmét, a lázas álmait és bűnbánatát. Könnyei csak nem akartak kiapadni.

A «CSÁSZÁR» TEMETÉSE.

Karácsony előtti vasárnapra tették Katalin asszony temetését és ilyenkor bizony nem sok nép gyűl egybe a templomba, mert mindenki a nagy ünnepnapokra halasztja el a templom látogatását.

Mégis, mikor a kis gyászmenet Aske-völgyből a templomdombhoz ért, egészen zavarba jött. Mert ennyi embert, mely itten a mai napon egybegyűlt, még alig láttak, még akkor sem, mikor a broi esperes egyszer egy évben prédikál Svartsjöben vagy mikor papválasztás van.

Azt lehetett gondolni, hogy ezek nem azért gyűltek ide, hogy Katalin asszonyt kikísérjék a sírhoz, hanem bizonyára valami más okból. Talán valami nagy embert vártak a templomba, vagy talán idegen lelkész fog prédikálni? Hiszen az aske-völgybeliek olyan messze laknak, hogy sok minden történhetett a környéken, amiről ők semmit sem tudhattak.

A gyászmenet szokás szerint megállt a községháza előtt és ottan leszálltak a kocsikról. Itt is minden tele volt néppel, akár a templom előtt, de máskülönben nem látszott semmi különös. Mindjobban elcsodálkoztak, de azért nem mertek senkit megkérdezni, hogy mi történt. Azoknak, akik egy családi gyászmenetben vannak, úgy illik, hogy összetartsanak és nem állnak össze beszélgetni azokkal, akik nem tartoznak a gyászolókhöz.

A koporsót levették a szekérről, amelyen idehozták és rátették egy pár fekete kecskelábra, melyeket már a községháza elé készítettek. Itt kellett azoknak, akik a gyászmenethez tartoztak, várakozni, míg a harangok megszólalnak és a lelkész meg a kántor elkészülnek, hogy a temetőbe menjenek.

Csúnya rossz idő volt az egész nap. Az eső csak úgy szakadt és paskolta a koporsó fedelét. Az már igaz, hogy ennyi nép gyűlt most egybe, az nem a szép téli vasárnap miatt történt.

De úgy látszik, ezek nem törődtek sem az esővel, sem a széllel ezen a napon. A nép csöndben és türelmesen állott a szabadban, a nélkül, hogy akár a templomba, akár a községházára menekültek volna.

A hat koporsóvivő és még egynéhányan észrevették, hogy még egy pár kecskeláb volt kikészítve ott, ahol a Katalin asszony koporsója állott. Hát akkor még egy halottat fognak temetni? Erről sem hallottak semmit. De nem is látszott gyászmenet közeledőben, pedig az idő már annyira előrehaladt, hogy azoknak legalább is a templomnál kellett volna lenniök.

Mikor már csak tíz perc hiányzott a tíz órából és így ideje volt, hogy a temetőbe menjenek, az aske-völgybeliek észrevették, hogy az emberek Prästerud felé húzódnak, amely tanya csak néhány percnyire volt a templomtól.

Észrevették, amit eddig nem láttak, hogy fenyőgallyak voltak elszórva a községháztól a tanyáig, sőt ott két fenyő is volt a kapuhoz kötve. Tehát ott halhatott meg valaki. De nem tudták megérteni, hogy lehetett ez, mert erről mégis csak hírt kellett volna kapniok, ha ilyen házban haláleset történik. De az ablakok nem voltak fehérrel betakarva, mint az szokásos, ha gyászol a ház.

Egyszerre felnyílt a pitvarajtó mind a két szárnya és azon keresztül mégis kijött egy gyászmenet. Gusztáv ment elől a halotti bottal és utána jöttek a koporsóvivők.

Azután az emberek hozzácsatlakoztak ehhez a menethez, valamennyien, akik a templom előtt várakoztak. Tehát ezért a halottért jöttek ide.

A koporsót elhozták a községházáig és letették jobbra a másik koporsó mellé, amely már ott állott. Gusztáv megigazította a kecskelábakat, úgy hogy a két koporsó teljesen egymás mellé került.

Az a koporsó, melyet most hoztak, nem volt olyan új és fényes, mint a Katalin asszonyé. Úgy látszott, mintha az eső már jó párszor végigmosta volna. Talán vigyázatlanul is bántak vele, mert meg volt hasadozva és ütődve.

Az aske-völgybeliek most valamennyien mélyen felsóhajtottak, mert most már érteni kezdték a dolgot. Nem a Gusztáv rokona volt, aki abban a koporsóban feküdt. Nem is valami idegen nagy ember kedvéért gyűlt ennyi nép a templom elé.

Mindnyájan Klára-Csilla felé néztek, hogy vajjon ő is megértette. És észrevették, hogy ő is megértette.

Sápadtan és kisírt szemekkel állt egész idő alatt az anyja koporsójánál, de midőn megismerte a másik koporsót, melyet Prästerudból hoztak, akkor úgy megörült, mint mikor megörül az ember, ha megkapja azt, ami után sokáig törekedett. De csakhamar megnyugodott. Bánatosan mosolygott és néhányszor megsimogatta kezével a koporsó fedelét. Mintha ezt akarná mondani halott édes anyjának: «Most már jó lesz, másképp nem is kívánhatod.»

Gusztáv pedig odalépett Klára-Csillához és megfogta a kezét.

- Úgy-e nincsen Klára-Csilla ellenére, hogy mi ezt így rendeztük el - mondotta. - Pénteken találtuk csak meg. Én azt gondoltam, hogy így könnyebb lesz Klára-Csillának is.

Klára-Csilla csak néhány szóval válaszolt. Az ajka remegett, hogy alig lehetett hallani.

- Köszönöm! Nagyon jól van. Tudom, hogy ő nem hozzám jött, hanem anyámhoz.

- Mindkettőjükhöz jött vissza, majd meglátja Klára-Csilla, - mondta Gusztáv.

Az öreg gazdáné Fallából, aki már nyolcvan éves volt és sok bánat görnyesztette, szintén eljött kocsin a templomhoz, hogy megtisztelje Katalin asszonyt, aki mindig hűséges szolgálója és barátja volt. Magával hozta a császárbotot és a bőrsüveget, amelyet visszaadtak neki. Az volt a szándék, hogy majd leteszi a sírba Katalin asszony mellé. Azt hitte, hogy örülni fog, ha olyasmi kerül a sírjába, ami Janra emlékezteti.

Most Klára-Csilla odament hozzá és elkérte a császári jelvényeket és azután a botot meg a süveget Jan koporsójára tette. A gyülekezet megértette, hogy ő volt az, aki nem engedte, hogy Jan a császári jelvényeket magára vegye, mióta ő hazajött. Most ezt akarta jóvátenni, ahogy tudta. Bizony ez nem sok, amit egy halottért meg lehet tenni.

Alig tette oda a botot, midőn harangozni kezdtek a templomban és ugyanakkor a lelkész, a kántor és a sekrestyés kijöttek a sekrestyéből és a gyászmenet élére állottak. Az eső egész nap szakadt, de most egyszerre elállott, mialatt a menet rendekbe sorakozott, először az emberek, azután az asszonyok, hogy a temetőbe kísérik a két öregot.

Mindazoknak, akik sorba állottak, olyan kifejezés ült az arcán, mintha csodálkoznának azon, hogy ők is itt vannak. Mert hiszen nem is gyásztak és talán nem is volt szándékuk, hogy megtiszteljék a halottat. Csak úgy történt, hogy mikor híre ment a környéken, hogy a skrolyckai Jant megtalálták éppen kellő időben, hogy egy sírba temessék el Katalin asszonnyal, úgy gondolták, hogy valami csodálatosan szép dolog volt ebben és azért eljöttek, hogy lássák, mint egyesülnek a halálban az öreg házastársak.

De nem hitték volna, hogy annyi rengeteg sok ember fog egybegyülni. Talán nagyon is nagy dolgot csináltak két ilyen szegény egyszerű ember miatt. Az emberek egymásra néztek és szinte szégyenkeztek, de ha már egyszer itt voltak, nem tehettek mást, mint hogy maguk is kimentek a temetőbe.

De volt is okuk, hogy mosolyogjanak magukban, ha arra gondoltak, hogy mennyire tetszett volna ez az öreg «császárnak». Két gyászbotos ment Katalin asszony és az ő koporsója előtt és azután az egész környék követte. Akkor se lehetett volna szebben, hogyha maga rendezhette volna el az egészet.

És aztán nem is voltak benne biztosak, hogy vajon nem az ő műve volt-e? Olyan csodálatos volt a dolog ezzel az öreg «császárral» a halála után. Oka volt annak, hogy hagyta a leányát, hadd várakozzék rá és azután egyszerre feltűnt a mélységből, éppen a kellő időben. Bizony volt ebben valami.

Midőn valamennyien elérkeztek a széles sírgödörhöz és a koporsókat leeresztették, a kántor el kezdett énekelni: «A halál elé megyek...»

Svartling kántor már nagyon öreg ember volt és az ő éneke emlékeztette Klára-Csillát egy másik öreg ember énekére, akit nem akart meghallgatni.

Ez a ráemlékezés nagy fájdalmat okozott neki. A szívére szorította a kezét, a szemét behuntya, hogy el ne árulja, mennyire szenved.

Amint így ott állt lehunyt szemekkel, maga előtt látta az apját, éppen úgy mint fiatal korában, mikor még olyan jó barátok voltak.

Felismerte az arcát, éppen olyan volt, mint azon a reggelen, mikor előző éjtszaka vihar volt, az utat befújta a hó és a karjában vitte el a templomba.

Felismerte az arcát azon a napon, mikor a piros ruhájában ment vele a templomba. Senki sem volt olyan boldog és sugárzó, mint Jan.

Azután vége volt a boldogságának és bizony neki sem volt azután semmi öröme és békessége.

Ezt az arcot akarta megörökíteni emlékezetében. És ez olyan jól esett neki. Valami kimondhatlan gyöngédség szállta meg, mikor erre gondolt.

Ez az arc csak jót akart vele. Nem volt oka félni tőle.

Ez csak a derék öreg Jan arca volt. Dehogyan is akar ítéletet mondani felette, dehogyan akarja az szerencsétlenségbe dönteni és büntetéssel sújtani egyetlen gyermekét.

Megnyugodott. Egy szeretetteljes világba jutott, mióta maga előtt látta olyannak, mint amilyen azelőtt volt. Hogyan gondolhatta, hogy Jan gyűlöli őt? Ő csak megbocsátani tudott.

Ahová csak ment, ahol csak állott, mindenütt mellette akart lenni, hogy megvédelmezze. Csak ezt az egyet akarta.

Mégegyszer érezte a nagy gyöngédséget, mely mint valami hullám körülfogta a szívét és elöntötte az egész belső lényét. Most már tudta, hogy minden jól van. Most már az apja és ő ismét egyetértenek. Most, amikor ismét szerette őt, nem volt szükség kibékülésre.

Klára-Csilla úgy érezte, mintha álomból ébredt volna fel. Mialatt ott állott behunyt szemekkel és az apja jóságos arca lebegett előtte, a lelkész befejezte a temetést. Most még néhány szót akart szólni a gyülekezetnek. Megköszönte nekik, hogy ilyen szép számban gyűltek össze. Nem volt nagy és előkelő ember az, akit most örök nyugalomra helyeztek, mondta, de talán ő volt az, akinek a legmelegebb és a leggazdagabb szíve volt az egész környéken.

Midőn a lelkész ezeket mondta, az emberek egymásra néztek és most már meg voltak elégedve. A lelkésznek igaza volt. Hiszen éppen ezért jöttek el valamennyien erre a temetésre.

Azután még néhány szót szólt Klára-Csillához. Ő sokkal nagyobb szeretetet kapott ajándékba a szüleitől, mint bárki más és ilyen nagy szeretet csak áldást hozhat.

Mikor a lelkész ezeket mondta, az emberek mind Klára-Csilla felé fordultak és elcsodálkoztak azon, amit láttak.

A lelkész szavai máris teljesedésbe mentek. Ott állott a skrolyckai Klára-Csilla, akit az apja a csillogó nap után nevezett el, a szülei sírjánál és ragyogott, mint egy megdicsőült.

Olyan szép volt éppen, mint azon a vasárnapon, mikor először ment a piros ruhájában a templomba, talán még annál is szebb.